
**TURVALLISUUS TUKIASUMISESSA
RAUMAN TUKIASUNTOPALVELUISSA**

Asunnottomien, päihde- ja mielenterveyskuntoutujien yksiköissä

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hyvinvointiteknologia

Hämeenlinnan ammattikorkeakoulu 20.1.2009

Jussi Pennanen

Koulutusohjelma
Visamäki
13100 Hämeenlinna

Työn nimi Turvallisuus tukiasumisessa Rauman tukiasuntopalveluissa
-Asunnottomien päihde- ja mielenterveyskuntoutujien
yksiköissä

Tekijä Jussi Pennanen
Visamäki
13100 Hämeenlinna

Toimeksiantaja Rauman Seudun katulähetys ry
osoite: Lyseokatu 7
osoite: 26100 Rauma

Ohjaava opettaja Hanna Maijala

Hyväksytty _____._____.20____

Hyväksyjä

VISAMÄKI

Koulutusohjelman nimi

Tekijä	Jussi Pennanen	Vuosi 2008
Toimeksiantaja	Rauman Seudun Katulähetys ry	
Työn nimi	Turvallisuus tukiasumisessa Rauman tukiasuntopalveluissa - Asunnottomien päihde- ja mielenterveyskuntoutujien yksiköissä.	
Työn säilytyspaikka	HAMK, Visamäki	

TIIVISTELMÄ

Turvallisuus on ihmisen luontainen tarve ja tukiasumisessa sen merkitys korostuu yhteisöllisyyden vaikutuksesta. Terveessä yhteisössä ja turvallisessa ympäristössä ihminen eheytyy ja kykenee toimimaan täysivaltaisemmin. Turvallisuudesta puhutaan paljon, mutta tutkimusaineistoa siihen liittyen on hyvin vähän ja sekään ei ole yhtenäisesti koottua. Rauman Seudun Katulähetys ry kiinnostui aiheesta ja antoi toimeksiannon selvittää, miten tukiasumisen turvallisuutta voitaisiin parantaa.

Tavoitteena oli selvittää tyytyväisyyttä tähänhetkisiin turvapalveluihin ja niiden toimivuutta. Ympäristön merkitystä turvallisuuteen ja kommunikaation merkitystä vuorovaikutuksen kautta selvitettiin tähän liittyen. Teoriaa kerättiin, jotta löytyisi suomalainen malli tukiasumisen turvallisuudesta. Asumispalvelut, toimijat ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät selvitettiin saadaksemme yhtenäisen kuvan tukiasumisesta ja asumispalveluista.

Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeilla yhteisölle käsittäen työntekijät ja asiakkaat. Tutkimus rajattiin näihin kahteen toimijaan siksi, että he ovat eniten kiinni tukiasumisen arjessa. Lomakkeita lähetettiin 40, joista odotuksena oli saada takaisin 20. Aineisto käsitti lopulta 31 lomaketta eli vastaus odote täyttyi yli 150 prosenttisesti. Vastausmäärästä päätellen kysely kiinnosti sekä asukkaita että työntekijöitä ja se oli riittävän helppo suurimmalle osalle vastaajia.

Päätuloksena tutkimuksesta voidaan nostaa se huomio, että yhteisöllisyys vaikuttaa vastaajiin siten että vastaukset ovat yhteneväisiä. Turvallisuus koettiin hyvänä lähes kaikilla osa-alueilla. Turvalaitteiden käytön osaamisessa, johon liittyi huono informaatio ja ympäristön esteettömyydessä vaikutti olevan eniten puutteita. Vastaukset olivat poikkeavia verrattuna tiettyihin kohtiin teoriatietoa, joka saattaa johtua turvallisuuden tiedostamiseen liittyvistä tekijöistä. Turvallisuus saattaa olla myös parempaa kuin vastaavissa palveluissa muualla. Nostaisin kuitenkin huomionarvoiseksi seikaksi sen, että osa vastaajista koki turvattomuutta ja näki epäkohtia toiminnassa.

Avainsanat Asumispalvelut, tukiasuminen, turvallisuus, turvateknologia

Sivut: 58 s. + Liitteet: 21 s.

VISAMÄKI

Name of degree programme

Author	Jussi Pennanen	Year 2008
Commissioned by	Rauman Seudun Katulähetys ry	
Subject of Master's thesis	Safety and security at Rauma's sheltered housing -in units for homeless, substance addicted and with mental health problems	
Archives	HAMK University of Applied Sciences, Visamäki	

ABSTRACT

Safety is basic need for human and in sheltered housing meaning of it is enormous by the effect of community. In healthy community and safe environment man can be empowered and has capability to act in full. Safety/security is subject of lot of talk, but there isn't much research about it and it is scattered. Rauman Seudun Katulähetys ry was interested about the subject and gave assignment to find out how safety/security could work out better.

The goal was to find out how pleased users are at security-services and how well services are operated. Meaning of environment and communication through interact were examined relating to the subject. Theory was gathered, so it would be found a Finnish model for sheltered housing. Residential- services, actors and factors that influence to safety/security were clarified so it would be easier to see the whole picture.

Research was executed through questionnaire including workers and clients. Research was defined to these two actors for they are more customized to everyday activity of sheltered housing. 40 questionnaires were sent and expectation was that half of it would come back. At the end material seized 31 forms so the expectancy was fulfilled to over 150 percent. You can draw a conclusion due to the amount of forms, that both clients and workers were interested of it and that it was easy enough for most of them.

As main result from the research can be pointed out the notion, that answerer was affected by community so that the answers were convergents. Safety/security was mostly experienced good in all sectors. Information to safety devices including how to use devices and environmental security were sectors that had most shortcomings. Answers were diverse compared to theory, which can be how man sees factors that influence safety/security. Compared to similar residential services safety/security can also be better. I would still point out the fact, that some of the answerers suffered insecurity and saw faults in functions.

Keywords: Residential services, sheltered housing, safety/security, safety engineering

Pages 58 p. + appendices 21 p.

SISÄLLYS

JOHDANTO	1
2 ASUMISPALVELUT	3
2.1 Asumispalvelut osana tukea	3
2.1.1 Tuettu asuminen ja sosiaalinen isännöinti	4
2.1.2 Palveluasuminen	4
3 TUKIASUMINEN	6
3.1 Osmosen talo, Rauman Seudun Mielenterveysseura ry	6
3.2 Sillanpielen toimintakeskus, Rauman Kaupunki	7
3.3 Toivontalo, Rauman Seudun Katulähetys	7
3.4 Yhteistoiminta	8
3.4.1 Yhteistoiminta Raumalla	8
3.5 Lainsäädäntö tukiasumisessa	9
3.6 Asukkaat	11
3.7 Yhteisöllisyys	13
4 TURVALLISUUS	15
4.1 Turvallisuus ja turvattomuus käsitteenä	15
4.1.1 Psykkinen ja henkinen turvallisuus	16
4.1.2 Sosiaalinen turvallisuus	17
4.1.3 Fyysinen turvallisuus	18
4.1.4 Ympäristö turvallisuus	19
4.1.5 Väkivallan eri muodot	19
4.1.6 Turvallisuutta uhkaavat tekijät tukiasumisessa	20
4.2 Turvallisuusteknologia	23
4.2.1 Työntekijän henkilöturvallisuus ja valvonta	23
4.2.2 Paloturvallisuuteen liittyvä teknologia	23
4.3 Apuvälineteknologia	24
4.4 Turvallisuussuunnittelu	26
4.4.1 Pelastussuunnitelma	27
4.4.2 Riskikartoitus	28
5 TUTKIMUS PÄIHDEHUOLLON TUKIASUMISYKSIKKÖJEN TURVALLISUUDESTA	30
5.1 Lähtökohdat ja haasteet turvallisuustutkimukseen	30
5.2 Tarkastelun kohteena kokemus turvallisuudesta	31
5.3 Tutkimukseen osallistuneet tukiasumisyksiköt	32
5.4 Kyselyn toteuttaminen ja yhteistyö tukiasumisyksiköissä	32
5.5 Tutkimusaineiston analyysi ja käytetyt menetelmät	33
6 ASUKKAIDEN JA HENKILÖSTÖN MIELIPITEET TURVALLISUUDESTA ...	35
6.1 Asuinympäristö	35
6.2 Ihmissuhteet	36
6.3 Kokemus turvapalveluista	39

6.4	Valmiudet hätätilanteessa toimimiseen.....	41
6.5	Henkilöturvallisuus	43
6.6	Avoimet kysymykset ja lisäosan selvitys.....	46
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	48
8	POHDINTA.....	51
	LÄHTEET	54
LIITE 1	Kysely	
LIITE 2	Kyselyn lisäosa	
LIITE 3	Saske-hakemus	
LIITE 4	Palvelusuunnitelma	
LIITE 5	Turvallisuussuunnitelma	

JOHDANTO

Turvallisuus on oman työni kautta tukiasumisen asukasohjaajana noussut ajankohdaiseksi, ovathan turvallisuus ja asuminen elämän perustarpeita. Tukiasuminen päihdehuollossa on parhaimmillaan väliaikaista elämänhallintaa tukevaa toimintaa monellakin tavalla ja sillä pyritään pääasiassa vastaamaan asunnottomuuteen. Tukiasuminen on heikosti valvottua, yövalvontaa suorittaa yleensä vartiointi kerran tai kaksi yötä kohden ja turvalaitteisto on puutteellista. Tilanteita jossa yksilön koskemattomuus tai kiinteistön turvallisuus on vaarassa ilmenee suhteellisen usein. Ne saattavat liittyä tahalliseen tai tahattomaan yksilön toimintaan ja kiinteistön turvallisuuden puutteisiin. Vastuukysymykset joissakin tilanteissa ovat hämäriä. Yhteinen asia kaikissa tilanteissa on niiden mahdollinen haitallisuus tai hengenvaarallisuus sekä asiakkaille että työntekijöille.

Tukiasuntoja on Suomessa tuhansia. Valtakunnallisesti tukiasumiseen liittyvät ongelmat ovat aiheuttaneet vaaratilanteita. Erityisesti heikosti valvotuissa tukiasunnoissa on tapahtunut kuolemia henkirikosten kautta tai tulipaloissa. Espoossa tapahtui 27.3.2008 laaja tulipalo, jossa kuoli viisi todennäköisesti päihtynyttä henkilöä. Tukiasunto oli mitoitettu neljälle, mutta tulipalon aikana talossa majaili 10 henkilöä. (MTV3:n uutisarkisto 28.03.2008) Lisäksi henkirikoksiin johtavia kiistoja on aika ajoin tukiasunnoissa. Yhteistä tilanteissa on valvonnan puutteellisuus ja monesti aiheuttajana on päihtynyt henkilö.

Turvallisuuteen liittyvät puutteet on huomattu sosiaali- ja terveysministeriössä. Erityisryhmille suunnatussa asuntokannassa on puutteita ja asunnot ovat monesti huonokuntoisia. Asiakkaat ovat aiempaa moniongelmaisempia ja huonokuntoisempia, josta johtuvat kohonneet tapaturma- ja onnettomuusriskit. Aukkaiden toimintakyky voi olla alentunut motorisesti tai psyykkisesti. Päihteiden käyttö lisää tapaturmien riskejä jopa niin, että yhden promillen humalassa se on kymmenkertainen. Päihteidenkäyttö on syynä yli puolessa kaikista palokuolemista. Puutteita on palveluitten saamisessa ja henkilökunnan riittävydessä. Työntekijöitten suuri vaihtuvuus vaikeuttaa yksilöllisten palveluitten tarjoamista. (Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä 2.4.2007.)

Asumispalvelut ovat sekavia ja ristiriitaisia palvelurakenteitten suhteen, joten kuvaan käytössä olevia asumispalveluita ja niiden alakäsitteitä. Päihdehuollon järjestämä tukiasuminen on tutkimuksen kohteena, siksi keskityn käsitteeseen ja tutkimuksen kohteena olleisiin asumisyksiköihin laajemmin. Tukiasumiseen liittyvät ilmiöt, laki ja toimijat on käsitelty samoissa yhteyksissä.

Turvallisuutta edistäviä ja turvattomuutta aiheuttavia tekijöitä käsittelen monitahoisesti. Näkökulmina olen käyttänyt sekä humaania että teknistä turvallisuutta. Humaaniin turvallisuuteen kuuluu henkiseen, sosiaaliseen ja fyysiseen vaikuttavat asiat. Tekninen turvallisuus käsittelee ympäristöön liittyvää paloturvallisuutta, valvontatekniikkaa ja apuvälineteknologiaa. Turvallisuussuunnittelussa huomioidaan kumpikin näkökulma. Turvallisuussuunnittelu pyrkii lainmukaiseen ja yksilölliseen suunnitteluun. Tietoturvallisuuden jätän käsittelemättä aiheen laajuuden takia ja tietoturvallisuuden materiaali on kytkettävissä tukiasumiseen suoraan sosiaalityön säädöksistä.

Asumiseen liittyviä kaikkia toimijoita koskeva tekijä on turvallisuus. Tukiasunnossa toimii työntekijöitä, asiakkaita, tukihenkilöitä, omaisia ja ystäviä. Turvallisuuteen liittyvät tekijät vaikuttavat välittömästi asiakkaisiin ja työntekijöihin. Tutkimuksessa päädyin yhteisönäkökulman valintaan ja rajauksena näihin kahteen toimijaan, jolloin on mahdollisuus yhdistää tai eritellä toimijoiden näkökulmia turvallisuuteen.

Tarkoituksena on lähestyä tukiasumista turvallisuuden näkökulmasta, joka on ajankohtaisesta haaste työelämässä. Tutkimuksen kohderyhmänä toimii yhteisön asiakkaat ja työntekijät. Kohderyhmään vaikuttavat eniten turvallisuuden eri tekijät ja näitä on tavoitteena selvittää ja tarkastella myös teknologian osuutta turvallisuuteen..

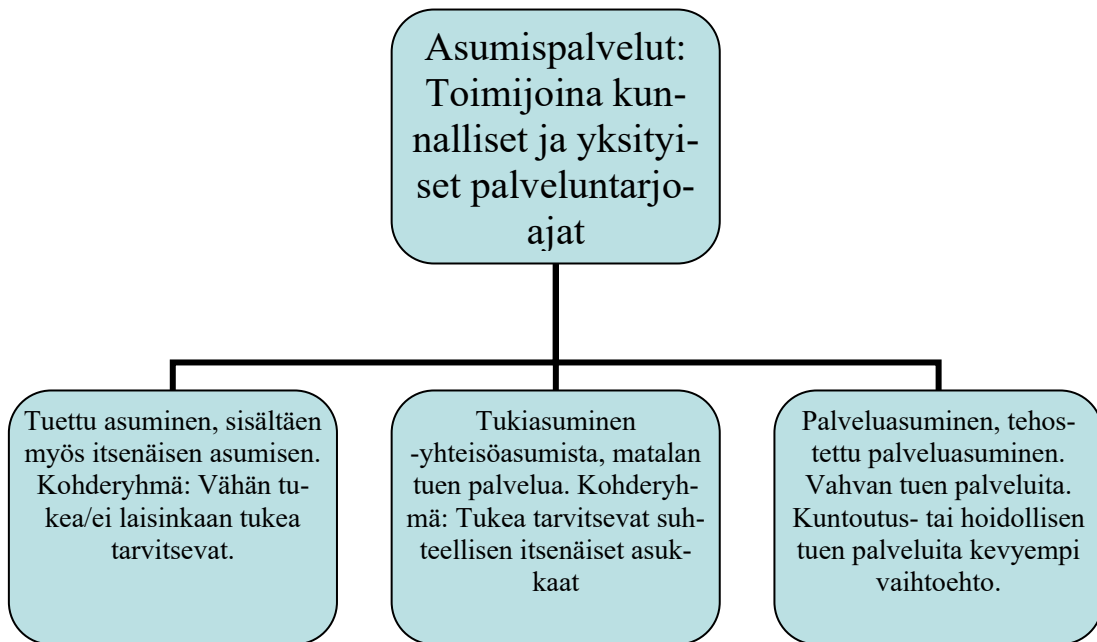
Tutkimuksen tilaajatahona toimi Rauman Seudun Katulähetys ry, josta sain työelämäohjaajaksi yksikön johtajan. Kyselytutkimus (Liite 1) suunnattiin Rauman kolmeen päihdehuollon tukiasumisyksikköön, koska päihdekuntoutujien tukiasuminen on Raumalla järjestetty yhdistysten, järjestöjen ja kunnan toimijoitten puolelta. Vastaajina toimivat asiakkaat ja työntekijät. Tutkimus muodostui 21 kysymyksestä, jotka oli jaettu viiteen osa-alueeseen; asuinympäristö, ihmissuhteet, kokemus turvapalveluista, hätätilanteen sattuessa ja henkilöturvallisuus. Päälimmäisinä asioina olivat kokemukset turvallisuudesta sekä turvapalveluista ja kysely oli laadittu vastaajien yhteisten intressien pohjalta. Kyselyn lisäosassa (Liite 2) selvitin lyhyesti 14 kysymyksellä, millä tavoin tukiasumisyksikössä on varauduttu teknisesti. Lisäosa oli suunnattu vastaavalle ohjaajalle.

Tavoitteena oli saada takaisin puolet 40 lähetetystä kyselylomakkeesta. Kyselyyn vastasi kaiken kaikkiaan 31, joista asukkaita 23 ja työntekijöitä kahdeksan. Koko tutkimus toteutettiin anonymisti ja sen vuoksi myös lisäosan tiedot kuvataan siten ettei niiden tiedot kohdistu suoraan yhteenkään tukiasumisyksikköön. Prosessin aikana on ollut tarkoitus herättää keskustelua, saada tukiasumisen toimijat kiinnostumaan omasta turvallisuudestaan ja kehittämään sitä.

2 ASUMISPALVELUT

2.1 Asumispalvelut osana tukea

Asuminen on osa hoidon portaittaisuutta. Erilaisia asumismuotoja on järjestetty sitä tarvitseville ryhmille, kuten vanhukset, mielenterveyskuntoutujat, päihdekuntoutujat ja vammaiset (Heinonen 1997, 11). Mielenterveyskuntoutujilla asumispalveluiden portaittaisuutta on jäsennetty siten, että aiempaan poiketen asumispalvelusta voi tulla myös oma vuokra-asunto (Salo & Kallinen 2007, 19). Tärkeintä on kuitenkin yksilöllinen asumispalveluiden räätälöinti asiakkaalle sopivaksi malliksi (Heinonen 1997, 11).

KUVIO 1: Asumispalveluiden toimijat (*Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007. ja Salo Kallinen 2007 sisältöä mukaillen*)

Asumispalveluiden järjestäminen kuuluu pääosin sosiaalihuollon velvollisuuden alaisiin toimintoihin (Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710 23§). Sosiaalihuollon toimintatapana on tehdä palvelusuunnitelma, jotta asiakas voi osallistua asumisen suunnitteluun ja päätöksentekoon (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 37). Palvelun tuottajina toimivat myös yksityiset palvelun tuottajat ja järjestöt (Laine 2006, 91). Kustannukset katetaan osittain julkisin varoin, ostopalveluna ja RAY:n tuella. Vuonna 2004 RAY tuki suoraan asumispalveluihin liittyvää toimintaa yli 50 miljoonalla eurolla. Lisäksi yksityisten asumispalveluiden henkilöstön osuus päihde- ja mielenterveys sektorilla oli 2004 huomattavasti suurempi kuin julkisella. (Yksityinen palvelutuotanto 2004, 109.)

Varsinainen hoidollinen puoli kuuluu kunnan terveydenhuollon järjestämiin palveluihin (Kansanterveyslaki 28.1.1972/66 3luku 14§). Tämä toimintojen pirstaloituminen hankaloittaa osaltaan valvontaa, mikä näkyy erityisesti asunnottoman mielenterveys- ja päihdehuollon asiakkaan elämässä (Toinen tieto 2005, 293-294). Asumisen järjestäminen on halpaa sosiaalipolitiikkaa, koska seinien sisällä asuvan ihmisen hoitokulut ovat pienemmät ja lisäksi asunto on asunnottomalle ihmiselle toivon rakentaja (Lund 2006, 59)

Suurin ongelma asumispalveluiden järjestämisessä on, että jokaisella ihmisellä on siihen oikeus jo perustuslain nojalla, joka velvoittaa valtiota (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 19 §). Asunnon järjestämisvelvollisuutta ei ole kuitenkaan annettu kenenkään vastuulle, eikä siihen kohdistu myöskään mitään laatuvaatimuksia. Asumisterveyteen on kiinnitetty huomiota siihen, että asumisessa toteutuu yksityiselämä ja kotirauha. Nämä asiat voivat viitteellisesti vaikuttaa asumistukeen. Asumisen järjestäminen on taattu erityisryhmistä vain lastensuojelun tarpeessa oleville nuorille ja vaikeavammaisille. (Tällä lailla sosiaaliturvaa 2006, 24-25.)

2.1.1 Tuettu asuminen ja sosiaalinen isännöinti

Tuetusta asumisesta puhutaan monesti tuettujen asumispalveluiden yhteydessä. Silloin kuvaukseen tulee mukaan tukiasuminen, jossa työntekijä ei ole läsnä koko vuorokautta (Asumista ja kuntoutusta. Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus 2007, 19). Tuetun asumisen kohdalla voidaan puhua myös kotikuntoutuksesta (Salmi 2006, 16). Tuettu asuminen on tarkoitettu suhteellisen itsenäisesti pärjävälle ihmiselle ja tukipalvelut tehdään tarpeen mukaisesti. Asunto, johon tukea annetaan, on joko vuokra-asunto tai mahdollisesti omistusasunto. Tarkoituksena on tukea itsenäistä asumista ja suoriutumista. (Rannila 28.4.2000.)

Tuettua asumista toteutetaan kaikille ryhmille. Terminä se esiintyy eniten nuorilla ja nuorilla aikuisilla, joiden kohdalla toteutetaan lastensuojelun tukitoimia tai jälkihuoltovelvoitetta. (Nuorisoasuntoliitto 2003.) Asumista aloittaessa laaditaan yleensä tukisopimus, johon tuettava sitoutuu (Rannila 28.4.2000).

Sosiaalisella isännöinnillä pyritään niin yhteisön kuin yksilön asuinolojen parantamiseen. Sosiaalinen isännöinti tarkoittaa vuokra-asuntoyhtiön palvelujen laajentamista yhteiskunnallisten palvelujen suuntaan ja vastuun ottamista asukkaiden sosiaalisesta turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Sosiaalisen isännöinnin avulla on luotu uusia käytäntöjä asukkaiden asumisongelmien ratkaisemiseksi sekä parannettu asuinympäristöjen viihtyisyyttä. Sosiaalisen isännöinnin yhteydessä on alettu puhumaan myös asumisneuvonnasta tai ohjauksesta. (Kuittinen & Minttu 2004; Hietikko 2004.)

Sosiaalinen isännöinti on terminä tullut ensimmäistä kertaa esille 1988. Sosiaalista isännöintiä toteutettiin ensimmäistä kertaa asumisalueella ja tarkoituksena oli antaa sosiaalista tukea alueen asukkaille. Nykyään sosiaalista isännöintiä toteutetaan lähinnä erityisryhmille. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujille sosiaalista isännöintiä on ollut jo monissa kaupungeissa. Niihin taloihin, joissa toteutetaan sosiaalista isännöintiä haetaan yleensä erillisellä hakukaavakkeella. Sosiaalisessa isännöinnissä tarkoituksena on antaa tarpeen mukaista tukea ja valvoa asumisen onnistumista. Tukija on samalla sekä isännöitsijä että tuettavan sosiaalinen tuki. (Hietikko 2004.)

2.1.2 Palveluasuminen

Palveluasuminen on hoitoon pohjautuvaa ympärivuorokautista palvelua päihdekuntoutujille, jotka tarvitsevat alentuneeseen toimintakykyyn pysyvästi päivittäistä tukea ja apua. (Päihdepalvelujen laatusuositukset. 2002, s.30) Vaikeavammaisella ihmisellä on

subjektiivinen oikeus saada tarvitsemaansa tukea. Hankalaksi on tullut kuitenkin selvittää, ketkä ovat vaikeavammaisia henkilöitä. (Salmi 2006, 14-15)

Asumispalvelut vaihtelevat asumisajoissa ja henkilöstörakenteessa. Asumisen lisäksi toimintayksiköissä saattaa olla mahdollisuus hoitoon ja kuntoutukseen sekä perustarpeiden tyydyttämiseen, esimerkiksi ruokailuun. Hoito on kuntouttavaa asumispalvelua ja sen tavoitteena on saattaa asiakas itsenäiseen asumiseen sekä mahdollisesti työelämään. Asumispalveluja tarjoaviin tahoihin kuuluvat huoltokodit, jotka on tarkoitettu kestoaltaan pitkäaikaiseen asumiseen iäkkäille päihteiden käyttäjille. (Päihdepalvelujen laatusuosittukset 2002, 30.)

Mielenterveyskuntoutujien palveluasumisessa painotetaan pitkäjänteistä ja intensiivistä kuntoutusta, joka saattaa jatkua omassa asunnossa tapahtuvana tukityönä. Tämän on tarkoitus tukea omatoimisuutta ja asumisen onnistumista. (Asumista ja kuntoutusta 2007, 19.) Päihdekuntoutujien tavoin asumismuodossa korostuu yhteisöllisyys (Asumista ja kuntoutusta 2007).

Mielenterveyskuntoutujan palveluasuminen voidaan valinnaisesti kuntoutusmetodista riippuen toteuttaa itsenäisessä asunnossa. Henkilöstöä on paikalla päivisin ja puhelimitse tavoitettavissa muina aikoina. (Asumista ja kuntoutusta 2007, 19-20.) Toisessa lähteessä palveluasuminen käsittää tukijärjestelyt, jossa työntekijä on läsnä ympärivuorokautisesti (Salmi 2006, 14). Toiminnalla tavoitellaan monipuolisesti kuntouttavaa otetta vahvistamalla asiakkaan toimintakykyä, sosiaalisia suhteita ja osana aktivointia on mahdollisuus osallistua päivätoimintaan. Sairauden kanssa selviytyminen ja toimintavalmiuksien hankkiminen kuuluvat elämän hallinnan harjoitteluun. Toimintavalmiuksissa keskitytään asumisen arkeen, itsenäiseen päätöksentekoon ja palvelujen käyttöön, joissa opastetaan tarpeen mukaan. (Asumista ja kuntoutusta 2007, 19-20.)

Tehostettu palveluasuminen vaikeasti toimintarajoitteisten kuntoutujien kohdalla eroaa tuen tarpeessa. Arjen toiminnot ovat vahvemmin tuettuja, asuminen on hoidollisempaa ja henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden. Tavoitteet asumiselle ovat asukkaan toiminnan tason ylläpito ja taitojen kehittäminen. (Asumista ja kuntoutusta 2007, 20.)

3 TUKIASUMINEN

Stakesin palveluluokitussuunnoksessa löytyi määritteet tukiasumiselle. Asiakkaat asuvat normaaleissa asunnoissa tavaten tukea antavaa henkilöä säännöllisesti. Tuki on pääasiassa elämänhallinnan tukemista ja siihen voi sisältyä turvapalvelut, sairaanhoitajan palvelut sekä mahdollisuus esimerkiksi ateriapalveluihin ja kuntoilutoimintaan. Päihdekuntoutujalle ja asunnottomalle tarkoitettu tukiasuminen sisältää tukea tai kuntoutusta oma-toimiseen suoriutumiseen. (Palveluluokitussuunnos 2005.)

Palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä koskee myös sosiaalihuoltolain 22 § ja 23 §. Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710:

Asumispalveluilla tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä. (22 §)

Asumispalveluja annetaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä. (23 §)

Asumiseen liittyvä valvonta mielletään yleensä huonosti hoidetuksi, siitä ei myöskään löydy tilastomateriaalia. Erityisryhmistä laadun taso vaihtelee eniten päihdekuntoutujien asumisyksiköissä. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 28.)

3.1 Osmosen talo, Rauman Seudun Mielenterveysseura ry

Osmosen talon tukiasumisyksikköön tuki tulee Rauman Seudun Mielenterveysseura ry:n toimesta. Kyseessä on Rauman kaupungin omistama kiinteistö ja sopimuksen mukaan asukasvalinnat tekee RSM:n osoittama vastaava työntekijä. Osmosen talo pitää sisällään 10 tukiasuntoa, joista yksi on kriisiasunto. Asuminen on tarkoitettu vain miehille ja sitä toteutetaan yhteisöhoidon menetelmin. Henkilöstö käsittää yhden ohjaajan, jonka lisäksi tukea antaa kuusi vapaaehtoista tukihenkilöä. Viikonloppupäivystyksessä mukana on Sillanpieli ja Kriisikeskus Ankkuripaikk' takapäivystysjärjestelmä.

Asuttaminen kriisipaikalle onnistuu, kun asiakas ottaa yhteyttä tai saapuu paikalle, jonka jälkeen arvioidaan tuen tarve. Muihin tukiasuntoihin hakeudutaan päihdehuollon SASKE-ryhmän kautta hakulomakkeella (Liite 3).

Talo on tarkoitettu raumalaisille miehille, jotka tarvitsevat tukea arjessa selviytymiseen, aktivoitumista työhön tai opiskeluun, mielenterveys- ja/tai päihdekuntoutumiseen. Kyseessä on vuokrasuhde ja vuokra maksetaan kaupungille. Alussa tehdään tulohaastattelu, jonka perusteella päätetään asumisesta. Ennen asumisen alkua asiakkaalle kerrotaan asumiseen liittyvät paikkakohtaiset säännöt. Asumisen alkuun liittyy myös tukipalvelusopimuksen tekeminen yhdessä asiakkaan kanssa.

Asiakkaan tukiprosessiin otetaan mukaan kaikki, joiden kanssa asiakas haluaa tehdä yhteistyötä. Tähän voi kuulua asiakkaan oma sosiaalinen verkosto ja viranomaisverkosto. Kunkin asukkaan erityistarpeisiin pyritään reagoimaan ja suunnittelemaan asuminen ja

tuki tarpeiden mukaiseksi. Kaikessa otetaan huomioon yksilöön ja yhteisöön vaikuttavat tekijät.

Ohjaajan tehtäviin kuuluu kulkea asiakkaan rinnalla ja tukea arjen hallintaan liittyvissä asioissa sekä virastoasioinnissa asiakkaan tarpeen mukaan. Tavoitteena on tukea asiakkaan omaa osaamista, vahvistaa vastuullisuutta ja huomioida myönteinen kehitys. Tavoitteissa keskitytään syrjäytymistä ehkäiseviin ja korjaaviin toimenpiteisiin. (Tiedonanto: Vastaava ohjaaja, asumisyksikön esitteet)

3.2 Sillanpielen toimintakeskus, Rauman Kaupunki

Sillanpielen toimintakeskus on Rauman sosiaalitoimen alainen päihdehuollon asumis- palveluyksikkö. Asunnottomille paikkoja on yhteensä kuusi, joista kolme miehille, kaksi naisille ja yksi kriisipaikka välittömään asunnon tarpeeseen. Tukiasuntoja alueella on yhdeksän ja muualla Rauman alueella tuettuja asuntoja 13. Sillanpielen toimintakeskuksen henkilöstö käsittää johtajan ja neljä ohjaajaa.

Sillanpieleen hakeudutaan soittamalla tai tulemalla paikalle. Tukiasuntoihin hakeudutaan päihdehuollon SASKE-ryhmän kautta hakulomakkeella (Liite 3).

Asumispaikat ovat tarkoitettu väliaikaiseen käyttöön raumalaisille asunnottomille tai muussa kriisitilanteessa oleville. Asumisesta peritään sosiaalilautakunnan vahvistama hoitovuorokausihinta. Alussa tehdään tulohaastattelu ja kuntoutussuunnitelma. Asuminen on päihteetöntä, kuntouttavaa ja jokaiselle asiakkaalle nimetään oma pääasiallinen ohjaaja. Ohjaajan tehtävä on auttaa sekä arjen voimavarojen löytämisessä että tukea päihteettömyyteen. Asunnottomuuden on tarkoitus olla väliaikaista ja seuraava askel on siirtyminen vuokra- tai tukiasuntoon.

Tukityöskentelyn tavoitteena on ottaa asiakkaan tarpeet huomioon yksilöllisesti. Tukea annetaan itsenäiseen asumiseen, asumista horjuttavien tekijöiden ehkäisemiseen ja asiakkaalle annetaan ohjausta ja neuvontaa tarvittaessa. Yhteistyötä tehdään asiakkaan asioita hoitavien tahojen kanssa. Ongelmatilanteissa asiakasta ei jätetä yksin vaan etsitään ratkaisuja asiakkaan ja yhteistyötahojen kanssa. Asumiseen kytkeytyvänä palveluna asiakkaille tarjotaan mahdollisuus erityyppiseen työtoimintaan.

(Tiedonanto: Asumisyksikön johtaja, asumisyksikön esitteet)

3.3 Toivontalo, Rauman Seudun Katulähetys

Toivontalon tukiasumisyksikkö toimii Rauman Seudun Katulähetyskeskuksen alaisena toimintana. Paikkoja on yhteensä 15; neljä yksiotä ja loput soluja. Yksi paikoista on kriisiasunto ja muut ovat vuokrasopimuksella. Palveluja annetaan raumalaisille miehille, naisille ja perheille. Asukaspuolella on kaksi ohjaajaa ja tarvittaessa on käytössä päiväkeskuksen ohjaajat. Talossa on myös talonmies/tukihenkilö. Toiminnasta vastaa vastaava ohjaaja ja Katulähetyskeskuksen johtaja.

Asiakkaat hakeutuvat tukiasuntoihin SASKE-ryhmän kautta hakulomakkeella (Liite 3). Kriisipaikalle voidaan ottaa tarpeen mukaan lyhytaikaiseen asumiseen.

Tukiasuminen on tarkoitettu väliaikaiseen asumiseen asunnottomille tai muussa kriisitilanteessa olevalle henkilölle. Alkuhaastattelu ja tukipalvelusopimus (Liite 4) tehdään asumisen alussa. Jokaiselle asiakkaalle kerrotaan oikeudet, velvollisuudet ja säännöt joihin sitoudutaan. Henkilökohtaista tukisuunnitelmaa tarkkaillaan omaohjaajan kanssa siten, että se vastaa asiakkaan yksilöllisiä tarpeita.

Ohjaajan tehtäviin kuuluu asiakkaiden ohjaaminen palveluihin, toimintaan, päihdeiden käytön hallintaan, hygieniaan, talouden hallintaan ja eteenpäin siirtymiseen. Tavoitteena on asukkaan kokonaisvaltainen aktivoituminen. Tässä tukena on päiväkeskuksen toiminnot.

(Tiedonanto: Asumisyksikön johtaja, vastaava ohjaaja, asumisyksikön esitteet)

3.4 Yhteistoiminta

Päihdehuoltolain (9 §) mukaan kaikkien päihdehuollon toimijoiden tulee tehdä yhteistyötä. Lisäksi tulee ratkaista henkilön muuhunkin elämänhallintaan vaikuttavia tekijöitä (8 §). Toimijoiden vastuulle kuuluu myös palveluiden kehittäminen (6 §), jossa tulee huomioida palveluiden tavoitettavuus, joustavuus ja monipuolisuus (Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41).

Kansalaisten hyvinvointi mahdollistuu eri toimijoiden yhteistoiminnalla. Tällä tavalla voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja kiinnittää syrjäytyneitä takaisin yhteisöön. Tärkeää on, että yhteistoiminnassa ovat kaikki toimijat sekä kunnallisesta että järjestötoiminnasta. Järjestöt ovat nykyään palveluntuottajina muun muassa päihdehuollossa ratkaisevassa asemassa ja niiden osaaminen on kehittynyt. Järjestöjen arvopohjaan luotetaan ja ne näkyvät lisäksi vahvana keskustelun herättäjänä. Syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä näkyy vahvasti myös seurakunnan diakoniatyö, jossa on vuosittain noin 800 000 asiakaskontaktia. Toimijoiden välinen yhteistyö näkyy monissa hankkeissa, kuten sosiaalialan kehittämishankkeen osahankkeissa, alkoholiohjelmassa ja asunnottomuuden vähentämishjelmassa. Mukana on järjestöjä, kuntia, kirkkoja, työmarkkinakentän ja elinkeinoelämän edustajia (Kansallinen raportti sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden strategioista. 2006, s.43-45).

3.4.1 Yhteistoiminta Raumalla

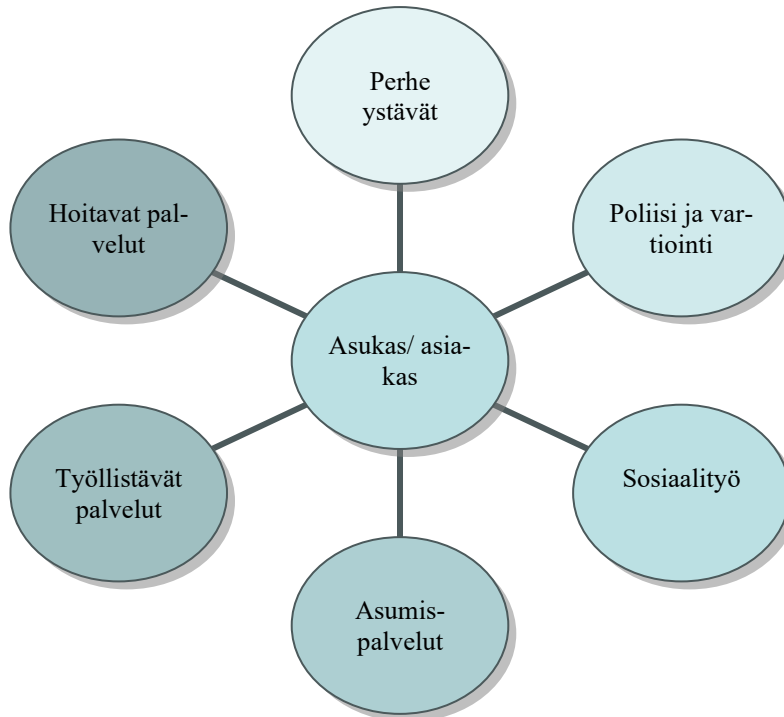
Tukiasumiseen ja siihen liittyvän palvelu- ja hoitoverkoston yhteistoimintaelin on päihdehuollon SASKE, jonka on tarkoitus suunnitella-arvioida-sijoittaa-kehittää. Työryhmään kuuluu Rauman A-klinikan, Rauman sosiaalitoimen, Osmosen talon, Sillanpielen toimintakeskuksen ja Toivontalon edustajat. Verkostopalaveri toteutetaan keskimäärin kerran viikossa.

Ryhmä käsittelee tukiasuntohakemuksia (Liite 3), jotka ovat asunnottomien tai muun tuen tarpeessa oleville. Sijoitus paikkoihin tehdään asiakkaan ja ryhmän arvioinnin mukaan. Ennen asuttamista sijoittava paikka hoitaa arvioinnin ja haastattelun. Ryhmä kehittää lisäksi tukiasumisen palvelurakennetta, siihen liittyviä hoidollisia ja muita kytöspalveluita. Tarpeen mukaan järjestetään yhteisiä koulutuksia eri teemoista, kuten

kaksois- ja kolmoisdiagnoosi asiakkaiden kohtaamisesta. Ryhmä kehittää toimintaansa vuosittaisten kehityspäivien aikana.

SASKE-ryhmän toiminnan lisäksi yhteistyötä tehdään monien toimijoiden kanssa. Yhteistyö käsittää kaiken lähtien asiakkaan omasta sosiaalisesta verkostosta viranomaisverkostoon ja hoidollisen puolen palveluihin.

(Tiedonanto: SASKE-ryhmä)

KUVIO 2: Yhteistyötoimijat (Pennanen)

3.5 Lainsäädäntö tukiasumisessa

Päihdeongelman hoito on sekä terveydellistä että sosiaalista kuntoutusta, johon kuuluu laitosjaksot, avohoito, kuntoutus ja asuminen (Kunnalliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut 2004, 42). Päihdepalvelut ja niiden järjestämisvelvollisuus on kunnan vastuulla. Palveluista vastaa pääasiassa sosiaali- ja terveydenhuollon avohoidolliset toiminnot. Avohoidolliseksi toiminnoksi lasketaan myös asuminen, koska se on hoidon jälkeen, sen rinnalla tai sitä ennen saatavaa tukea. Kuntaa vastuuttavana tekijänä toimivat aina lait. Suositukset taas pyrkivät parantamaan jo olemassa olevia palveluita. (Päihdetilastollinen vuosikirja 2007, 20-21; Kunnalliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut 2004, 42-43.)

TAULUKKO 1: Tukiasumisen valvonta ja lain velvoitteet (Pennanen)

Valvottava asia	Valvoja	Velvoittaja
Työturvallisuus	Pääasiassa työnantaja tai työnantajan edustaja. Työntekijä itse.	-Työterveyshuoltolaki 21.12.2001/1383 -Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738
Henkilökohtainen asumis- turvallisuus	Asukas itse. Asunnon omistaja. Kiinteistön hoitaja. Viranomaiset häiriötilanteissa.	-Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta 31.3.1995/481 -Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812 -Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 2. Luku 10§
Asuminen ja siihen liittyvät tekniset asiat	Pelastuslaitos turvallisuusmääräykset. Rakennusvirasto rakennusmääräykset. Kunta/lääni asuntokannan kehittäminen.	-Pelastuslaki 13.6.2003/468 1.Luku 1§ 2. Luku 3§, 8-9§ 5. Luku 16§ 6. Luku 21-22§, 28-33§ 7. Luku 34-38§ -Maankäyttö- ja rakennusasetus 10.9.1999/895 1. Luku 4§ 10. Luku 48-59§ 11. Luku 62§ ja 65-66§ - Laki asunto-olojen kehittämisestä 29.11.1985/919
Asuminen ja siihen liittyvät sopimukset, muodolliset asiat	Asunnon omistaja/ vuokraaja. Palvelusopimus palveluntarjoajan kanssa.	-Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta 31.3.1995/481
Hoidolliset palvelut -sekä avo- että laitostuotteiset	Hoitohenkilökunta ja asunnon ohjaajat. Tarve määräytyy asukkaan mukaan.	-Mielenterveyslaki 14.12.1990/1116 -Päihdehuoltoasetus 29.8.1986/653 -Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41 -Sosiaalihuoltoasetus 29.6.1983/607 -Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710 -Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21 -Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812 -Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785

Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta 31.3.1995/481

Tukiasuminen on määräaikaista vuokra-asumista (4§). Laki määrittelee asumissopimuksen, joka tehdään toisen kerran jälkeen rinnastettavaksi asumiseen, joka on toistaiseksi voimassa (4§). Toistaiseksi voimassa oleva asumissopimus voi päättyä irtisanomisan kuluttua, joka käsittelyyn saavuttua on kuusi kuukautta (51§ ja 52§). Asumissopimus määräaikaisena tai toistaiseksi voimassa olevana voi päättyä irtisanomisen, purkamisen tai lakkaamisen johdosta (4§). Asumissopimuksen purkaminen voidaan tehdä välittömästi tai sopimuksen mukaan (4§). Ennenaikaisen asumissopimuksen päättyminen tulee aina ilmoittaa etukäteen kirjallisesti (54§ ja 62§). Vuokranantajan oikeudesta purkaa vuokrasopimus säädetään tarkemmin, mutta siinä tulee ottaa huomioon muutos käyttäytymisessä (61§). Muuton ajankohdasta voi nostaa kanteen 70§. Määräaikaisessa sopimuksessa muuttopäivää ei voida siirtää, vaikka muuton on tapahduttava vasta muuttopäivän jälkeisenä arkipäivänä (68§ ja 69§).

Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41

Päihdehuollon tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteidenkäyttöä ja sen haittoja kunnan tarpeiden mukaan (1§). Päihteiksi lasketaan alkoholi, huumeet ja lääkkeitten väärinkäyttö (2§). Päihdehuollon järjestäminen on kunnan vastuulla (3§). Käytännössä se on sosiaali- ja terveystalouden sekä muiden alueellisten toimijoiden yhteistoimintaa ja näiden ohjauksen alla tapahtuvaa (3§ ja 9§). Palveluita kehitetään yhteistoiminnassa ja ne kohdennetaan päihteidenkäytön ongelmista kärsiville sekä heidän omaisilleen (6§-8§). Palvelut tulee ensisijaisesti toteuttaa avohuollon toimenpitein ja tarvittaessa ohjata päihdehuollon hoitoyksiköihin siten että hoidontarve tulee katettua (6§). Tarvittaessa pyritään ratkaisemaan myös elämänhallinnallisia ongelmia, kuten rahaongelmat ja asunnottomuus (8§). Päihdehuollon yksiköissä on oikeus tarkastaa henkilö jos on epäily laittomista aineista tai esineistä, jotka vaarantavat turvallisuutta (27§). Päihdehuollon paikoissa on tarkoitus mahdollistaa hoitoon pääsy tai ohjata tahdonvastaisesti jos tarpeellista terveydellisten, psyykkisten tai väkivaltaan johtavien syitten takia (10§-14§ ja 16§).

Otteita asumiseen, hoitoon ja turvallisuuteen liittyvistä laeista:

(Taulukko 1 Tukiasumisen valvonta ja lain velvoitteet lisäksi)

Asumistukilaki 4.6.1975/408

Huumausainelaki 17.12.1993/1289

Kansaneläkelaki 11.5.2007/568

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189

Laki kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä 13.6.2003/497

Laki päihtyneiden käsittelystä 8.6.1973/461

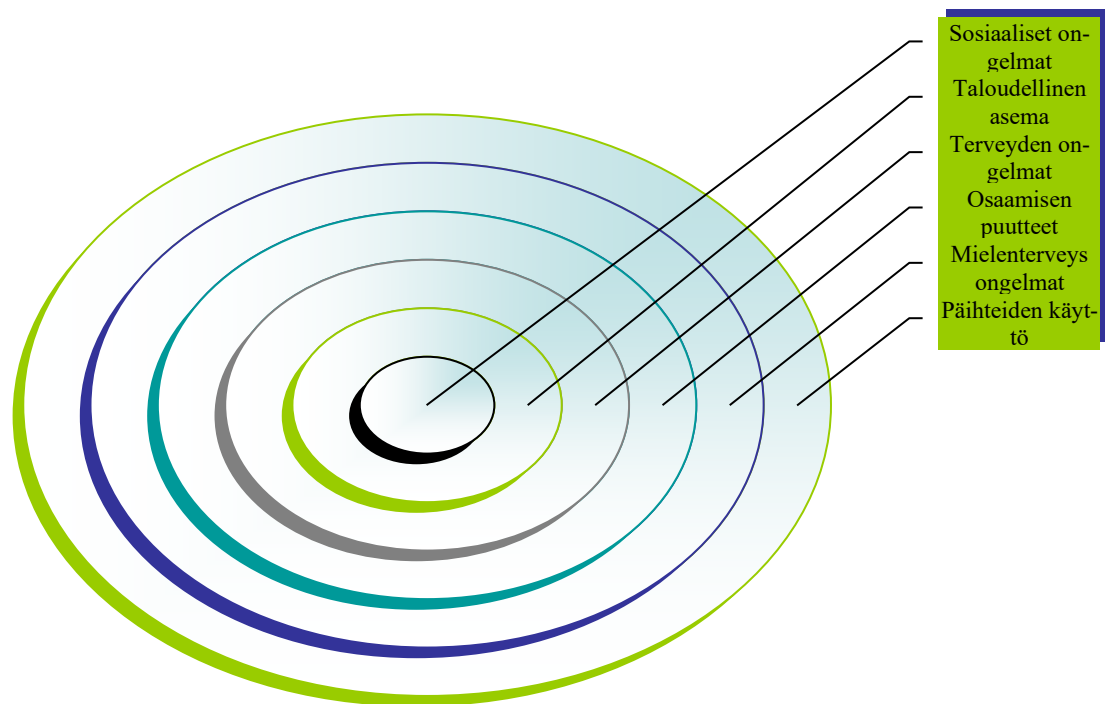
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/734

Rikoslaki 19.12.1889/39

3.6 Asukkaat

Asumisen järjestäminen on yksi syrjäytymistä ehkäisevä tekijä. Ongelmaksi on muodostunut se seikka, että tukiasumiseen tai vastaaviin palveluihin hakeutuu yhä moniongelmaisempia asiakkaita. Syrjäytyminen on edennyt yleensä varsin pitkälle, joka lisää asumiseen liittyviä riskitekijöitä. Asiakkaalle ei kyetä tarjoamaan riittävää tukea ja tarvetta vastaavia palveluita. Asiakkaat tarvitsisivat monesti palveluita päihdehaittojen ennaltaehkäisyyn ja korjaamiseen. Päihdekäyttö ja mielenterveysongelmat vaikuttavat vahvasti syrjäytymiseen. Asiakkailta esiintyy myös aggressiivisuutta, joka lisää asumisen turvattomuutta. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 17, 24; Kansallinen raportti sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden strategioista 2006, 23, 40.)

Mielenterveyskuntoutujien asumisessa näkyvät pääosin samat ongelmat kuin päihdekuntoutujilla. Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen elämänhallinta on riskialttiina sairaudesta johtuen ja mukana voi olla myös päihdekäyttöä. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 23.)

KUVIO 3: Syrjäytymisen kierre (Kansallinen raportti sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden strategioista 2006, 23 tietojen pohjalta).

Syrjäytymisen kierre on yleensä moniulotteinen prosessi. Monesti syrjäytymistä lisäävät tekijät kasautuvat syrjäytymisvaarassa oleville ihmisille, jotka ovat jollain tapaa heikommassa asemassa. Vahvana sosiaalisena vaikuttajana esiintyy työ. Työn merkitys korostuu enemmän miehillä kuin naisilla. Työelämän kiristyminen näkyy varsinkin niiden ihmisten elämässä, joilla on oppimisvaikeuksia. Varhaisessa vaiheessa syrjäytymistä lisäävät tekijät voivat kertaantua myöhemmissä elämän vaiheissa. Syrjäytymistä ehkäisemällä voidaan lievittää inhimillistä hätää, mutta saavuttaa myös yhteiskunnalliselta näkökulmalta tärkeää säästöä. (Kansallinen raportti sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden strategioista 2006, 23.)

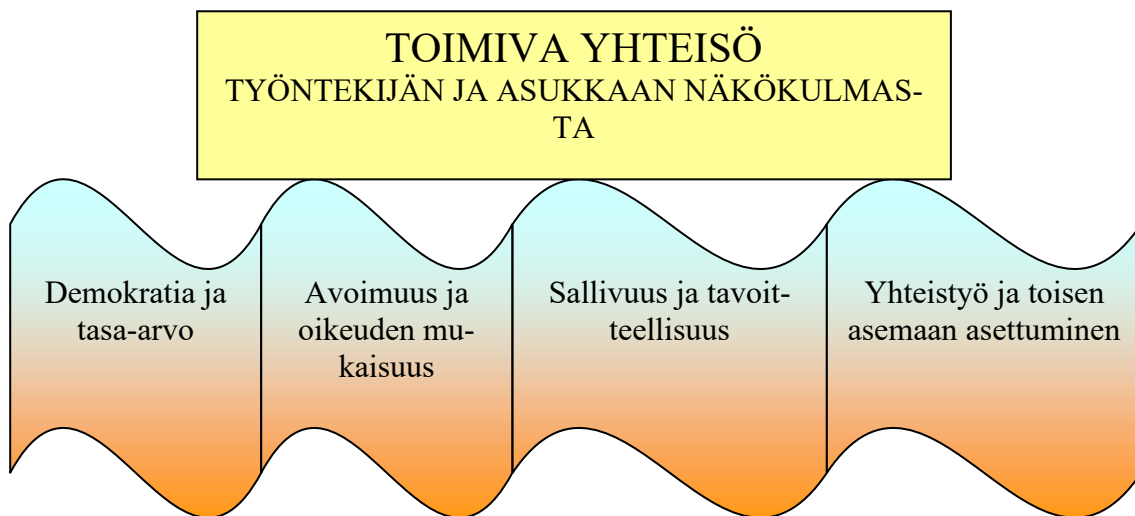
Runsaasti alkoholia käyttäviä on arvioitu olevan 250 000-500 000 henkeä eli lähes joka kymmenes. Vuonna 2005 alkoholisairauksiin ja myrkytyksiin kuoli yli 2000 henkeä. Lisäksi on arvioitu yhden promillen humalan lisäävän tapaturmariskiä kymmenkertaisesti. Päihdekäyttöön on vahvasti tullut mukaan lääkkeiden väärinkäyttö sekä sekakäyttö. Vaikutus näkyy asumispalveluissa asumisaikojen pitkittymisenä ja tuen tarpeessa. Rajankäynti laitoshoidon ja asumispalveluiden välillä ei ole selvä. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 24.)

Päihdekuntoutujille asumispalvelupaikkoja on arviolta yli 1500 ja asiakkaita yli 5000/vuosi. Tukiasuntoja on noin 7000. Päihdekuntoutujista erityisesti ikääntyneiden määrä on kasvussa. Aasukkaat asuvat yleensä huonokuntoisissa asunnoissa, joissa kaikkia turvallisuustekijöitä ei ole pystytty huomioimaan. Kunnan tehtävä on järjestää puutteellisesti asuville tai asunnottomille ensihuolto ja asuminen päihdehuoltolain säätämänä. Mielenterveyskuntoutujien päivävalvottuja paikkoja on lähes 6000. Asumisratkaisuna tukiasumista tarjotaan sellaisille henkilöille, joiden elämänhallinta on paremmassa

kunnossa. Asunnottomille tukiasumispalveluja käytetään lähinnä sen vuoksi, että muita asumisratkaisuja ei ole tarjolla. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 23-25.)

3.7 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys tarkoittaa ihmisten keskinäistä sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja siihen kuuluvat myös solidaarisuus ja toisen arvon tunnustaminen. Yhteisöosaamista ei ole enää samalla tavalla kuin aiemmin, sillä monet haluavat nykyään erillisen asunnon. Tästä huolimatta asuinyhteisö on tärkeä osa aikuisen arkea ja asumista. Ihmisen hyvinvointi liittyy omaan toimintaan ja niihin yhteisöihin, joihin kuulutaan. Yhteisöllisyys voi olla suuri voimavara, joka tukee yhteiskunnan ja järjestöjen palveluita. Yhteisöasumisessa mielekkäimmäksi on koettu oman vaikuttamisen mahdollisuudet. (Kuittinen & Minttu 2004, 9, 28-30.) Sosiaalinen tuki voi antaa sellaista pääomaa, joka tukee yksilön lainmukaista käyttäytymistä. Sosiaalinen tuki voi vahvistaa myös yksilön sisäisiä vahvuuksia ja identiteettiä. (Kivivuori 2008, 191-193.) Yhteisön toiminnassa voivat korostua erilaiset ristiriidat. Huonosti toimiva yhteisö voi tuottaa vääränlaista sosiaalista painetta ilmapiiriin ja ohjata yksilöä epätoivottuun suuntaan. (Roivanen, Korkiamäki & Raitakari 2008, 11-12; Kivivuori 2008, 174-176.)

KUVIO 4: Toimiva yhteisö (Roivainen, Korkiamäki & Raitakari 2008, 225-226 tekstiä mukaillen).

Päihde- ja mielenterveysongelmat voivat johtaa yksilön eristäytymiseen ja sitoutumisvaikeuksiin tukea vailla olevissa asuinyhteisöissä (Roivanen, Korkiamäki & Raitakari 2008, 227-228). Vaikka tukiasuminen ei ole ”luonnollinen yhteisö” vaan luotu ympäristö se voi silti olla toimiva tukimuoto. Yhteisö antaa juuri niin paljon kuin sillä hetkellä yhteisössä on resursseja. Yhteisö on kuitenkin enemmän kuin osiensa summa. Se antaa myös sosiaalista pääomaa, mikä jäisi kenties muuten puuttumaan. Toimivassa yhteisössä tuki ja kontrolli ovat yhteisön tarpeen mukaisesti läsnä. Erityyppisissä yhteisöissä tuen ja kontrollin suhde on erilainen. Yhteisöjä ei kuitenkaan ole tutkittu paljon yhteis-

sönäkökulmasta vaan siinä on otettu huomioon enemmän yksilö yhteisössä. (Roivanen, Korkiamäki & Raitakari 2008, 155-159.)

Raitakarin toteuttamassa tutkimuksessa seurattiin asumisyksikköjen työntekijäpalavereja. Niissä nousi esille yhteisöä vahvistavana tekijänä neuvottelukyky. Työntekijän roolissa olennaista oli havainnoida asukasyhteisöä, siinä tapahtuvia häiriöitä ja kehittymistä. Työyhteisö oli avainasemassa asukkaan väliaikaisen tai pysyvän ”irtipäästämisen” eli asumisen päättymisen kanssa. Kiinnipitämisessä päätettiin taas jatkaa työskentelyä ja sitouttamista. (Roivanen, Korkiamäki & Raitakari 2008, 230-244.) Marja Katterin tutkimuksessa miesten yhteisökodin merkitys näkyi erityisesti vertaistuen merkityksen korostumisena ja yhteisövastuuna omasta ympäristöstä. Yhteisöllisen lisän toi myös yhteiset pelisäännöt. Asumisessa otettiin lisäksi huomioon tavoitteellisuus, toiminta, rajat ja yksilöllisyys. Miehillä annettiin hoidollista tukea tarpeitten mukaan. Yhteisökoti liittyi asunnottomaan elämänvaiheeseen, johon liittyi monesti menetyksiä ja päihdeongelma. (Roivanen, Korkiamäki & Raitakari 2008, 283-292.)

4 TURVALLISUUS

4.1 Turvallisuus ja turvattomuus käsitteenä

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 7§

Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Turvallisuus ja turvattomuus voivat tarkoittaa ulkoista (objektiivista) tai koettua (subjektiivista) tilaa. Turvallisuudessa tulee ottaa huomioon myös se, että niin sanotut ulkoiset tekijät ovat vaikuttava osa turvallisuutta. Tekniikassa koneiden ja rakennelmien turvallisuustekijät ovat olennainen osa turvallisuutta. (Niemelä & Lahikainen 2000, 21.) Turvamekanismien liiallisuuden on kuitenkin todettu aiheuttavan turvattomuutta. Turvallisuus ei välttämättä esiinny samassa tilanteessa sekä ulkoisena että koettuna. (Castel 2007, 5-6.)

TAULUKKO 2: Perusturvallisuuden muodostajat (Doyal & Gough 1991, tekstin pohjalta).

FYYSINEN HYVINVOINTI • Terveys (fyysinen) • Suvun jatkaminen • Hoivatuksi tuleminen • Omien tarpeiden tyydyttäminen • Leikkiminen/tekeminen	HENKINEN HYVINVOINTI • Terveys (henkinen) • Varhainen vuorovaikutus (kiintymys) • Moraali oikea↔väärä • Itsemääräämisoikeus ja vapaus • Velvollisuudet ja oikeudet • Itsensä toteuttaminen (onnistuminen) • Huomatuksi/rakastetuksi tuleminen
FYYSINEN YMPÄRISTÖ • Asuminen (turvallinen paikka) • Ruoka ja vesi • Turvallinen toimintaympäristö • Terveystenhoito • Taloudellinen turvallisuus	HENKINEN YMPÄRISTÖ • Lait ja säännöt • Hierarkia/hallinto (ylläpitävä koneisto) • Kulttuuri ja mahdollisuus oppia • Rakastetuksi tuleminen • Ihmissuhteet sekä sosiaalisten taitojen että arvojen ylläpito

Turvallisuuden käsite esiintyy monesti määrittelemättömänä ja itsestään selvyytensä ja se on aina riippuvainen sosiaalisesta kontekstista. Jokainen yksilö ja ryhmä määrittelee itse, mitä turvallisuus tarkoittaa. Sosiaalinen yhteys ei mahdollista selkeää objektiivista tarkastelua. Turvallisuus voidaan nähdä myös toiminnallisena tavoitteena. Tässä yhteydessä se on käsite, johon voidaan vaikuttaa. (Oedewald & Reiman 2008, 19.) Yhteiskunnallisissa konteksteissa turvallisuus ymmärretäänkin monesti hallintana. Turvallisuuden vaikuttavia syy-seuraus suhteita ei voida kuitenkaan täysin hallita. (Ranta-Tyrkkö 2003, 26-27.)

Vaara on konkreettinen asia, jonka ihminen pystyy yleensä objektiivisesti havainnoimaan. Pelko voi aiheutua vaarasta tai kuvitellusta riskistä. Turvattomuuden kokeminen ilmenee pelkona, psykosomaattisina oireina ja huolestuneisuutena. Turvattomuus voi liittyä laajempaan yhteiskunnalliseen kokemukseen, jolloin turvattomuus liittyy yleensä osattomuuteen hyvinvointiin, sosiaaliseen turvallisuuteen ja sosiaaliturvaan. Turvatto-

muus voi esiintyä myös kansallisena tai kansainvälisenä poliittisena asiana. (Niemelä & Lahikainen 2000, 21, 24.)

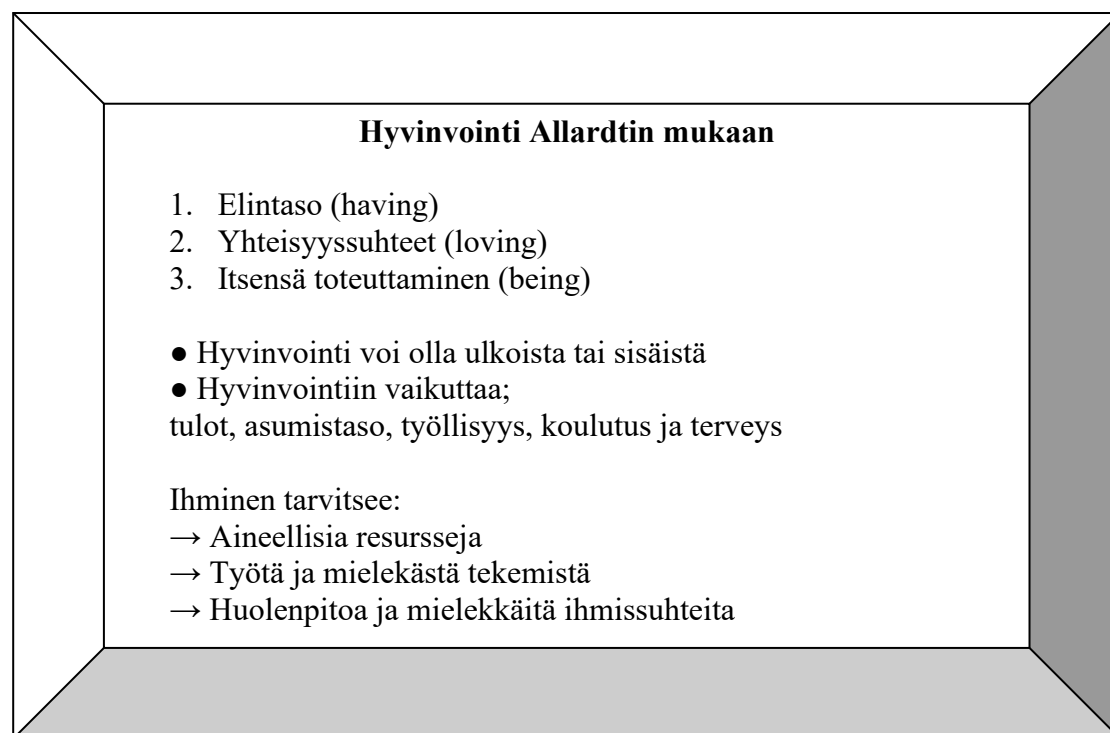
Poliisin (2001) turvallisuusbarometrissa kasvavaa huolta aiheuttavia asioita olivat huumeiden käyttö ja myynti, pahoinpitelyt ja rattijuoppous sekä aseellisten uhkaustilanteiden lisääntyminen. Kuitenkin rikosilmoitukset olivat vähentyneet, johon osasyynä arvellaan olevan uhriutumisen pelko. Suuntauksena rikosten ehkäisyssä voitiin muun varautumisen ohella nähdä hälytyslaitteiden huomattava lisääntyminen yksityistalouksissa. Turvallisuutta ja järjestystä parantavina tekijöinä pidettiin asennekasvatusta huumeiden käyttöön, työllisyyden parantumista sekä vapaa-ajanviettoon vaikuttavia tekijöitä. Kodin merkityksen lisäämistä pidettiin samoin merkittävänä asiana turvallisuuden paraneamiseen. (Poliisin turvallisuusbarometri 2001. 4/2002, 46-50.)

4.1.1 Psyykkinen ja henkinen turvallisuus

Turvallisuus on hyvinvoinnin kanssa samankaltainen käsite. Kumpikin on yksilön näkökulmasta kokemuseräistä tietoa. Käsitteen sisältö on riippuvainen itse yksilöstä, ympäristöistä tekijöistä, kulttuurista ja asemasta. Yhteiskunnan hyvinvointipalveluitten tehtävänä on tukea hyvinvointia ja turvallisuutta. Turvallisuus on inhimillinen perustarve, johon ihminen pyrkii ja turvattomuus on seurausta tarpeen jäädessä toteutumatta. (Ranta-Tyrkkö 2003, 7-8, 10, 21-22.) Turvattomuus voi johtua henkisestä tai fyysisestä väkivallasta ja se voi johtaa käyttäytymiseen, jossa toiselle 'kostetaan' oma olotila. Turvallisuuden tunne heijastuu tyytyväisyytenä. (Pentti 2003, 63-64, 74-76.) Turvallisuutta määriteltäessä persoonakohtainen koettu tieto on keskeisessä osassa. Sen ymmärtäminen syntyy dialogissa ja se saattaa olla jopa merkityksellisempää kuin teoreettinen näkemys turvallisuudesta. (Ranta-Tyrkkö 2003, 14.)

Viime vuosikymmeninä on noussut uusi huolta aiheuttava tekijä, nimittäin niin sanottu globaaliturvattomuus (Niemelä & Lahikainen 2000, 347-349). Media on vahvana vaikuttajana turvattomuuden syihin. Rikosta pelätään ja median käyttämä palstatila on suhteellisen suurta verrattuna todellisiin tilanteisiin. Uutisoinnilla on siis vaikutusta turvallisuuden tunteeseen. Turvattomuuteen vaikuttaa tuntemattoman uhka, vaikka rikokset 90 prosenttisesti suuntautuvat lähiympäristöön. Ihmiseen vaikuttaa sosiaalinen todellisuus. (Niemelä & Lahikainen 2000, 179-182.)

Turvallisuus koetaan parempana alueilla, joissa saa henkistä tukea ja yhteisö on toiminnallista. Myös taloudellinen ja sosiaalinen puoli turvallisuudessa vaikuttaa koettuun turvallisuuteen. Ihmisen viihtyvyys vähentää pelkoja. Kokemus ei toimi kuitenkaan objektiivisena mittarina. (Niemelä & Lahikainen 2000, 187.) Niemelän ja Lahikaisen tutkimuksen mukaan yleisimpiä syitä kokea turvattomuutta on välinpitämättömyys. Turvallisuutta lisää luottamus toisiin ihmisiin ja turvattomuuden sietäminen. Turvattomuus voi ilmetä psykosomaattisina oireina kuten sairasteluna. (Niemelä & Lahikainen 2000, 255-256.)

KUVA 1: Hyvinvoinnin määritteet (Kuittinen & Minttu 2004 mukaillen)

Työn merkitys on ihmisen psyykkisen hyvinvoinnin kannalta yksi olennaisimpia asioita. Työ antaa mahdollisuuden vaikuttaa, saada arvostusta, itsemääräämisoikeuden ja yleensäkin tyydyttävän elämän. Työ takaa psyyken hyvinvoinnin lisäksi ihmisen sosiaalista hyvinvointia sekä identiteettiä vahvistavan aseman suhteessa muihin ihmisiin. Työssä tärkeää on toiminta ja yhteisö. Työttömyys taas aiheuttaa turvattomuutta. (Niemelä & Lahikainen 2000, 61, 247-248, 251-253.) Huonossa työyhteisössä työntekijä voi kuitenkin uhriutua ja joutua sijaiskärsijän asemaan (Pentti 2003, 82-83).

Työntekijä voi tukea psyykkistä turvallisuutta ja henkistä ympäristöä olemalla kunnioitettava kohtaamistilanteissa. Oman toiminnan jämäkkyys ja valppaus vähentää uhkaavia tilanteita. Vuorovaikutus on tärkeää sekä suhteessa asiakkaisiin että työntekijöihin. Psyykkistä turvallisuutta lisää myös ennakointi. Turvallisuutta uhkaaviin tilanteisiin voidaan valmistautua ja niihin voidaan luoda yhtenäiset toimintamallit. Turvallisuus on työssä jaksamisen yksi edellytys. (Ekström, Leppämäki & Vilen 2002, 294-295.)

4.1.2 Sosiaalinen turvallisuus

Sosiaalinen turvallisuus muodostuu mahdollisuudesta huolehtia itsestään ja siten olla sosiaalisesti riippumaton (Castel 2007, 14, 18). Marginaaliryhmissä sosiaalisen turvallisuuden toteutuminen kunnalliselta taholta on heikompaa kuin ryhmille, joiden status on parempi. Marginaalina pidetään ihmisiä, jotka eivät ole tuloksen tekijöinä eli muun muassa pitkäaikaistyöttömät, päihde- ja mielenterveysasiakkaat sekä vanhukset. Sosiaalityön tehtävä on kuitenkin tavoittaa marginaaliryhmien ihmiset ja toimia turvaverkkona. (toim. Forsberg, Juhila & Roivainen 2002, 107, 213.)

Yhtenä auttamistapana on rakennettu sosiaalisia hoitavia yhteisöjä, esimerkiksi a-klinikkasäätiön toimesta. Tukimuotoina käytetään ammatillista tukea, keskustelua, toi-

minnallisuutta ja vertaistukea. (Ekström, Leppämäki & Vilen 2002, 201-204; Forsberg, Juhila & Roivainen 2002, 217.) Yhteisötyön on koettu antavan uutta sisältöä sosiaalityölle asiakkuuksien moniulottaisuudella ja uutena lähestymistapana (Jokinen & Juhila 2008, 256-257, 272-273). Turvallisuutta yhteisössä tuo, kun yhteisö hyväksyy yksilön toimintatavat (Pentti 2003, 131). Hyvä työyhteisö tukee asiakastyötä, antaa sosiaalista pääomaa ja luo turvallisuutta (Lehestö, Koivunen & Jaakkola 2004, 203-204).

Yhteisön tarkoituksena on toimia välineenä uhista vapautumiseksi. Yhteisö ylläpitää omaa turvallisuuttaan, ratkaisee siihen kohdistuvat turvallisuusongelmat ja luo omaa kulttuurista identiteettiään. Jos yhteisön identiteettiä uhataan myös turvallisuus kärsii. (Ranta-Tyrkkö 2003, 33-34; Castel 2007, 8-9.) Hyvällä ja lainmukaisella sosiaalisella kontrollilla on mahdollisuus tukea yksilöä sopeutumaan yhteiskuntaan. Ulkoinen sosiaalinen kontrolli on tärkeää erityisesti ihmisille, joilla sisäinen kontrolli puuttuu. (Kivi-vuori 2008, 188-191.)

Vaikka turvattomuus onkin yksilön kokemus ovat sen juuret sosiaalisessa ympäristössä ja hyvinvoinnin jatkuvuudessa. Turvattomuus on yhteydessä sosiaaliseen asemaan yhteisössä ja yhteiskunnassa. Turvattomuus ja syrjäytyminen liittyvät usein marginaaliryhmien sosiaaliseen asemaan. Altistavina tekijöinä nousevat esille päihteidenkäyttö ja mielenterveysongelmat. (Niemelä & Lahikainen 2000, 201, 288, 290-291; Moisio 2008, 250-251.)

Työyhteisön hyvinvointi vaikuttaa sosiaalisen turvallisuuden rakentumiseen. Työyhteisö voi paremmin kun työhön liittyvät uhkatekijät on huomioitu ja suunniteltu yhteiset toimintatavat niiden varalle. Parhaiten työyhteisöä ja työntekijää turvaava tekijä on passiivinen turvallisuus, johon kuuluu myös turvalaitteisto. (Ekström, Leppämäki & Vilen 2002, 293-294.)

4.1.3 Fyysinen turvallisuus

Fyysinen turvallisuus on monitahoinen käsite ja siihen kytkeytyy vahvasti vapautuminen väkivallan uhasta. Siihen sisältyy hyvinvoinnin käsite johon kuuluvat toimintakyky ja terveys sekä näitä ylläpitävät asiat. Nyky-yhteiskunnassa tähän liitetään myös toimeentulo ja asuminen. Fyysisessä turvallisuudessa tulee huomioida, että psyykkiset tekijät altistavat sairauksille. Henkinen ja fyysinen eivät näin ollen ole irrallaan toisistaan. (Niemelä & Lahikainen 2000, 31-32, 41.)

Väkivallan kitkeminen on tavoitteena suhteellisen etäinen sen sisältäessä välitavoitteita. Turvallista ympäristöä edistävät oikeudenmukaisuus, suvaitsevaisuus, ystävällisyys ja kunnioitus. (Pentti 2003, 131.) Sairaus sinänsä ei ole merkityksellinen vaan miten ihminen sen kokee. Sairauden, väkivallan ja vammautumisen uhat luovat turvattomuutta. Olennaista on ihmisen kokemus itsestään. Häpeän tunteet tai näkemys muuttumattomasta suhteesta sosiaaliseen ympäristöön vaikuttavat negatiivisesti. Huolenpidon saanti ja usko omiin mahdollisuuksiin ovat tervehdyttäviä elementtejä ihmisen elämässä. (Niemelä & Lahikainen 2000, 47, 51, 54-55.) Huono kohtelu tai väkivallan kohteeksi joutuminen edesauttaa sairastumista (Pentti 2003, 84).

4.1.4 Ympäristö turvallisuus

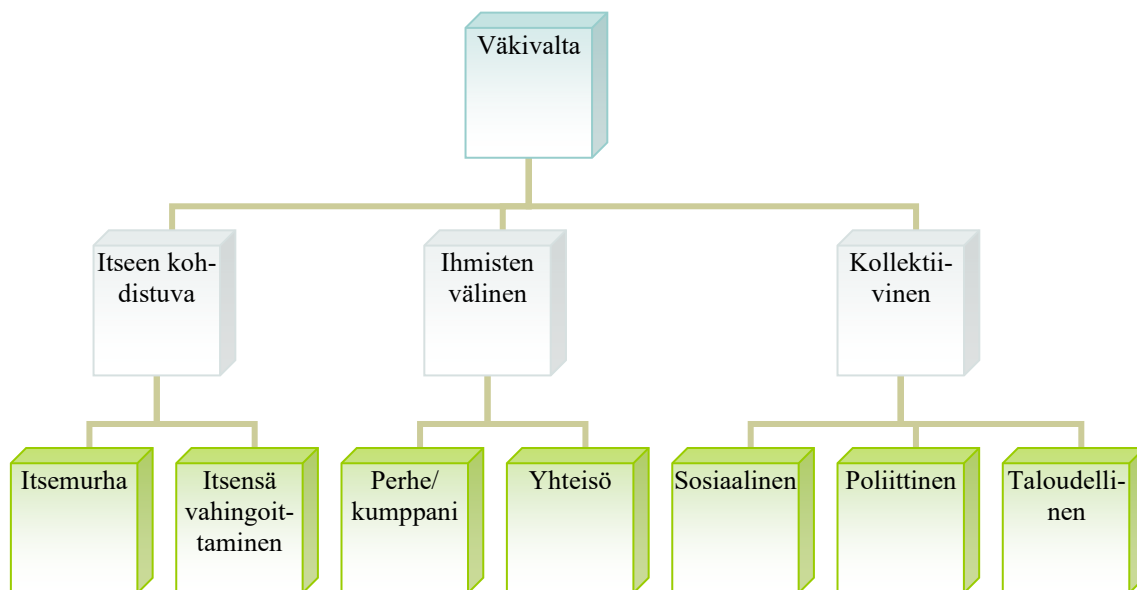
Terveyttä edistävä ympäristö pitää sisällään luonnonympäristön ohella rakennettua, sosiaalista, kulttuurista ja taloudellista elinympäristöä. Ympäristöturvallisuuden kannalta olennaista on, että se on tehty yksilö- ja yhteisötason tarpeiden mukaisesti. Elinympäristön kannalta esteettömyys, turvallisuus, viihtyisyys, virikkeet ja osallisuus ovat sosiaalista hyvinvointia edistäviä tekijöitä. (Terveyden edistämisen laatusuositus 2006, 21-22, 28.) Ympäristön turvallisuus parantaa perusturvallisuutta (Niemelä & Lahikainen 2000, 63-64).

Terveyttä edistävän ympäristön aikaansaamiseksi tulee ottaa huomioon alueen palvelut, viihtyisyys, turvallisuus ja aluesuunnittelu. Riskikartoituksessa tulee ottaa huomioon terveyttä vahingoittavat tekijät. Erityisryhmille kunnan tulee varmistaa ne asumiseen ja muihin palveluihin liittyvät tarpeet, jotka mahdollistavat toimintakykyä. (Terveyden edistämisen laatusuositus 2006, 21-22.) Ryhmän suoritustason, tyytyväisyyden sekä vuorovaikutuksen on todettu olevan parempi silloin kun fyysisen ympäristön toimivuudesta on huolehdittu. Huomioitavien seikkojen joukossa ovat valaistus, tila ja melutaso. Turvallisuuden tunteeseen vaikuttaa lisäksi paikan ja aseman löytäminen ympäristöstä. (Pennington 2005, 24-25.)

Turvallinen työympäristö käsittää osaltaan sekä teknisiä että henkisiä ominaisuuksia. Turva- ja hälytinalaiteisto lisää turvallisuutta ja vaikuttaa henkiseen ilmapiiriin positiivisesti kun siitä on tarpeenmukaisesti huolehdittu. Tilajärjestelyillä ja kalustuksella voidaan liikkumiseen ja asioimiseen vaikuttavaa turvallisuutta parantaa huomattavasti. Ympäristöstä tulee siten myös helpommin valvottavaa ulkopuolisten osalta. Ympäristöstä huolta pitävän henkilöstön valinta ja perehdytys tulee olla asianmukaista, sillä henkilöstön osaaminen vaikuttaa ympäristöturvallisuuteen positiivisesti. Yksikössä, jossa on kohonnut väkivaltariski, tulisi huolehtia henkilöstön itsepuolustustaidoista. (Lehestö, Koivunen & Jaakkola 2004, 100-106.)

4.1.5 Väkivallan eri muodot

Ihminen voi kohdistaa väkivaltaa itseään tai toista kohtaan joko välillisesti tai suoraan. Itsepuolustus eli oman persoonan suojaaminen ei ole väkivaltaa. Väkivalta voi tapahtua fyysistä, henkistä, seksuaalista tai ympäristöön kohdistuvaa väkivaltaa käyttäen. Tapahumana väkivalta voi olla muun muassa nimittely, uhkailu, tarttuminen ja päällekkarkaus. Myös perustarpeiden tyydyttämisen estäminen tai laiminlyönti lasketaan väkivaltaiseksi teoksi. Teon kohteeksi voi joutua tuttujen ja tuntemattomien lisäksi lähipiiri tai yhteisö. Tekona väkivalta voi aiheuttaa fyysistä, psyykkistä tai henkistä haittaa. (Väkivalta ja terveys maailmassa 2005, 23-25; Ekström, Leppämäki & Vilen 2002, 296-297.)

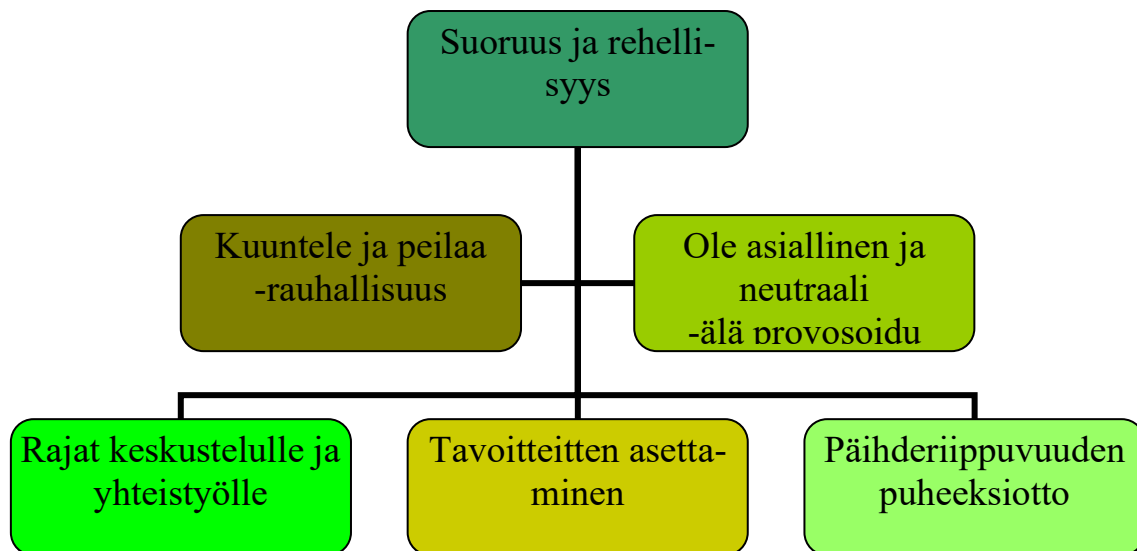
KUVIO 5: Väkivallan typologia (Väkivalta ja terveys maailmassa 2005, 24 mukaillen).

Monet väkivallan teot jäävät raportoimatta, sillä vaikka esimerkiksi terveysviranomaisella olisi tietoa väkivallan uhriksi joutuneesta ei tieto silti välttämättä kulje eteenpäin esimerkiksi poliisille. Sen vuoksi tilannetta on vaikea kartoittaa ja kehittää realistisia mittareita. (Väkivalta ja terveys maailmassa 2005, 26-27.)

4.1.6 Turvallisuutta uhkaavat tekijät tukiasumisessa

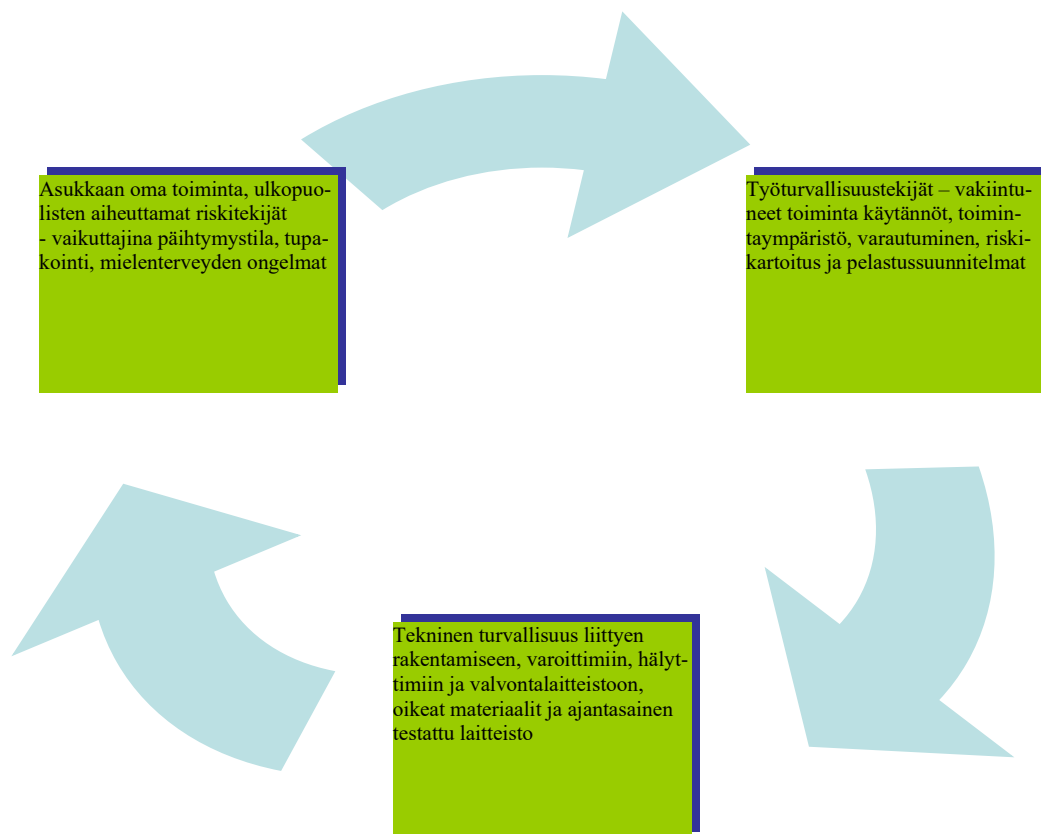
Erityisryhmien asumisturvallisuudesta kertovaa tietoa on vähän ja tilastoitua tietoa käytännössä ei ollenkaan (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 38). Asumisturvallisuuteen vaikuttavat vahvasti sellaiset toimintakyvyn puutteet, joita esiintyy muun muassa mielenterveys- ja päihdekuntoutujilla. Toimintakyky saattaa olla alentunut psyykkisistä, kognitiivisista, sosiaalisista ja fyysisistä syistä johtuen. Alentunut toimintakyky altistaa onnettomuuksille ja vaikeuttaa toimintaa hätätilanteessa. Toimintakyvyn aleneminen lisää erityistarpeita kodin turvallisuuden suhteen sekä palvelutarpeen että asumisturvallisuuden arvioinnille. (Pelastuslain uudistamisen esiselvityshanke 31.3.2008, 7.)

Kotona tehtävän työn uhkatekijät ovat erilaisia kuin toimistotyössä. Koti on ihmisen omaa ympäristöä, joten hän hallitsee sitä ja käyttäytyy omien sääntöjensä pohjalta. Asiakkuuksien muuttuessa moniongelmaisemmiksi uhkatekijät kasvavat ja työstä tulee luonteeltaan kuormittavaa ja yllätyksellistä. (Ekström, Leppämäki & Vilen 2002, 298.) Hoidollisissa tilanteissa päihteidenkäyttäjät eivät kykene kompromisseihin vaan toimivat saadakseen oman tahtonsa toteutettua. Päihdekäyttöön saattaa liittyä somaattisia sairauksia ja mielenterveysongelmia. Mielenterveysongelmat vaikeuttavat sosiaalista kanssakäymistä ja aiheuttavat muutoksia käytökseen varsinkin ahdistavissa tilanteissa. (Lehestö, Koivunen & Jaakkola 2004, 152-156.) Ennakoinnilla voidaan ehkäistä riskejä. Riittävät rajat, toimintatavat ja tieto lisäävät turvallisuutta. (Lehestö, Koivunen & Jaakkola 2004, 161-164)

KUVIO 6: Päihderiippuvuuden puheeksiotto (Lehestö, Koivunen & Jaakkola 2004, 163 mukaillen).

Vaikka erityisryhmien asumisesta ei löytynyt kattavaa aineistoa on työolotutkimusta tehty jo pidemmän aikaa. Vuosien tarkastelun tuloksena on havaittu, että erityisesti terveyden- ja sosiaalihuollon, opetustyön sekä palveluammattien toimijoiden työhön liittyy keskivertoa huomattavasti enemmän kokemuksia väkivaltatilanteista. Väkivallan uhka on työhön liittyvistä vaaroista noussut selkeästi eniten 1984-2003 välisenä aikana. Väkivaltatilanteet tai henkisen ja fyysisen väkivallan uhka tulee pääosassa tapauksia asiakkaiden taholta. Terveystyössä yli 10% työntekijöistä kokee väkivaltaa vähintään kaksi kertaa kuukaudessa. Henkinen väkivalta on yleisintä terveydenhoitoalan työssä. Muiksi uhiksi sosiaali- ja terveysalan töissä koettiin tartuntavaarat, taudit, työuupumus ja mielenterveysongelmat. (Lehto & Sutela 2004, 54-55, 64-67.) Aikaisempi väkivaltaisuus, päihtymystila tai psyykkiset ongelmat vähentävät estoja väkivaltaiselle käyttäytymiselle (Lehestö, Koivunen & Jaakkola 2004, 92-93, 95-97).

KUVIO 7: Turvallisuuteen vaikuttavat tekijät (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007; Pelastuslain uudistamisen esiselvitys-hanke 31.3.2008 sisältöjen pohjalta).

Turvallisuutta lisää ennakointi. Väkivallan uhkia pystyy osittain ennalta arvioimaan käytöksen, puheen ja fyysisen reagoinnin perusteella. Kaikentyyppinen aggressiivinen käyttäytyminen lisää väkivallan mahdollisuutta. Se voi liittyä sanalliseen uhkailuun, fyysisen tilan terrorisointiin tai kireyteen ilmapiirissä. (Lehestö, Koivunen & Jaakkola. 2004, 131.) Väkivaltariskiä voi vähentää koulutetulla ja riittävällä henkilökunnalla, oikeilla asenteilla ja pelisäännöillä. Tärkeää on, että kommunikointi tapahtuu rauhallisesti ja epäkohtiin puututaan nopeasti. Puuttuminen on mahdollista vain kun tiedetään ympäristön riskit, joka vaatii laajamittaista riskikartoitusta. Tupatarkastukset, kirjaaminen, vuorovaikutus työntekijöiden kesken, tilaratkaisut, tekninen valvonta ja turvallisuus-suunnittelu ovat tapoja valvoa näitä riskejä ja kehittää turvallisuutta. Yhteistyö muiden turvallisuustoimijoiden, kuten poliisin ja vartiointin kanssa on tärkeää. Epäviralliset tietokanavat eli ”puskaradio” antaa tietoa siitä missä mennään. Tehtävät on hoidettava siten, että omasta turvallisuudesta pidetään huolta. (Lehestö, Koivunen & Jaakkola 2004, 134-143)

Asumisen laatu ja asumisturvallisuus on suosituksissa jäänyt hyvin vähälle huomiolle asunnottomien päihde- ja mielenterveyskuntoutujien kohdalla. Asuntolatyypin toiminnan kokonaisvalvonta ei kuulu minkään viranomaisen tehtäviin. (Taipale & Kärkäinen 8.6.2007.) Paloturvallisuutta valvovat pelastuslaitokset, mutta erityiskohteita ei ole kyetty riittävästi valvomaan (Pelastuslain uudistamisen esiselvitys-hanke 31.3.2008).

Poliisi, pelastusviranomaiset ja terveysviranomaiset suorittavat julkista valvontaa. On todettu, että päihdeongelmaiset ovat riskiryhmä muun muassa paloturvallisuuden ja vä-

kivaltaisen käyttäytymisen näkökulmasta. Päihdeongelmaisia asutetaan monesti huonokuntoisiin rakennuksiin, monilla on lisäksi vaikeita mielenterveysongelmia. Tavallisesti kyse on ollut asunnottomasta, jolle on pyritty löytämään ensisuoja, asuntolaa tai paikasta toiseen kiertelyä parempi vaihtoehto. Turvallisuuteen täytyisi panostaa näissä kohteissa tehokkailla turvatoimilla lain vaatimien turvaratkaisujen lisäksi. (Taipale & Kärkäinen 8.6.2007.) Turvalaitteisto itsessään ei kuitenkaan takaa turvallisuutta. Ihmisen turvallisuuden tunne rakentuu fyysisenä ja psyykkisenä kokonaisuutena. (Ekström, Leppämäki & Vilen 2002, 293.)

4.2 Turvallisuusteknologia

4.2.1 Työntekijän henkilöturvallisuus ja valvonta

Työturvallisuuslaki 738/2002 1. luku 1 §

Lain tarkoituksena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisen ja henkisen terveyden, jäljempänä terveys, haittoja.

Erityisryhmien asumisturvallisuutta koskevassa selvityksessä varsinainen työntekijän käyttöön soveltuva turvallisuusteknologia kytkettiin turvapuhelimiin, joita käytetäänkin monessa kohteessa, esimerkiksi kotipalvelussa (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 47). Turvallisuussuunnittelussa on huomioitava kohteen erityisvaatimukset, jolloin kyseeseen voi tulla rikosilmoitin, jos kohteessa on tiloja jotka eivät ole yleisessä käytössä. Turvahälytysjärjestelmät voivat turvapuhelimen lisäksi olla pelkän kannettavan tai kiinteän painikkeen takana. Painike vaatii yleensä keskusjärjestelmän, josta hälytys lähtee eteenpäin. (Turvallisuussuunnitteluopas Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille 2005.)

Erityisryhmille tarkoitetuissa kohteissa tai erityistä valvontaa vaativissa kohteissa voidaan käyttää teknistä kulunvalvontaa. Ovet voidaan ajastaa ja avaimien koodausta voidaan tarvittaessa muuttaa, jolloin avaimien kadotessa ei tule suhteessa niin kallista lukitusten muutosoperaatiota. Kameravalvontajärjestelmällä voidaan taas ennaltaehkäistä häiriötilanteita ja valvoa laajaa aluetta. Kameravalvontajärjestelmä on paikallaan silloin, kun kohteeseen voi kohdistua ilkivaltaa. Kameravalvonnassa tulee noudattaa yksityisyyden suojaa ja tallenteet tulee olla saatavilla vain valvontaa suorittavalle henkilölle ja poliisiviranomaisille. (Turvallisuussuunnitteluopas Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille 2005.)

4.2.2 Paloturvallisuuteen liittyvä teknologia

Pelastuslaki 468/2003 19 §

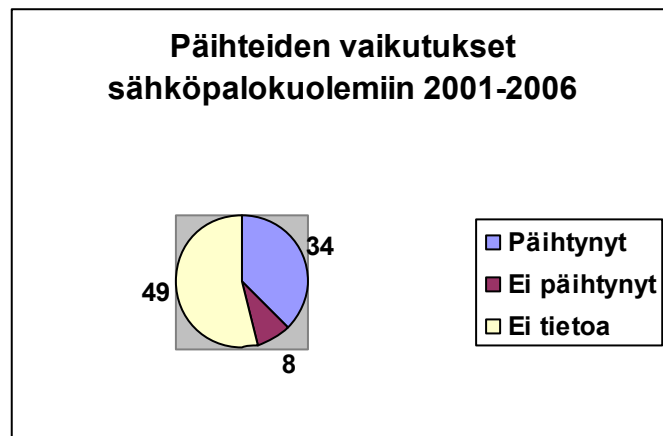
Onnettomuuksien ehkäisyyn luetaan onnettomuuksien yleinen ehkäisy ja siihen liittyvä viranomaisten yhteistyö, rakennusten turvallinen käyttö, viranomaisvalvonta, valistus ja neuvonta, tulen sekä palovaarallisten aineiden ja laitteiden huolellinen käsittely. Vahinkojen rajoittamiseen luetaan tekniset ja muut etukäteisjärjestelyt, joiden avulla tulipalo voidaan havaita sekä rajoittaa tai sammuttaa.

Tulipaloon varautumisessa tulee ottaa huomioon monia tekijöitä. Kohteen rakenteellisen turvallisuuden tulee täyttää rakennusmääräykset. Erityiskohteiden ollessa kyseessä tulisi huomioida erityistarpeet ja rakennusten olisi hyvä olla sen hetkisen uudisrakentamisen tasolla. (Pelastuslain uudistamisen esiselvitys -hanke 31.3.2008, 38, 45-46.)

Tekninen laitteisto ei itsessään takaa turvallisuutta vaan vaatii myös sen, että sitä osataan käyttää. Poistumishälytys on yleensä kytköksissä palovaroittimeen, palovaroitinjärjestelmään tai automaattiseen paloilmoittimeen, joka on asennettuna tiettävästi yli 90% asuinrakennuksista. Lukitukset eivät saa olla esteenä poistumiselle vaan niiden tulee olla avattavissa ilman avainta. Jokaiselta poistumisalueelta, esimerkiksi asuinhuoneistosta, tulee olla kaksi poistumistietä. Jos kiinteistössä asuvat ihmiset ovat toimintakyvyn puolesta rajoitteisia olisi kohteessa hyvä olla automaattinen sammutusjärjestelmä. (Pelastuslain uudistamisen esiselvitys-hanke 31.3.2008, 40-42, 47; Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 45.) Sammutusjärjestelmän tarve rakennusten paloturvallisuuden kannalta kartoitetaan rakentamismääräyksen E1 kohdan 11.7 mukaisella turvallisuusmenettelyllä, joka tulee laatia kyseisistä kohteista.

Kohteessa, jossa asuu muistihäiriöisiä tulisi huomioida sähkölaitteiden käyttöturvallisuus, jolloin automaattinen virrankatkaisu laitteista vähentäisi syttymisriskiä. Toiminto on kytkettävissä palovaroittimeen tai se voidaan ajastaa. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 44.) Saatavilla on sähköverkkoon kytkettävä virrankatkaisujärjestelmä, joka katkaisee joko kaikki sähköverkossa olevat laitteet tai yksittäisen laitteen (Nenonen 1/2007, 52).

TAULUKKO 3: Päihteiden vaikutus sähköpalokuolemiin (Nenonen 1/2007, 43).

Turvallisuutta lisäävät välineet, joilla voi itse ehkäistä palon leviämistä. Alkusammutusvälineisiin kuuluu sammutuspeite ja käsisammutin. Nämä olisi hyvä olla kaikissa kohteissa ja niitä tulisi osata käyttää. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 44.)

4.3 Apuvälineteknologia

Tukiasumisessa apuvälineteknologiset ratkaisut voivat tuoda psyykkistä ja henkistä turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia. Pienikin tekninen ratkaisu voi olla merkittävä kun-

toutujalle. (Ikäihmisten palveluiden laatusuositus 2008:3, 39-40.) Valvonta- ja paloturvallisuusteknologia voidaan osittain laskea apuvälineteknologiaksi asumisen hyvinvointia parantavien tarkoituserien vuoksi (Ikäihmisten palveluiden laatusuositus 2008:3, 49; Arkea helpottavat välineet 2005:25, 33). Apuvälineiden ja niihin liittyvien palvelujen saamiseksi on lääkärin todettava sairaus, vamma tai toimintavajavuus ja sellaisen aiheuttama apuvälineen tarve, joskin tämän tarpeen voi määrittää muukin terveydenhuollon ammattihenkilö. Apuvälineen tarkoitus on jokapäiväisen elämän turvaaminen ja helpottaminen. (Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003:7, 24.) Apuvälineteknologialla voidaan vastata suoraan asukkaan omiin tarpeisiin tai toimia linkkinä asiakkaan, hoitajan tai muun hoitavan tahon kanssa (Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003:7, 15-16).

Esteettömyys tarkoittaa sujuvaa osallistumista arjen askareisiin, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Siihen liittyy palvelujen saatavuus, välineiden käytettävyys, tiedon ymmärrettävyys ja mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. Fyysisen ympäristön esteettömyyteen kuuluu näin yhdenmukaisia oikeuksia tukeva, toimiva, turvallinen ja miellyttävä rakentaminen. Tilat, niihin pääsy ja niissä olevien toimintojen tulee olla mahdollisimman helppokäyttöisiä ja loogisia. (Ikäihmisten palveluiden laatusuositus 2008:3, 49.) Esteettömyyteen kuuluu myös ergonominen ajattelu. Vuonna 2000 IEA = International Ergonomics Association julkaisi määritelmän ergonomialle. Ergonomian on tarkoitus tukea toimintakykyä ja hyvinvointia sekä edistää sosiaalista osallistumista. Ergonomiassa pyritään huomioimaan turvallisuuteen, terveyteen ja ihmisen psyykeen vaikuttavia osatekijöitä. (IEA council 8/2000.)

Toimivan kodin periaatteisiin kuuluu, että koti ja sen lähiympäristö on helppokäyttöinen ja turvallinen. Lukitussysteemit sähköistämällä edistetään kumpaakin. Liikkumista helpottava ja esteettömyyttä edistävä tekijä on riittävä sisä- ja ulkovalaistus. Liikkumiseen tarkoitettavien tasojen on hyvä olla sekä pihalla että ulkona tasaisia ja liukumattomia. Vaikeissa paikoissa on hyvä olla tarttumakahvoja, tuki- ja turvakaiteita. Portaitten helppokulkuisuutta voi lisätä liukuestetarroilla ja porrashissillä. Liukuesteitä on hyvä käyttää mattojen alla ja kosteissa tiloissa. Lisäksi suihkutilassa on hyvä olla istuin niille henkilöille, joilla on heikko motoriikka. Esteettömät kulkuväylät ja helppokäyttöiset tilat lisäävät asunnon turvallisuutta. Keittiössä tasojen liikkuvuus ja monipuolisuus edistää helppokäyttöisyyttä. Sekä keittiössä että hygieniatiloissa vedensäätimien automatisointi tai vipuvarsien käyttö helpottaa käyttäjää. Ajastimet kytkettynä sähkölaitteisiin lisäävät kodinkoneiden turvallisuutta. Markkinoilta löytyy lisäksi palosuojattuja kankaita. (Arkea helpottavat välineet 2005:25, 23-33.)

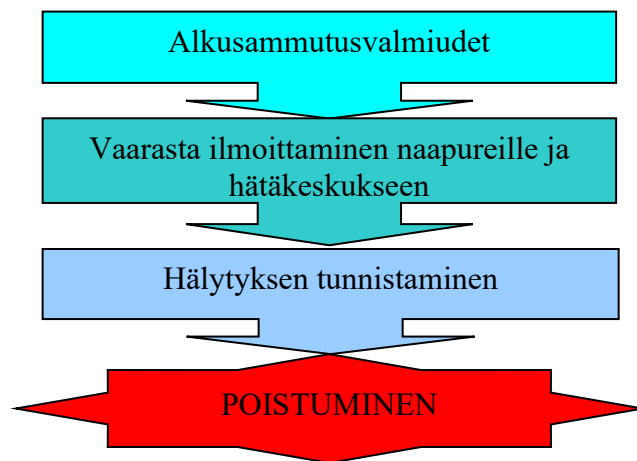
Muistiongelmaiselle on tarjolla mahdollisuuksia esimerkiksi lääkemuistuttimien muodossa (Salminen, Andrejeff & Laaksonen 2006). Asumisen turvallisuutta voisi tukiasumisessa lisätä itsestään sammuvat tupakat (Pelastustoimen turvatieto 2007). Ihmisen omatoimisuuden tukemiseen on rajattomasti mahdollisuuksia ylläpitävänä tai edistävänä teknologiana (Arkea helpottavat välineet 2005:25, 17-18). Laadunvalvontaa ja seurantaa on helppo suorittaa tulosten ollessa näkyvillä ihmisten arjessa (Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003:7, 21).

4.4 Turvallisuussuunnittelu

Suunnittelun osana on turvallisuuteen liittyvä selvitys sekä varautuminen riskitekijöihin (Liite 5). Vastuussa olevat tahot ovat velvollisia ehkäisemään onnettomuuksien syntymiseen vaikuttavia tekijöitä. Suunnitteluvaihe kattaa suurimman osan väestöstä. Suunnitelmaa tulisi tarkastella palotarkastuksen yhteydessä, joka riskikohteisiin tulisi tehdä vuosittain. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 27-28.)

Turvallisuusselvityksen tarkoituksena on parantaa varautumista ja toimenpiteenä se tarkoittaa kohteeseen laadittujen kehoitusten ja korjausehdotusten noudattamista. Parannukset tehdään yhteistyössä rakennus- ja pelastusviranomaisten kanssa. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 27-33.)

Selvityksessä otetaan huomioon toimintakyky, johon vaikuttaa fyysiset, psyykkiset tai sosiaaliset tekijät. Nämä vaikuttavat suurimmassa osassa turvallisuuteen, vaikka eivät ole teknisiä tekijöitä. Toimintakyvyn puolesta asukkaan tulisi olla kykenevä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteessa. Tähän kuuluu palovaroittimen hälytyksen tunnistaminen, alkusammutusvalmiudet, hätäilmoitus, naapureiden varoittaminen ja poistuminen. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 27-28, 30-31)

KUVIO 8: Toiminta hälytyksen sattuessa (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen. 2007 sisällön pohjalta)

Asunnottomien asumispalvelut eivät ole lääninhallituksen valvonnan piirissä eikä niitä lasketa sosiaalipalveluiksi. Pääosan turvallisuuteen liittyvästä valvontatyöstä tekee pelastusviranomainen. Asumisturvallisuuteen vaikuttavat ongelmatekijät ovat henkilöstön riittävyys ja vaihtuvuus, joista johtuen päihdehuollon asumispalveluiden laadullisen työn taso vaihtelee muita useammin. Useat eri toimijat voivat kuitenkin kehittää tukiasumista, siksi yhteistyön kehittäminen on tärkeä osa turvallisuussuunnittelua. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 29, 34.)

Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen on monella vastuutaholla. Kuntien sosiaali- ja terveystoimi, pelastustoimi, asuntotoimi ja tekninen toimi ovat tahoja, joiden tulisi yhteistyössä tehdä kehitystyötä. Toimintayksiköiden ja järjestöjen johto ja vastuuhenkilöt ovat avainasemassa kehitystyötä tehtäessä ja asiakkaat ovat mukana turvallisuuden kehittämisessä turvallisuusvastuun lisäämiseksi. Tässä tulisi huomioida asiakkaiden mielipiteet ja toimintaympäristön esteettömyys verrattuna toimintakykyyn. On-

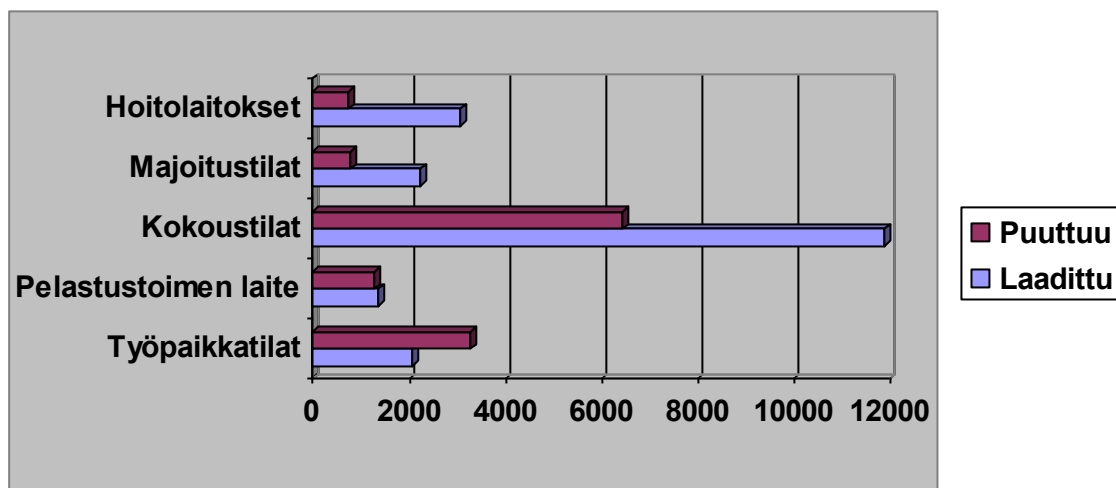
nettomuus- ja vaaratilanteiden ehkäiseminen vaatii kaikkien osapuolien yhteistyötä ja tarkkaa tietoa riskeistä. Näin viranomaiset voivat huomioida ratkaisuisaan asumisen turvallisuutta lisääviä tekijöitä päätöksiä tehtäessä. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 17-18.)

4.4.1 Pelastussuunnitelma

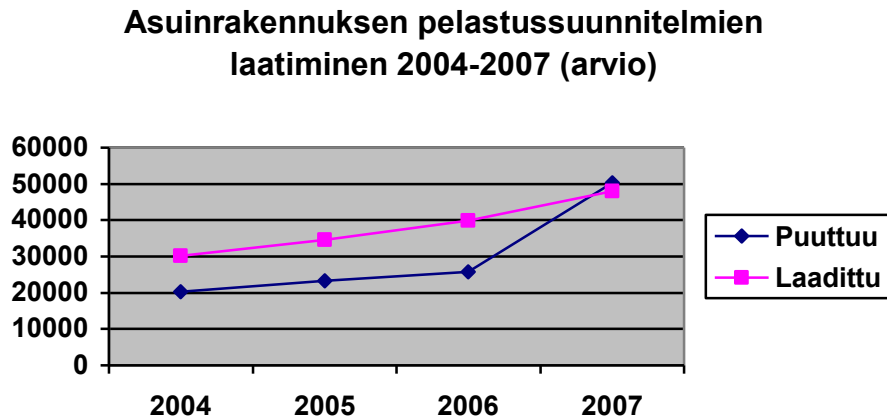
Pelastussuunnitelman laatiminen on lakisääteinen vaatimus (pelastuslaki 9§, VNA pelastustoimesta 9§) ja se on toimitettava pelastusviranomaiselle. Se koskee jokaista rakennusta, jossa on viisi tai enemmän asuntoa (Pelastuslain uudistamisen esiselvityshanke 31.3.2008, 31). Näihin kuuluu myös erityisryhmien palvelu- ja asuinrakennukset (Pelastussuunnitelma 2004, 7). Pelastuslain 8§:ssä lukee lisäksi omatoimisesta varautumisesta. Työturvallisuuslaki velvoittaa työnantajaa varautumaan vaarallisiin tilanteisiin ja ehkäisemään työyhteisön sekä yksilöiden turvallisuutta uhkaavien tilanteiden kehittymistä (8-10§).

Lain antamasta velvoitteesta huolimatta pelastussuunnitelmia on laadittu vain arviolta 50% niistä kohteista, joissa se tulisi olla. Erityiskohteitten pelastussuunnitelmaa tarkastellaan vuosittaisen palotarkastuksen yhteydessä. Asuinrakennuksia kohdalla tarkastelu tapahtuu kymmenen vuoden välein. Erityiskohteitten tarkastusta tulisi vielä tarkentaa niihin liittyvien riskien takia. (Pelastuslain uudistamisen esiselvitys -hanke 31.3.2008, 31.) Pelastussuunnitelmien tekeminen lain noudattamalla tavalla, nousee usein asennoitumisesta ja halukkuudesta huolehtia turvallisuudesta (Lehestö, Koivunen & Jaakkola 2004, 39-40).

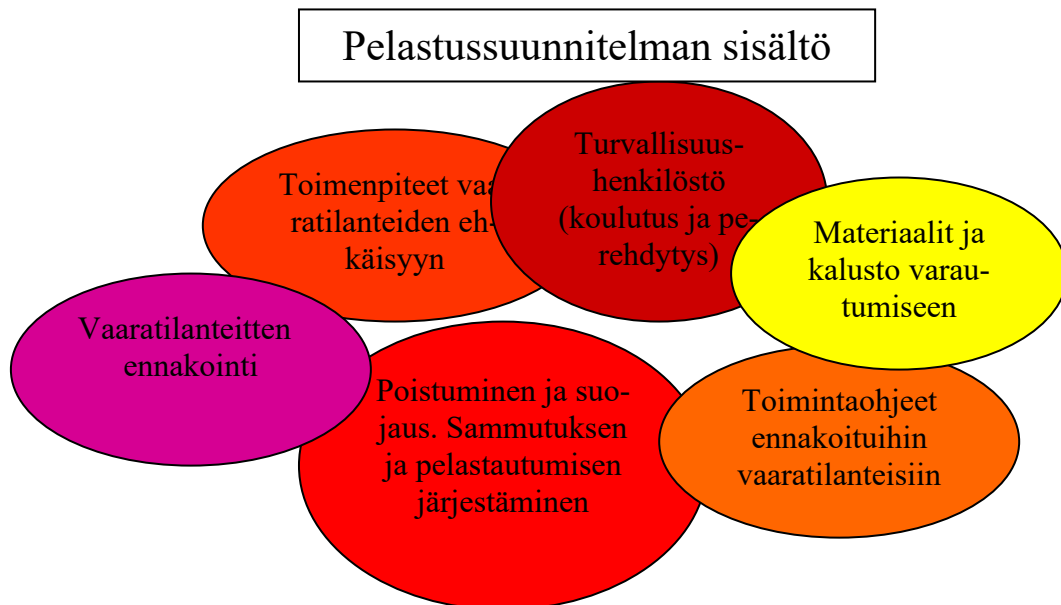
TAULUKKO 4: Pelastussuunnitelmien laatiminen (Pelastuslain uudistamisen esiselvityshanke 31.3.2008 mukaillen)
Pelastussuunnitelmien laatiminen v. 2007

TAULUKKO 5: Pelastussuunnitelmat v. 2004-2007 (Pelastuslain uudistamisen esiselvitys-hanke 31.3.2008 mukaillen)

Pelastussuunnitelma on käsikirja, joka ennaltaehkäisee ja antaa valmiudet toimimiseen riskitilanteissa ohjeiden mukaan. Nykyisissä ohjeissa huomioidaan itse onnettomuus ja toimiminen onnettomuuden tapahduttua, mutta unohdetaan turvallisuuden edistäminen. Pelastussuunnitelmaan tulisi siis kuulua rakennuksen kunnon parantamiseen liittyvät seikat ja toimintaohjeet. (Pelastuslain uudistamisen esiselvitys –hanke 31.3.2008, 31-32)

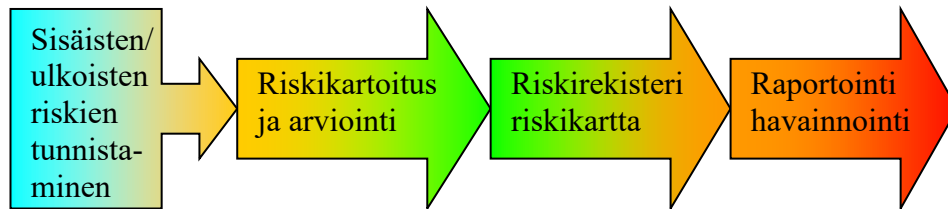

KUVIO 9: Pelastussuunnitelman sisältö (Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 787/2003, Asetus 10§ mukaillen)

4.4.2 Riskikartoitus

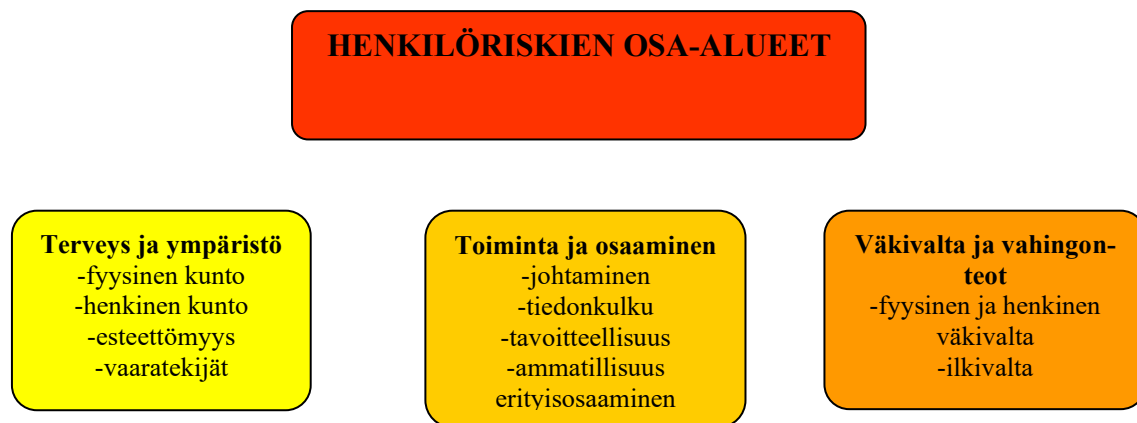
Riski on epätoivottu tilanne, johon liittyy uhka. Riskin määrittämisessä tarkastellaan epätoivotun tapahtuman haittaa ja todennäköisyyttä. Vaaratilanteet voivat olla itse ai-

heutettuja, odotettuja tai yllätyksellisiä. Riskikartoituksella pystytään varautumaan riskeihin ja vähentämään tai poistamaan joitakin riskivaikutuksia. Toimintaa onkin kehitettävä siten, että erityisesti henkilöriskeiltä vältytään. Teknologiaalla on joidenkin riskikohtien havainnoiminen ja riskien ehkäiseminen parantunut. (Kuusela & Ollikainen 2005, 17, 28, 101, 193, 230, 280.) Turvallisuustilannetta selvitetessä on huomioitava ne tekijät, jotka aiheuttavat nyt tai myöhemmin riskejä. On pystyttävä kartoittamaan objektiivinen ja subjektiivinen näkemys turvallisuudesta. Liika luottamus turvajärjestelmiin tai luottamuksen puuttuminen niiden ollessa ajantasaiset vääristää ajattelua. Olen- naista on tietää mihin reagoidaan. (Pentti 2003, 141-142.)

KUVIO 10: Riskien hallinta (Kuusela & Ollikainen 2005, 138 mukaillen).

Erityisryhmien asumisessa asuntokannan hyötykäyttö ja ennaltaehkäisevät toimenpiteet ovat niitä, joihin ensisijaisesti keskitytään. Toimenpiteissä huomioidaan väestön ikärakenne, sosiaalinen syrjäytyminen ja erityistarpeet. Tämä edellyttää riskianalyysejä, jossa tarkastellaan paloturvallisuusriskejä ja muita riskejä kohteen tarpeen mukaan. Riskikartoituksen kannalta hankalaa on asukkaiden moniongelmaisuus ja siksi turvallisuustasoa ei kyetä tarkkaan määrittelemään. (Pelastuslain uudistamisen esiselvitys -hanke 31.3.2008, 7-8.) Turvattomuutta lisäävä tekijä on päihteiden vaikutus aggressiivisyyteen (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 25).

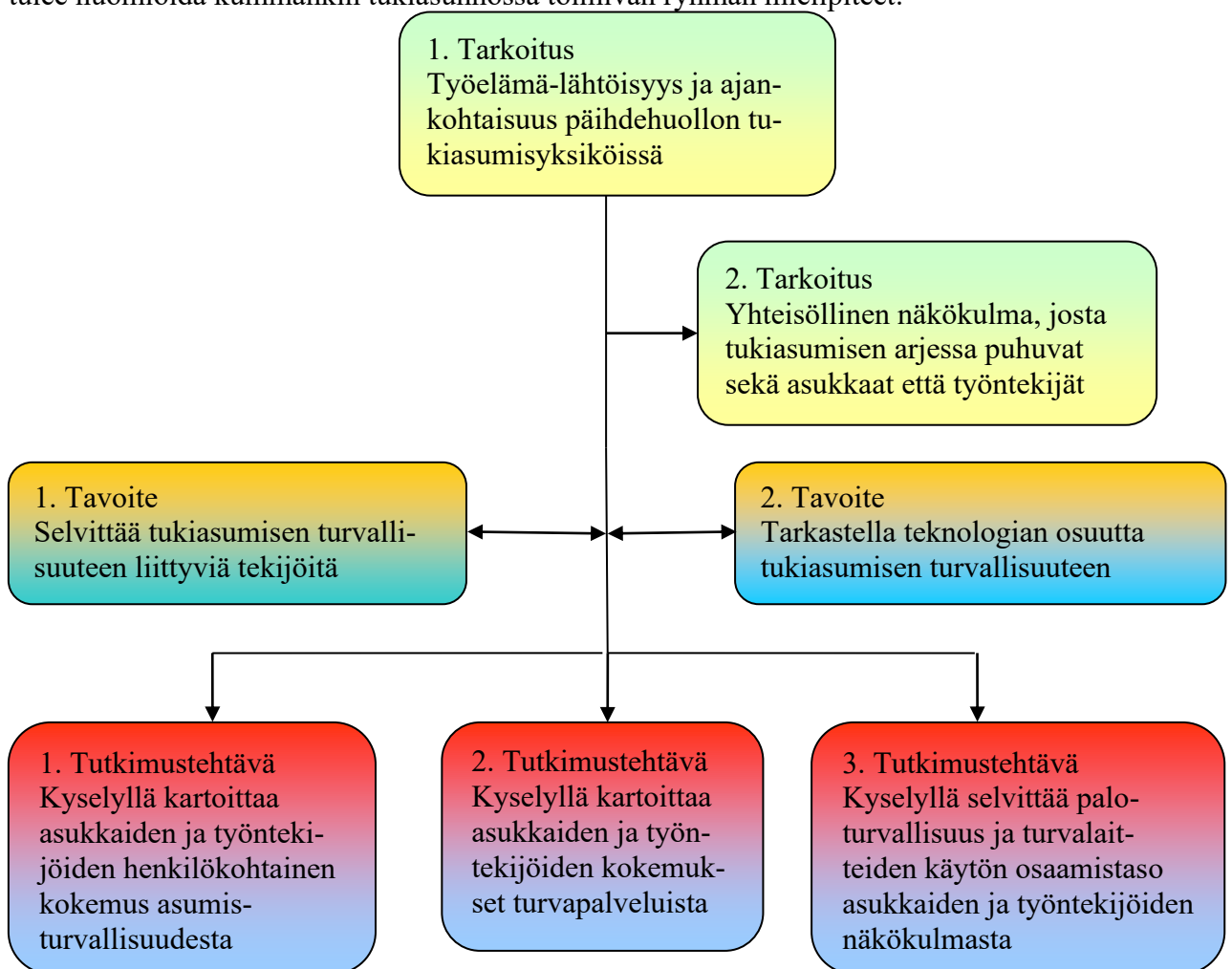
KUVIO 11: Henkilöriskien osa-alueet (Kuusela & Ollikainen 2005, 277 mukaillen)

Viranomaisvalvontaa kyetään hyödyntämään paremmin kehittämällä laatujärjestelmä riskikohteisiin. Siten voidaan myös kohdentaa valvontaa tarvittaviin osa-alueisiin. Turvallisuuden kehittämisessä johdon valvoma organisaatioturvallisuus on avainasemassa. Riskien ehkäisemisessä raportointi ja mittaristo, jonka avulla riskejä arvioidaan olisi erittäin tärkeää. (Pelastuslain uudistamisen esiselvitys -hanke 31.3.2008, 64-65.) Tässä täytyy huomioida työntekijästä johtuvat henkilöriskit, jotka liittyvät osaamiseen, yhteistoimintaan ja resursseihin (Kuusela & Ollikainen 2005, 275-277).

5 TUTKIMUS PÄIHDEHUOLLON TUKIASUMISYKSIKKÖJEN TURVALLISUUDESTA

5.1 Lähtökohdat ja haasteet turvallisuustutkimukseen

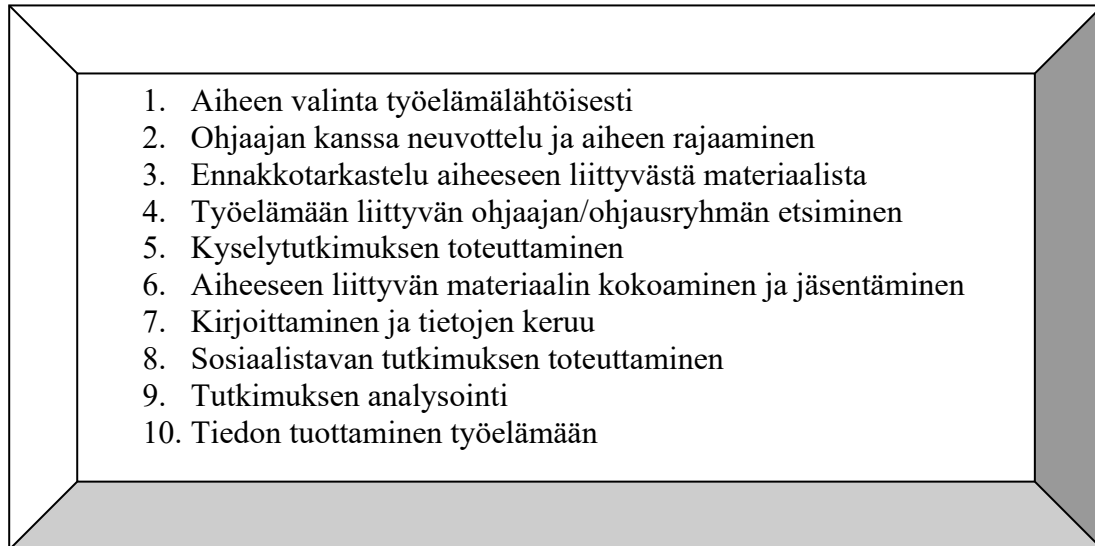
Lähdin tekemään tätä tutkimusta huomattuani, että turvallisuuteen liittyvät tekijät esiintyivät yleisessä keskustelussa sekä asukkaiden että työntekijöiden kanssa. Keskustelussa asumista edistävänä tekijänä puhuttiin turvallisuudesta ja asumista haittaavana tekijänä turvattomuudesta. Asukkailla voi sosiaaliseen asemaan liittyen esiintyä pelkoa aiheuttavia tekijöitä. Työntekijät kohtaavat työssään moniongelmaisia ja mahdollisesti väkivaltaisia asiakkaita. Kysymystä tuli mielestäni lähestyä yhteisönäkökulman kautta, jossa tulee huomioida kummankin tukiasunnossa toimivan ryhmän mielipiteet.

KUVIO 12: Tutkimuksen osa-alueet

Tarkoituksena tutkimuksessa oli kartoittaa kokemusta turvallisuudesta ja tarkkailla turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Yhteisönäkökulman ollessa kyseessä pystyin tarkkailemaan myös sitä, mikä merkitys yhteisöllä on turvallisuuden rakentumisessa. Ongelmaksi muodostui alkumetreillä havainto, että turvallisuutta on asumiseen liittyen tutkitu suhteellisen vähän ja erityisryhmien kohdalla vielä vähemmän. Aiheen uskottavuuden kannalta olisi ollut tärkeää viitata aiempiin tutkimuksiin (Sarajarvi & Tuomi 2003,

129-130). Tukiasumisen kohdalla asumisen turvallisuutta ei ollut tutkittu laisinkaan, lisäksi aiheeseen liittyvää materiaali oli pääsääntöisesti puutteellista ja epäselvää turvallisuuden näkökulmasta. Tämä on tutkimusasettelun puolesta haasteellinen tekijä ja tätä voidaan kutsua myös tutkijan kompastuskiveksi (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 74-75). Aiheen ajankohtaisuus oli kuitenkin niin tärkeä, että lähdin tutkimaan sitä.

KUVA 2: Tutkimuksen runko (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 57 mukailen).
ohjausryhmä: vartiointi, ohjaaja, asukas

Tutkimus rajattiin käsittelemään turvallisuutta asukkaiden ja työntekijöiden yhteisistä intresseistä lähtien. Tarkoituksella jätettiin pois informaatioteknologia ja tiedonkulku aiheen laajuuden takia. Tiedonkulku näkyy tutkimuksessa suhteessa turvapalvelujen tuottajiin ja tukiasumisen kohtaamisen näkökulmana.

Turvallisuus on ajankohtainen tekijä, joka on muuttunut viime vuosikymmenenä suhteellisen paljon. Uusia turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä pyritään huomioimaan turvallisuussuunnittelussa, mutta tietoa suunnittelun sisällöstä on harvoilla. Käsitteenä turvallisuus on monitahoinen, mikä hankaloittaa kokonaisuuden ymmärtämistä. Tämän takia tutkimuksessa on tärkeää ottaa selvää turvallisuuteen vaikuttavista yhteisöllisistä näkökulmista.

5.2 Tarkastelun kohteena kokemus turvallisuudesta

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla turvallisuuden tilaa päihdehuollon tukiasumisyksiköissä yhteisön näkökulmasta. Yhteisöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä yksiköissä toimivia asiakkaita ja työntekijöitä. Turvallisuutta tarkasteltiin viidessä osa-alueessa yhteensä 21 suljetun kysymyksen avulla ja neljällä avoimella kysymyksellä. Lisäksi tein 14 kohtaisen suljetun kyselyn vastaavalle työntekijälle teknisen turvallisuuden tilasta, jossa oli lisäksi yksi avoin kysymys. Lisäkyselyn käsittelen vain varautumisen tasona, koska se ei anna tutkimukseen tarkoituksenmukaista tietoa turvallisuuden kokemisesta.

Tutkimuksen osa-alueet käsittelevät turvallisuuden eri näkökulmia, jotka vaikuttavat yksilöön tai yhteisöön. Asuinympäristö ja ihmissuhteet kuvaavat toimintaympäristöä ja

toimijoita. Teknologinen turvallisuus on jaettu sekä kokemukseen turvapalveluista- ja laitteistosta että toimintaan hätätilanteessa turvalaitteistolla. Viimeinen osio käsittelee henkilöturvallisuutta yleisellä tasolla. Kysymyksissä on pyritty huomioimaan inhimillisen riskikäyttäytymisen ja toimintakyvyn alenemisesta johtuvat tekijät.

Turvallisuus aiheena on jo itsessään eettinen tapa lähestyä ihmistä. Luotettava informaatio ei yhteisötutkimuksessa ole helppoa. Vastaajiin vaikuttavia ympäristötekijöitä, joka tässä tapauksessa on yhteisö ei voida täysin poistaa. Oma ammattitaito ja kenttänäkemys turvallisuuteen on ollut motivoimassa luotettavan informaation luomiseen (Karjalainen 2002, 60-61).

5.3 Tutkimukseen osallistuneet tukiasumisyksiköt

Tutkimukseen osallistuivat Rauman päihdehuollon tukiasumisyksiköt. Osmosen talo on Rauman Seudun Mielenterveysseura ry:n alainen toimintayksikkö (3.1). Sillanpielen Toimintakeskus on Rauman kaupungin alainen toimintayksikkö (3.2). Toivontalo on Rauman Katulähetys ry:n alainen toimintayksikkö (3.3). Yksiköt toimivat tiiviissä yhteistyössä SASKE-ryhmän muodossa (3.4.1).

Tiedonsaanti asumisyksiköistä tapahtui vastaavien työntekijöiden ja johtajien tiedonannin ja haastattelun kautta. Lisäksi tietoa on saatu asumisyksiköiden esitteistä, sopimus/-suunnitelmapohjista ja vuosikertomuksista. Yhteistoiminnasta olen saanut tietoa SASKE-ryhmän kautta.

5.4 Kyselyn toteuttaminen ja yhteistyö tukiasumisyksiköissä

Kysely (Liite 1) on toteutettu huhtikuussa 2007. Kysely oli suunnattu sekä asukkaille että työntekijöille. Samat kysymykset kohdennettiin kummallekin ryhmälle, jolloin saatiin talon toimijoiden yhteinen näkökulma eli yhteisönäkökulma. Kyselyyn vastasi yhteensä 31 henkilöä, joista asukkaita oli 23 ja työntekijöitä 8. Tavoitteena oli saada vähintään 20 kyselyyn vastaajaa 40:stä lähetetystä lomakkeesta, joten odotukset täyttyivät hyvin. Seudullisena tukiasuntoihin kohdistettuna kyselynä aineiston määrää voidaan pitää merkittävänä. Kyselyn lisäosassa kartoitettiin teknistä varautumista, vastaavalta työntekijältä (Liite 2). Tärkeää ei ole kuitenkaan pelkästään määrä vaan mitä se kertoo ja ketkä ovat kyselyn kohteena (Sarajarvi & Tuomi 2003, 87-88).

Eliittiotannassa kyselyn aineistoon haetaan vastaamaan ryhmä, joka tietää aiheesta eniten (Sarajarvi & Tuomi 2003, 88). Aineistoa kerättiin kolmesta tukiasumisyksiköstä: Osmosen talo, Toivontalo ja Sillanpielen toimintakeskus, jotka kaikki ovat päihdehuollon SASKE-ryhmän jäseniä. Asumisyksiköiden työntekijöiden kiinnostus ja yhteistyö auttoi kyselyn toteuttamisen kanssa. Tiedotus asukkaille kyselystä tapahtui osittain työntekijöiden kautta, jotka myös auttoivat kertomaan asukkaille kyselyn tarkoituksesta ja näkökulmasta. Kussakin paikassa kävin läpi kyselyn vastaavan työntekijän kanssa, joka huolehti kyselyn välittämisestä eteenpäin.

Osassa tapauksista joku työntekijöistä tai minä opastin asukkaita kysymysten ymmärtämisessä. Kysymyksiin vastaamisesta huolehti jokainen asukas itse. Osalla asukkaista

psyykkinen toimintakyky oli niin alentunut, että kyselyä ei voitu toteuttaa ja osaa asukkaista ei tavoitettu. Muutama kieltäytyi myös vastaamasta. Nämä tekijät oli huomioitu vastausodotteessa.

Oletuksena oli, että kysymysten äärelle pysähdytään ja niitä pohditaan kyselyn jälkeenkin. Turvallisuus on yksi ihmiselämän perusarvoista ja silti sitä ei pystytä täysin ratkaisemaan. Tutkimus on lähtenyt turvallisuuden ja turvattomuuden ympärillä käydystä keskustelusta ja toiveena oli lisätä avoimen keskustelun tasoja. (Karjalainen 2002, 71, 73, 77.)

5.5 Tutkimusaineiston analyysi ja käytetyt menetelmät

Tutkimus on toteutettu kyselynä, jossa oli avoimien kysymysten osio. Määrällisesti aineistolla voisi toteuttaa yksinomaan määrällisen tutkimusanalyysin, mutta aineiston sisältö on yhtä lailla laadullista. Laadullisen ja määrällisen tutkimusanalyysin tuloksena odotetaan täydellisempää kuvaa aineistosta (Metsämuuronen 2006, 453-454). Laadullisen tutkimuksen käsite on epäselvä ja voi johtaa käsitykseen, jossa se ei ole teoriaan sidottu. Olennaista kytkettäessä laadullista ja määrällistä tutkimusta toisiinsa on ymmärrys siitä, miten havainnot kytkeytyvät teoriaan ja ilmiöön. Argumentointia taas käytetään havaintojen elävöittämiseen sekä avaamiseen. Objektiivinen tieto kulkee aina subjektin kautta, joka johtaa ymmärrykseen. (Sarajärvi & Tuomi 2003, 18-22, 27-28, 66-70.) Sosiaalinen kuva, joka on tutkimuksessani jaettu työntekijöihin ja asiakkaisiin vaatii monipuolista lähestymistä aiheeseen.

Sosiaalitutkimuksessa korostuu usein tapauskohtainen tutkimus (Töttö 2004, 85-86). Omassa tutkimuksessani olen halunnut keskittyä myös määrälliseen aineistoon, joka kuvaa yleistä kokemusta paremmin kuin tapaustutkimukset. Hoidollinen yhteisö, jossa toimijat ovat samassa ympäristössä on sosiaalisesti sitova tekijä. Haastavaksi yhteisötutkimuksen tekee kyseisessä tilanteessa se, että tutkittavien on pitänyt ymmärtää kyselyn kysymykset samalla tapaa. Toisaalta kyselyn on täytynyt olla kiinnostava ja toisaalta niin helppo, että asiakkaat joilla on huonompi ymmärryksen taso, ovat tasa-arvoisessa asemassa. Kyselyssä vastaaja on vapaa vastaamaan kuten haluaa ja ilman tahatonta ohjailua, joka liittyy haastattelun riskeihin (Sarajärvi & Tuomi 2003, 74-75). Kyselyssä voi olla mukana jo aiemmin tiedossa ollut teema, joka vastaa tutkimusongelmiin (Sarajärvi & Tuomi 2003, 77-78).

Määrällinen aineisto on pääasiassa analysoitu käyttäen SPSS-ohjelmaa. Aineistosta on etsitty oleellinen tieto ja muokattu se lopuksi selkeään taulukkomuotoon. Ristiintaulukoinnissa on havainnoitu kahta muuttujaa erikseen ja yhdessä. Muuttujina toimi työntekijä ja asukas. Erillisinä ne toimivat hyvinä vertailukohtina toisilleen laadullisen tulkinnan näkökulmasta. Yhdessä ne muodostavat selkeää ja määrällisestikin käyttökelpoista tietoa. (Tähtinen & Isoaho 2001, 67-72.) Tutkimuksen merkittävyyttä ei ole kuitenkaan arvioitu sekä vertailevan tutkimuksen puuttuessa että kahdesta ryhmästä saatujen vastausten tulkittavuuden takia (Tähtinen & Isoaho 2001, 16-19). Kysely oli kummallekin ryhmälle identtinen ja tarkoituksenmukainen, joka vaikuttaa tutkimuksen reliabiliteettiin positiivisesti. Kyselylomakkeen toteutuksessa oli huomioitu erityisesti asukkaiden mahdolliset psyykkiset, henkiset ja motoriset vajavuudet. Vastausten ympyröinti sekä kysymysten rajaaminen helpotti vastausten antamista ja tulkintaa. (Tähtinen & Isoaho 2001, 137-139.)

Laadullisia menetelmiä on käytetty avointen kysymysten tulkinnassa. Välineenä laadullisuus on näkynyt myös määrällisen aineiston tulkinnassa. Pääasiallisena tutkimusmenetelmä on ollut kuitenkin määrällinen tutkimus. Laadullista aineistoa tuli suhteessa niin vähän, että päämenetelmä se ei olisi tuonut riittävää informaatiota. Tutkimus on suunnattu tavallisille sosiaalityötä tekeville ihmisille ja asiakkaille, joille laadullinen viesti avautuu paremmin kuin yksistään määrällinen. Tutkimuksessa korostuu työelämäläheisyys ja lähtökohdat on laadittu sitä kautta. Laadullisen aineiston vähyyden takia siitä puuttuu tulkintamethodi. Aineisto on tuotu esille muodossa, jossa tekijää ei tunnista ja siitä on tehty johtopäätöksiä kerätyn teorian pohjalta. (Metsämuuronen 2008, 50, 57-60.)

6 ASUKKAIDEN JA HENKILÖSTÖN MIELIPITEET TURVALLISUUDESTA

6.1 Asuinympäristö

Ympäristö ja siihen vaikuttavat tekijät ovat olennainen tekijä asumistyytyväisyydessä. Siten sitä voidaan pitää yhtenä indikaattorina turvallisesta ympäristöstä (4, 4.1.4, 4.1.6 ja 4.3). Itse lähdin kartoittamaan asuinympäristöön vaikuttavia tekijöitä toimijoiden kannalta tärkeistä lähtökohdista.

TAULUKKO 6: Tilojen esteettömyys

Ovatko tilat esteettömät liikkumiseen?					
	Vähän tai ei ollenkaan	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä	1	2	4		7
	14,3%	28,6%	57,1%		100,0%
Asukas	2	3	8	9	22
	9,1%	13,6%	36,4%	40,9%	100,0%
Yhteensä	3	5	12	9	29
	10,3%	17,2%	41,4%	31,0%	100,0%

Tilojen esteettömyys (Taulukko 6) viittaa siihen, että suurin osa kokee tilojen esteettömyyden olevan riittävää. Asiakkaiden ja työntekijöiden mielipiteet osoittavat kuitenkin, että tilojen esteettömyydessä olisi parannettavaa. Lähes joka kolmas koki, että esteettömyydessä oli puutteita. Tämä on tärkeää huomioida suunniteltaessa esteetöntä ympäristöä. Esteettömyydessä tulee huomioida asiakkaiden ja työntekijöiden liikkumista haittaavat tekijät (4.3). Liikkumista vaikeuttavana tekijänä voi olla päihtymystila, jolloin onnettomuusriski on suurempi (4.1.6). Lisäksi invaliditeetti tai muut vaikeat somaattiset sairaudet voivat vaikuttaa liikkumiseen (4.3). Psykkisten tekijöiden vaikutusta ei ole tutkittu, mutta kohderyhmän huomioiden myös psyykkisiä tekijöitä tulee miettiä, sillä osa asiakkaiden käyttämistä lääkkeistä vaikuttaa keskushermostoon.

TAULUKKO 7: Turvattu yksityisyys

Onko oma yksityisyytesi turvattu?					
	Vähän tai ei ollenkaan	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä			3	3	6
			50,0%	50,0%	100,0%
Asukas	2	4	5	11	22
	9,1%	18,2%	22,7%	50,0%	100,0%
Yhteensä	2	4	8	14	28
	7,1%	14,3%	28,6%	50,0%	100,0%

Oman yksityisyyden kokeminen (Taulukko 7) näyttää havainnoivan eroja työntekijöiden ja asiakkaiden välisessä kokemuksessa. Asiakkaat näyttävät kokevan, että heidän yksityisyyden rajojaan rikotaan neljäsosassa tapauksia ja lähes 10 prosenttia kokee että yksityisyyttä on joko vähän tai ei ollenkaan. Työntekijät kokevat että yksityisyys toimii selkeästi paremmin. Yksityisyys on osittain kokemuksellista ja siihen voivat vahvasti vaikuttaa ympäristötekijät. Turvallisuuden kannalta yksityisyyden kunnioittaminen on tärkeää sekä työntekijälle että asukkaalle (4.2.1).

TAULUKKO 8: Yleistyytyväisyys asumiseen

Oletko yleisellä tasolla tyytyväinen asumiseen?					
	Vähän tai ei ollenkaan	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä			3	2	5
			60,0%	40,0%	100,0%
Asukas	1	4	10	7	22
	4,5%	18,2%	45,5%	31,8%	100,0%
Yhteensä	1	4	13	9	27
	3,7%	14,8%	48,1%	33,3%	100,0%

Yleinen tyytyväisyys asumiseen (Taulukko 8) viittasi siihen, että suurin osa oli tyytyväisiä tukiasumiseen asumismuotona. Asukkaistakin vain noin joka viides koki olevansa tyytymätön asumiseen. Tämä ei sinänsä ole yllättävää, koska tukiasuminen on osittain väliaikaista ja kriisimuotoista asumista (3.1-3.3). Työntekijät kokivat asumistyytyväisyyden positiiviseksi ilman merkittävää hajontaa edellisiin kysymyksiin verrattaessa.

Yhteenvetona voidaan nähdä, että asumistyytyväisyyteen mukaan otetut osatekijät näkyvät esittävän yhteneviä tuloksia. Kaikissa osatekijöissä oli kuitenkin parantamisen varaa erityisesti liittyen esteettömyyteen ja yksityisyyteen. Asuinympäristö on yhteisöasumista ja yhteisöasumisen on todettu olevan asumismuoto, joka ei sovi kaikille (3.7). Asumismuoto on sellainen, jossa tulisi huomioida sekä asukkaiden että työntekijöiden toiminnan mahdollistaminen esteettömästi ja turvallisesti (4.3 ja 4.4).

6.2 Ihmissuhteet

Vuorovaikutus asukkaiden keskinäisessä toiminnassa ja asukas ↔ työntekijä tilanteessa on tärkeä osa turvallisuutta. Tähän kuuluu henkilökemia ja toiminnan raamit. Vastaajista huonoiten vuorovaikutukseen kykenevät henkilöt ovat todennäköisesti jääneet kyse-
lyn ulkopuolelle. Vastauksissa näkyy vuorovaikutus keskimääräisesti melko hyvänä.

TAULUKKO 9: Vuorovaikutus yhteisössä

Tuletko toimeen asunnossa toimivien henkilöiden kanssa?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		6	1	7
		85,7%	14,3%	100,0%
Asukas	3	9	11	23
	13,0%	39,1%	47,8%	100,0%
Yhteensä	3	15	12	30
	10,0%	50,0%	40,0%	100,0%

Vastauksiin (Taulukko 9) voi olettaa vaikuttavan yhteisöpaineen (3.7). Tulos kertoo, että sekä työntekijät että asukkaat kokevat tulevansa toimeen yksikössä toimivien henkilöiden kanssa. Yleisesti ottaen 90 prosenttia vastaajista koki, että tulee toimeen joko hyvin tai melko hyvin. Asukkaista 13 prosenttia tuli toimeen välttävästi muiden toimijoiden kanssa. Tyytyväisyys asumisen vuorovaikutukseen saattaa liittyä siihen, että kokee riittävästi saavansa yksityisyyden lisäksi tukea tarvittaessa. Hyvä vuorovaikutus lisää sosiaalista turvallisuutta (4.1.2). Vuorovaikutuksessa tärkeää on selkeät roolit ja informaatio. Hyvä ryhmäyhteishenki voi lisätä myös työntekijän turvallisuutta (4.1.2).

TAULUKKO 10: Kunnioittava ja arvostava toiminta

Toimitaanko talossa kunnioittavasti ja arvostavasti?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		5	2	7
		71,4%	28,6%	100,0%
Asukas	5	8	10	23
	21,7%	34,8%	43,5%	100,0%
Yhteensä	5	13	12	30
	16,7%	43,3%	40,0%	100,0%

Tukiasunnossa asuvien kokemukset kunnioittavasta ja arvostavasta toiminnasta poikkeavat toisistaan jonkin verran. Noin 22 prosenttia asukkaista näki toiminnassa olevan jonkin verran puutteita. Tähän saattaa vaikuttaa, että tukiasuminen ei ole yleensä toivottu elämäntilanne, vaikka tuokin paremman ratkaisun kuin asunnottomuus. Odotukset asumiseen liittyen voivat myös heijastua vastauksiin. Työntekijöillä tulokset olivat yhdenmukaisempia. Työntekijöille tukiasunto ei ole oma asuinpaikka vaan työpaikka, joka vaikuttaa tapaan nähdä asiat. Kunnioittava ja arvostava toimiminen voi tukea asukkaan omatoimisuutta antamalla voimavaroja (3.7). Lisäksi se kuuluu osana eettistä työtapaa. Asuminen koetaan yleisesti joko melko hyvänä tai erittäin hyvänä yli 83 prosenttia vastaajista.

TAULUKKO 11: Henkilökunnan toiminta

Onko henkilökunnan toiminta mielestäsi hyväksyttävää?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		4	4	8
		50,0%	50,0%	100,0%
Asukas	3	8	10	21
	14,3%	38,1%	47,6%	100,0%
Yhteensä	3	12	14	29
	10,3%	41,4%	48,3%	100,0%

Kysymykseen vastaaminen (Taulukko 11) oli haasteellista. Työntekijä joutui kriittisesti katsomaan omaa ja kollegoiden tekemää työtä. Tämä voi tuoda ristiriitaisia tuntemuksia vastatessa. Asukkaalle kritiikin esittäminen auttavaa tahoja kohtaan voi olla yhtä haastavaa. Asukkaalla ristiriita näkyy taas siinä haluaako tukea vai ei. Henkilökunnan toiminnan keskimääräisesti melko hyvänä tai todella hyvänä koki noin 90 prosenttia vastaajista. Hajaääniä tuli asukkaiden puolelta, joista yli 14 % koki henkilökunnan toiminnan olevan vain jonkin verran hyväksyttävää. Asukkailla toimintaan on ymmärrettävästi enemmän odotuksia, koska suurin osa toimista kohdistuu heihin.

TAULUKKO 12: Yhteisten sääntöjen noudattaminen

Noudatetaanko talossa yhteisiä sääntöjä?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä	1	5	2	8
	12,5%	62,5%	25,0%	100,0%
Asukas	6	10	7	23
	26,1%	43,5%	30,4%	100,0%
Yhteensä	7	15	9	31
	22,6%	48,4%	29,0%	100,0%

Sääntöjen noudattaminen taulukossa jakoi mielipiteitä sekä asukkaiden että työntekijöiden kohdalla. Sääntöjen noudattaminen nähtiin yleisesti melko hyvänä. Asiassa kriittisempiä olivat kuitenkin asukkaat. Asukkaat näkevät tilanteita työntekijöiden lähdettyä, joten poikkeama voi olla selitettävissä sillä. Voi olettaa, että myös sisäpiirin tieto ja asukkaiden lojaalius tai pelko toisia asukkaita kohtaan vaikuttaa tiedon eteenpäin siirtymiseen. Avoin informaatio edistää sääntöjen ja hyväksyttävän käyttäytymisen ymmärtämistä (4.1.2). Yhdenvertaisuus edistää ryhmän toimintaa (3.7).

Yhteenvetona vuorovaikutuksessa ja toiminnassa näkyi, että asiakkaat olivat tyytymättömämpiä. Asiakkaat ovat talossa vuorokauden ympäri ja näkevät tilanteita joissa työntekijä ei ole mukana. Asumisen turvallisuuteen vaikuttavana tekijänä vuorovaikutus on erittäin merkittävä ja yhteisöllisyys voi näkyä siinä sekä positiivisesti, että negatiivisesti. Parhaimmillaan yhteisö voi rakentaa turvallisuuden tunnetta (4.1.1 ja 4.1.2). Pahimmillaan yhteisö tai joku sen jäsenistä voi joutua väkivallan kohteeksi (4.1.5).

6.3 Kokemus turvapalveluista

Turvapalvelut kuuluvat osaltaan tukiasumisen arkeen. Ne näkyvät siinä joko viranomaisten puuttumisena tai turvapalvelurakenteina kuten kameravalvonta tai vartiointi. Kokemukset turvapalveluista vaihtelevat määrään ja laatuun liittyvien syiden takia. Eri päihdehuollon yksiköissä turvallisuus voidaan mieltää eri tavoin, vaikka se on kaikkien tavoite.

TAULUKKO 13: Kokemus turvalaitteiston riittävydestä

Ovatko turvalaitteet mielestäsi riittävät?					
	Vähän tai ei ollenkaan	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		1	2	5	8
		12,5%	25,0%	62,5%	100,0%
Asukas	1	2	9	11	23
	4,3%	8,7%	39,1%	47,8%	100,0%
Yhteensä	1	3	11	16	31
	3,2%	9,7%	35,5%	51,6%	100,0%

Turvalaitteet koetaan pääsääntöisesti riittäviksi (Taulukko 13). Aukkaista yli neljä prosenttia katsoi, etteivät turvalaitteet ole riittäviä. Jonkin verran puutteita sekä asukkaiden että työntekijöitten mielestä oli yhteensä lähes 10 prosenttia. Tämä viesti on tärkeä. Riittävän turvallisuuden kannalta ei ole kuitenkaan tarpeen liioitella turvallisuuden tarvetta vaan suunnitella se paikkakohtaisesti ja lainmukaiseksi (4.4). Tukiasumisen on monilta kohdin todettu olevan puutteellista ja asuntokannan poikkeavan paljon toisistaan (4.1.6). Osaltaan on myös mahdollista tukiasumisen erityisluonteen takia, ettei tiedetä mikä on riittävää turvallisuutta.

TAULUKKO 14: Opastus turvalaitteiston käyttöön

Toivoisitko enemmän opastusta turvalaitteitten käytössä?					
	Vähän tai ei ollenkaan	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä	3	2	2	1	8
	37,5%	25,0%	25,0%	12,5%	100,0%
Asukas	9	4	4	5	22
	40,9%	18,2%	18,2%	22,7%	100,0%
Yhteensä	12	6	6	6	30
	40,0%	20,0%	20,0%	20,0%	100,0%

Turvalaitteiden käytön osaaminen (Taulukko 14) oli suurimmalla osalla suhteellisen hyvää. Vaaratilanteiden varalta olisi tarpeellista pitää huolta sekä työntekijöiden että asukkaiden osaamisesta. Puutteita turvalaitteiden käytön osaamiseen oli molemmilla ryhmillä. Joka viides koki tarvitsevansa paljon lisäopetusta laitteiden käytössä ja joka viides kaipasi jonkin verran lisäopastusta. Niidenkin joilla on hyvä kokemus turvalaitteiden käytöstä tulisi päivittää tietojään. Lisäksi täytyy huomioida, että yksilön osaaminen ei ole automaattisesti yhteisön osaamista, joskin yksilön osaaminen voidaan saada koko yhteisön hyödyksi riittävällä informaatiolla. Turvallisuussuunnittelussa pitäisi

käyttää kaikkien asunnossa toimivien ihmisten mielipiteitä ja ehdotuksia (3.5 ja 4.4). Oikealla ja rauhallisella toiminnalla pystytään ehkäisemään ja vaikuttamaan vaaratilanteiden syntymiseen liittyviin tekijöihin (4.1.6).

TAULUKKO 15: Kokemus vartiopalvelujen toimivuudesta

Onko vartiointipalvelu toiminut hyvin?			
	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä	5	3	8
	62,5%	37,5%	100,0%
Asukas	13	9	22
	59,1%	40,9%	100,0%
Yhteensä	18	12	30
	60,0%	40,0%	100,0%

Vartiointipalvelun toiminta (Taulukko 15) oli koettu hyvänä tai erittäin hyvänä. Vartiointipalvelu on osa tukiasumista. Siihen on todennäköisesti totuttu. Se tukee asukkaita ja työntekijöitä riskitilanteiden varalta. Tässä sekä asukkaat että työntekijät olivat samoilla linjoilla. Osasyynä tähän voi olla sekin, että vartiointi on neutraali turvallisuustekijä. Suurin osa ei edes huomaa vartioiden käyntejä, joista suurin osa tapahtuu yöllä. Saattaa myös olla, että kyselyyn vastanneet asukkaat eivät ole aiheuttaneet häiriötä, johon olisi tarvinnut puuttua. Työntekijöille taas raportoinnin ja yhteistyön taso on tärkeää siinä miten toiminta koetaan. Vartiointi on yksi ennalta ehkäisevistä tekijöistä. Kohteessa jossa tiedetään olevan valvontaa jätetään useammin rauhaan. Tämä lisää kohteen turvallisuutta ja koettua turvallisuutta (4.1).

TAULUKKO 16: Kokemus viranomaistoiminnasta (poliisi ja palokunta)

Oletko kokenut että poliisin/palokunnan toiminta on ollut sujuvaa?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä	1	4	3	8
	12,5%	50,0%	37,5%	100,0%
Asukas	4	7	10	21
	19,0%	33,3%	47,6%	100,0%
Yhteensä	5	11	13	29
	17,2%	37,9%	44,8%	100,0%

Edelliseen kysymykseen verrattuna viranomaisten toiminta (Taulukko 16) koettiin ristiriitaisena. Suurin osa piti toimintaa hyvänä. Jonkin verran puutteita asukkaista ja työntekijöistä näki yli 17 prosenttia. Hyvänä tai melko hyvänä toiminnan on kokenut lähes 83 prosenttia. Ristiriitoihin saattaa vaikuttaa se, että viranomaisten puuttuminen tapahtuu yleensä hätätilanteissa, joissa ihmisen odotukset avun suhteen ovat vaativampia. Lisäksi viranomaisapu koetaan helposti arjesta poikkeavana. Poliisin ja palokunnan toimialueissa on eroja, eivätkä kaikki välttämättä ole toimineet kummankin tahon kanssa. Viranomaiset toiminnan tukena ovat tärkeä osa asumisen turvallisuudessa ja työturvallisuudessa (3.4 ja 3.5).

TAULUKKO 17: Luottamus turvapalveluihin

Luotatko turvapalveluihin?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä	2 25,0%	2 25,0%	4 50,0%	8 100,0%
Asukas	2 8,7%	8 34,8%	13 56,5%	23 100,0%
Yhteensä	4 12,9%	10 32,3%	17 54,8%	31 100,0%

Turvapalveluihin luottaminen (Taulukko 17) näkyi pääsääntöisesti hyvänä tai melko hyvänä yli 87 prosentilla. Luottamusta heikompana piti vajaa 13 prosenttia vastaajista. Sosiaalipalveluiden ja turvapalveluiden kohtaavuus ei ole aina kovin hyvä. Käytettävä kieli ja toimintatavat poikkeavat totutusta. Asukkailla luottamuspulaan voi vaikuttaa se, että turvapalvelut koetaan helposti rajoittavina ja kontrolloivina tekijöinä. Turvapalvelun peruseriaate on kuitenkin turvata, eikä kontrolloida. Turvaaminen on myös ehkäisevä tekijä (4.4). Informaatiolla voidaan vaikuttaa palveluiden yhteensovittamiseen (4.4).

Turvapalvelut ja niihin liittyvät alueet nähtiin yleisesti ottaen hyvänä. Turvapalveluiden käytöstä tukiasumisessa ei ole kuitenkaan maanlaajuista tietoa. Turvalaitteiston tasossa ja siihen liittyvässä osaamisessa näkyi puutteita. Maanlaajuisesti ongelma on todennäköisesti huonompi kuin Raumalla, koska asia on nostettu esille aiemmissa selvityksissä erityisryhmille suunnatusta asuntokannasta (3 ja 4.1.6).

6.4 Valmiudet hätätilanteessa toimimiseen

Hätätilanteessa tarvittaviin valmiuksiin liittyy osaaminen, fyysinen toimintakyky ja henkiset valmiudet kohdata yllättäviä tilanteita (4.4). Tukiasunnossa toimijat voivat olla hyvinkin eritasoisia. Tärkeää olisi, että yksiköissä olisi myös henkilökunnan lähdettyä riittävä valmius toimia hätätilanteissa.

TAULUKKO 18: Turvalaitteiden käytön osaaminen

Osaatko mielestäsi käyttää saatavilla olevia turvalaitteita?					
	Vähän tai ollenkaan	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä	1 12,5%	1 12,5%	3 37,5%	3 37,5%	8 100,0%
Asukas	1 4,3%	1 4,3%	8 34,8%	13 56,5%	23 100,0%
Yhteensä	2 6,5%	2 6,5%	11 35,5%	16 51,6%	31 100,0%

Suurin osa vastaajista osasi taulukon mukaan (Taulukko 18) käyttää saatavilla olevia turvalaitteita. Kuitenkin 13 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei osaa käyttää ollenkaan

tai vain jonkin verran. Turvalaitteitten käytön osaaminen on mielestäni henkilökunnalle pakollinen ja asukkaille tarpeellinen taito, jota voi yhteisen suunnittelun ja harjoittelun kautta lisätä. Toiminnan tason osaaminen lisää myös kokemuksellista turvallisuutta (4.1.1).

TAULUKKO 19: Tieto toiminnasta hätätilanteessa

Tiedätkö mitä teet eri hätätilanteiden sattuessa? (Tulipalo, murto)				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		2	6	8
		25,0%	75,0%	100,0%
Asukas	3	9	11	23
	13,0%	39,1%	47,8%	100,0%
Yhteensä	3	11	17	31
	9,7%	35,5%	54,8%	100,0%

Tieto hätätilanteessa toimimiseen liittyy kognitiivisiin valmiuksiin kohdata hätätilanne. Suurin osa piti valmiuksia hyvinä tai melko hyvinä. Asukkaista 13 prosenttia koki osaamisen vain kohtalaiseksi. Tiedollisia valmiuksia voi lisätä kouluttamalla ja tiedottamalla. Tiedollinen valmius lisää myös ennakkovalmistumisen mahdollisuuksia ja vähentää riskikäyttäytymistä. Tiedottaminen on osittain alueen pelastuslaitoksen tehtävä, mutta siihen liittyy myös paikkakohtainen vastuu (3.5, 4.2.2 ja 4.4.1).

TAULUKKO 20: Toiminta ohjeiden mukaan hätätilanteessa

Pystytkö toimimaan ohjeiden mukaan hätätilanteen sattuessa?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		3	5	8
		37,5%	62,5%	100,0%
Asukas	2	8	13	23
	8,7%	34,8%	56,5%	100,0%
Yhteensä	2	11	18	31
	6,5%	35,5%	58,1%	100,0%

Ohjeiden mukaan toimiminen (Taulukko 20) kuvaa kykyä toimia annettujen ohjeiden mukaan. Suurin osa, lähes 94 prosenttia koki hätätilannetoimimisen ohjeiden mukaan melko hyvänä tai hyvänä. Jonkin verran puutteita osaamisesta oli lähes yhdeksällä prosentilla asukkaista. Ohjeet ovat osa varautumista hätätilanteitten varalle ja ne edistävät yhdenmukaista toimintaa. Jokaisessa tukiasunnossa tulisi olla saatavilla ainakin pelastussuunnitelma (4.4.1). Ohjeet tulisi käydä läpi yhdessä ja niitä tulisi päivittää.

TAULUKKO 21: Tieto tahoista joihin ottaa yhteyttä hätätilanteessa

Tiedätkö mille tahoille pitää ottaa yhteyttä hätätilanteen sattuessa?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		1	7	8
		12,5%	87,5%	100,0%
Asukas	1	8	14	23
	4,3%	34,8%	60,9%	100,0%
Yhteensä	1	9	21	31
	3,2%	29,0%	67,7%	100,0%

Hätätilanteessa (Taulukko 21) tulee aina ilmoittaa mahdollisimman nopeasti auttavalle taholle (4.4). Ellei ole varma mihin ottaa yhteyttä on hyvä kysyä asiasta yleisestä hätäkeskuksesta numerosta 112. Numeroon pystyy soittamaan kaikista puhelimista olivat ne auki, lukittuna tai sammutettuna. Asukkaista yli neljällä prosentilla oli puutteita näissä tiedoissa. Suurin osa asukkaista ja työntekijöistä lähes 97 prosenttia tiesi hyvin tai melko hyvin mihin ottaa yhteyttä hätätilanteessa.

Yhteenvetona voidaan nähdä, että hätätilannetoimiminen on yleisesti ottaen hyvää. Joitakin puutteita on, jotka liittyvät turvalaitteiden käyttöön ja osittain myös hätätilannetoimintaan. Turvallisuussuunnittelu ja koulutus lisäävät tietoutta ja valmiutta hätätilannetoimimiseen (4.4). Tässä pitäisi kaikkien toimijoiden olla mukana (3.4).

6.5 Henkilöturvallisuus

Henkilöturvallisuus on alueena tärkeä. Se kuvaa yleistä henkistä kokemusta asumisen turvallisuudesta. Siihen rinnastettuna voidaan nähdä ympäristön vaikutukset henkiseen turvallisuuteen. Henkisen turvallisuuden kokemusta voidaan rinnastaa suhteessa koettuun ympäristöturvallisuuteen. Henkisen turvallisuuden ollessa hyvä sen ei pitäisi suuresti vaikuttaa kokemukseen ympäristöturvallisuudesta. Henkisiä asioita on tosin vaikeampi mitata, joten tulosten tulkittavuus on suhteellisen vaikeaa.

TAULUKKO 22: Kokemus turvallisuudesta asunnossa

Koetko olosi turvatuksi asunnossa?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		3	3	6
		50,0%	50,0%	100,0%
Asukas	1	10	12	23
	4,3%	43,5%	52,2%	100,0%
Yhteensä	1	13	15	29
	3,4%	44,8%	51,7%	100,0%

Suurin osa koki olonsa melko hyvin tai hyvin turvatuksi asunnossa (Taulukko 22). Työntekijöille tämä tarkoittaa työajan turvallisuutta. Aukkaille tämä tarkoittaa kokonaisvaltaisempaa turvallisuutta. Puutteita turvallisuudessa ei välttämättä kuitenkaan osata nähdä. Aiempi turvallisuuden tunne on saattanut olla niin vähäistä, että tietoisuus tämän hetkisestä tilanteesta nähdään suuntana parempaan. Aukkaista vain yksi koki jonkin verran turvattomuutta. Tukiasunnossa turvallisuudessa voi vaikuttaa myös sosiaalinen todellisuus ja lojaalisuus (4.1.2).

TAULUKKO 23: Koskemattomuuden kunnioitus

Onko koskemattomuuttasi kunnioitettu?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		1	5	6
		16,7%	83,3%	100,0%
Asukas	2	7	13	22
	9,1%	31,8%	59,1%	100,0%
Yhteensä	2	8	18	28
	7,1%	28,6%	64,3%	100,0%

Koskemattomuuden kunnioitus (Taulukko 23) nähtiin heikkona asukkaiden kohdalla yli yhdeksässä prosentissa. Suurin osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että se on toteutunut hyvin. Koskemattomuus voi tarkoittaa fyysistä sekä henkistä koskemattomuutta että reviiriin kohdistuvaa ympäristön koskemattomuutta (4.1). Toteutuessaan hyvin se voi tukea ihmistä elämään ja työhön liittyvissä asioissa. Tukiasumisessa koskemattomuutta voidaan joutua joissakin tilanteissa tietoisesti rikkomaan. Puuttumisen velvollisuus turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa kuuluu työntekijän velvollisuuteen.

TAULUKKO 24: Kokemus sääntöjen kiinnipitämisestä

Koetko että yhteisistä säännöistä pidetään kiinni?					
	Vähän tai ei ollenkaan	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä			6	2	8
			75,0%	25,0%	100,0%
Asukas	1	3	16	3	23
	4,3%	13,0%	69,6%	13,0%	100,0%
Yhteensä	1	3	22	5	31
	3,2%	9,7%	71,0%	16,1%	100,0%

Yhteisistä säännöistä (Taulukko 24) on pidetty vastaajien mukaan yleisesti ottaen hyvin kiinni. Aukkaista yli 17 prosenttia oli sitä mieltä, että tässä kohtaa on huomattavia puutteita. Yhtenäiset ja tasapuoliset säännöt ovat tärkeitä, ja niiden tulee koskea kaikkia talossa toimijoita. Yhteisöasumisessa yhden ihmisen sallittu tai huomaamatta jätetty mielivaltainen käytös voi heijastua koko yhteisön toimintatapoihin (3.7). Varsinkin kuntoutusvaiheessa pitkällä olevat asukkaat saattavat kokea pienet asiat suurina. Sääntöjen tulisi olla loogisia ja kuitenkin joustavia että niistä on helppo pitää kiinni.

TAULUKKO 25: Kokemus kunnioituksesta ja arvostuksesta

Koetko että sinua on kunnioitettu ja arvostettu?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		6	2	8
		75,0%	25,0%	100,0%
Asukas	4	12	7	23
	17,4%	52,2%	30,4%	100,0%
Yhteensä	4	18	9	31
	12,9%	58,1%	29,0%	100,0%

Turvallisuuden on tarkoitus tukea ihmisen perustarpeita (4.1). Kunnioitus ja arvostus (Taulukko 25) ovat henkisiä turvallisuuden takeita. Toimintatavat voivat tukea näitä arvoja. Myös teknisen turvallisuuden on tarkoitus toimia koskemattomuutta arvostavasti. Lähes kaikki kokivat taulukko mukaan, että nämä toteutuvat hyvin. Vastauksista sai kuvan, että arvostavaa ihmisen kohtaamista voisi parantaa. Aukkaista yli 17 prosenttia koki, etteivät ne toteudu hyvin. Fyysinen turvallisuus ei vähennä henkisen turvallisuuden tarvetta, vaikka tukisikin sitä (4.1).

TAULUKKO 26: Kokemus tasapuolisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta

Koetko että sinua on kohdeltu tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti?				
	Jonkin verran	Melko paljon	Paljon tai hyvin paljon	Yhteensä
Työntekijä		2	6	8
		25,0%	75,0%	100,0%
Asukas	2	10	11	23
	8,7%	43,5%	47,8%	100,0%
Yhteensä	2	12	17	31
	6,5%	38,7%	54,8%	100,0%

Tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu näkyy hyvänä (Taulukko 26). Tämä liittyy palvelujen ja sääntöjen tasapuolisuuden lisäksi myös yhdenvertaisuuteen yhteisössä. Aukkaista kaksi koki jonkin verran puutteita tasapuolisuudessa ja oikeudenmukaisuudessa. Tämä on tärkeä mittari oikeudenmukaiseen toimintaan. Oikeudenmukaisuus liittyy lakiin. Lakiin liittyvät kohdat tukiasumisessa ovat hataralla pohjalla, koska tieto tukiasumiseen liittyvistä lainkohdista on hajanaisesti useassa eri säädöksessä, joten siitä löytyy automaattisesti epäselvyyksiä tulkinnan suhteen. Arjen oikeudenmukaisuus liittyy uskomukseen oikeasta tavasta toimia (3.5).

Turvallisuus nähtiin yleisesti ottaen melko hyvänä tai hyvänä. Suurimpia puutteita oli sääntöjen noudattamisessa. Sääntöihin vaikuttaa yhteisesti vuokra-asumislainsäädäntö ja paikkakohtaisesti tukipalvelusopimus sekä säännöt (3.5), jotka noudattavat kunkin asumisyksikön omaa linjaa.

6.6 Avoimet kysymykset ja lisäosan selvitys

Avointen kysymysten tarkoituksena oli kartoittaa mielipiteitä, jotka nousivat kyselystä tai joita kyselyssä ei kyetty kartoittamaan. Avoimet kysymykset keskittyivät turvapalveluihin, johon kuuluu myös tekninen turvallisuus. Avoimiin kysymyksiin ei yleisesti ottaen vastattu kovinkaan paljon, minkä oletan tarkoittavan sitä, että kysely pystyi kartoittamaan suurimman osan tukiasumisen turvallisuuteen liittyvistä tekijöistä. Otin vastauksista vain ne, jotka keskittyivät johonkin olennaiseen asiaan.

Mitä kehitettävää turvapalveluissa sinun mielestäsi on?

”Sammutuspeittojen hankkiminen” ”Sammutuspeitto voisi olla jokaisessa solussa”

”Jotain harjoituksia voisi pitää ongelmatilanteita ajatellen? Esim. Miten pitää toimia tietyissä tilanteissa”

”Palotikkaat parvekkeen puolelle”

Mihin olet ollut tyytyväinen turvapalveluissa?

”Apu on tullut aina ajoissa”

”En ole joutunut tekemisiin kyseessä olevien palveluiden kanssa.” ”Näkymättömyyteen”

Mikä ei toimi turvapalveluissa?

Turvapalveluissa ei nähty osa-aluetta, joka ei toimisi lainkaan.

Muuta sanottavaa:

”Sovituista säännöistä yhteisissä tiloissa pidettävä enemmän/jämäkämmin kiinni. Esim. humaltuneena ei yhteisiin tiloihin, eikä ulos oleilemaan. (myös tupakkapaikka)”

”Talossa ei ole muuta hälytystä kuin yleinen hätänumero ja soitto poliisille. Turvaitteilla ja- palveluilla ei yksin voida vaikuttaa turvallisuuuteen ja turvallisuuden tunteeseen varsinkaan kun se on ihmisen omaa kokemusta. Hyvä ilmapiiri ja hyvä yhteishenki on osa turvallisuutta ja rakentaa turvallisuuden tunnetta.”

Mitä kehitettävää laitteissa ja turvallisuudessa on?

”Tulevaisuudessa haaveena on saada valvontakamerat”

Yhteenvetona avoimissa kysymyksissä nousi esille selkeästi sammutuspeittojen hankkiminen kaikkiin asuntoihin, joka on helposti toteutettava turvallisuustoimenpide. Palotikkaitten sijoittamisesta voisi jatkossa neuvotella rakennusviranomaisten kanssa ja tiedustella turvallisuusmääräyksistä (3.5). Muista turvallisuuteen liittyvistä asioista voi konsultoida pelastuslaitosta, poliisia ja tarvittaessa myös vartiointipalvelua. Tulevaisuuden haaveena eräässä yksikössä on valvontakamerat, joka voi vaikuttaa sekä henkilöturvallisuuden parantumiseen välittömästi että välillisesti koettuna turvallisuutena.

Turvapalveluihin oltiin tyytyväisiä ja koettiin, että apua oltiin saatu. Myös palveluiden näkymättömyyteen kiinnitettiin huomiota. Tämä koskee todennäköisesti niitä asukkaita, jotka eivät ole joutuneet konfliktiin vartiointin kanssa. Turvapalveluiden lisäksi eräs vastaajista koki, että kokemukseen turvallisuudesta vaikuttaa yhteisön toimivuus.

Kyselyn lisäosa:

Kyselyn lisäosassa (Liite 2) selvitettiin tukiasunnossa käytettävää turvalaitteistoa ja lainmukaisia suunnitelmia, kuten pelastussuunnitelma. Pääosin tukiasunnoissa oli varauduttu hyvin turvallisuuteen. Yhdessä tukiasunnoista oli pelastussuunnitelma tekemättä, joka nykyään on laadittu suurimpaan osaan velvoitetuista kohteista. Riskikartoitus oli tekemättä kaikissa kohteissa, mikä olisi tärkeää turvallisuussuunnitelmaa tehtäessä.

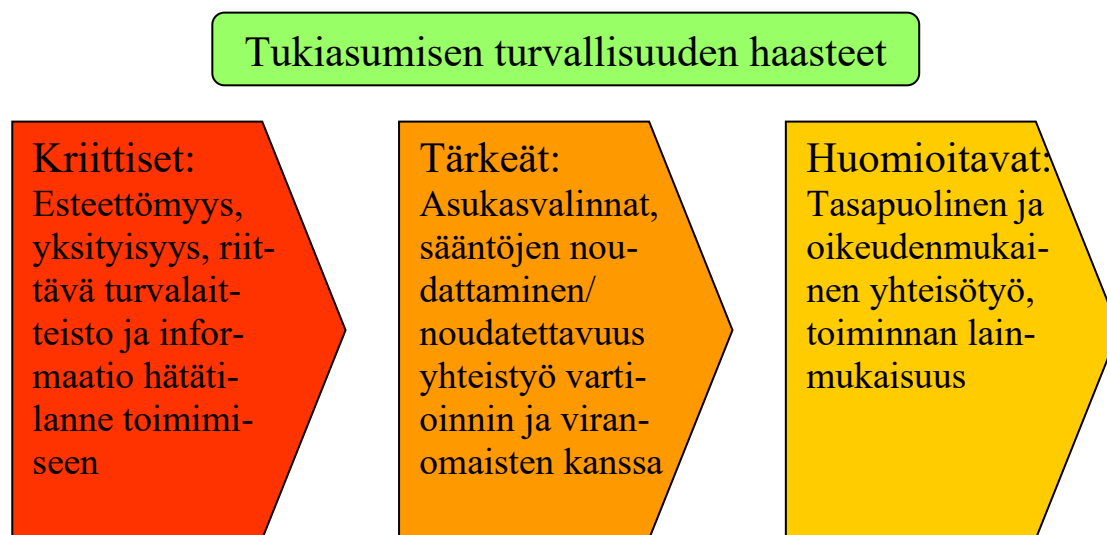
Vain yhdessä kohteista oli valvontateknologia huomioitu liikeilmaisimilla ja valvontakameroilla. Hälytysnapit oli käytössä kahdessa asumisyksikössä. Sprinklereitä ei ollut yhdessäkään tukiasunnossa, vaikka tulipaloriski on yksi suurimpia riskejä tukiasumisessa (4.1.6 ja 4.2.2). Tieto hälytyskohteesta saatiin vain yhdessä paikassa, vaikka nopea reagointi voisi ehkäistä tilanteen kehittymistä vaaralliseksi.

Turvallisuutta oli mietitty jokaisessa tukiasunnossa. Osassa kohteista sanottiin, että turvallisuutta tullaan kehittämään suunnitelmallisesti. Selkeimmäksi riskiksi osoittautui yksi tukiasumisyksikkö, jossa työntekijän henkilöturvallisuuteen ei oltu panostettu lähes ollenkaan. Turvallisuuden tunne vaikuttaa myös jaksamiseen työssä. Turvallisuudesta huolehtiminen on lainmukainen velvoite, joka on työnantajan valvottavissa (3.5). Henkisenkin uhan kohdalla pitäisi pysähtyä ja miettiä miten turvallisuutta tulisi parantaa, sillä henkinen ja fyysinen koskemattomuus ovat samanarvoisia.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimus oli haasteellinen sen yhteisöllisen luonteen takia. Itse koin osan tuloksista risiirittaiseksi sen arkitodellisuuden kanssa, joka kokemuksieni mukaan tukiasumisessa on. Tämä näkyi muun muassa siinä, että tukiasumisessa tultiin sosiaalisesti paremmin toimeen muiden kanssa kuin olin lähtökohtaisesti olettanut. Turvallisuutta ei koeta helpoksi aiheeksi, kehittämiskelpoiseksi kyllä. Turvallisuustekijöiden vaikutusta yksilön arjessa olisi tärkeää seurata ulkopuolisen tahon toimesta, jotta sosiaalinen todellisuus ei vaikuttaisi havaintoihin.

Turvallisuus on käsitteenä monitahoinen ja tästä syystä vaikuttavuuden arviointia sosiaalityössä on vaikea tehdä. Tärkeää olisikin kehittää yhteistyönä uudenlaista mallia turvallisuussuunnitteluun, jossa huomioitaisiin turvapalvelut ja sosiaalisen tuen näkökulma. Todennäköisimmät riskitekijät kyettäisiin näin kartoittamaan sekä laatimaan raportointi, toiminta- ja kehityssuunnitelma riskien varalle. Kuviossa olen kartoittanut tutkimuksesta ilmenneitä haasteita tukiasumisen turvallisuudelle.

KUVIO 13: Turvallisuuden haasteet (Pennanen)

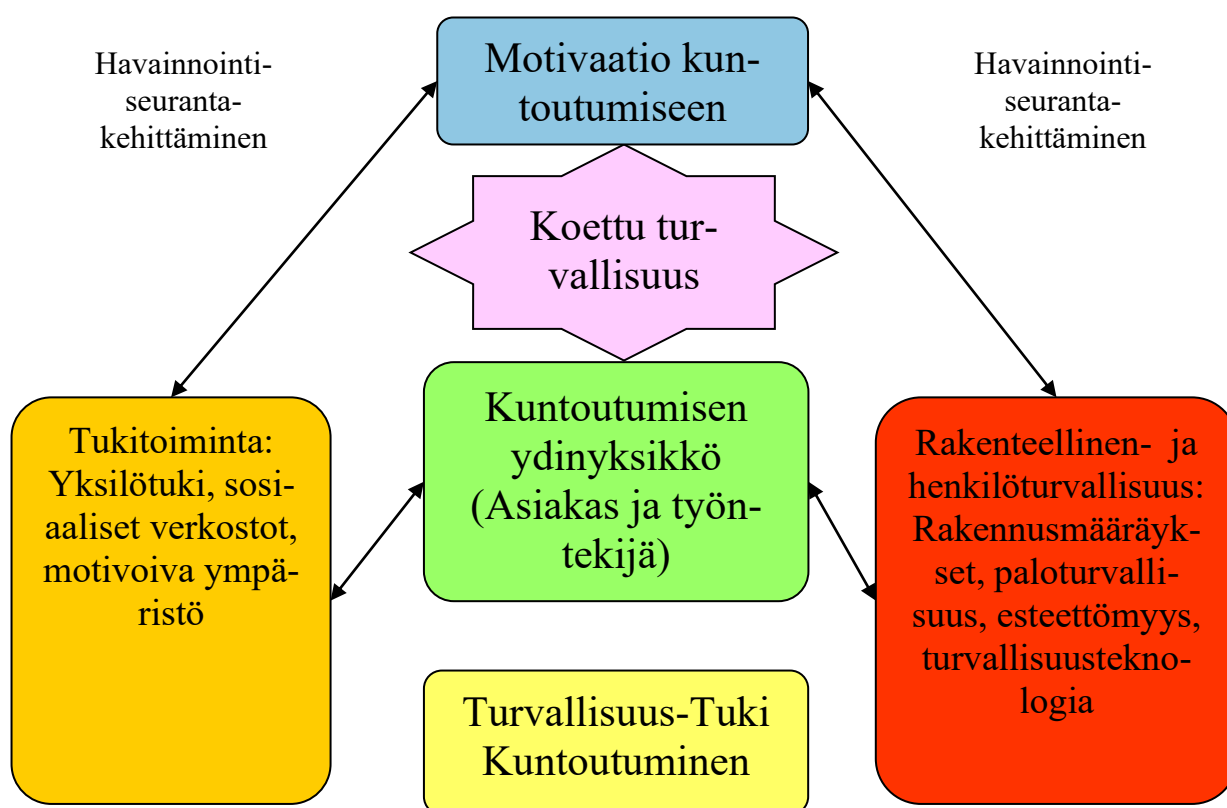
Tutkimuksessa selvisi, että henkinen turvallisuus koetaan toimintaympäristön turvallisuutta paremmaksi. Henkinen turvallisuus on suhteellisen vaikea käsite. Siihen liittyy yksilön oma henkilöhistoria, joka ei kuitenkaan ole validi näkökulma huolimatta sen todellisuudesta henkilölle itselleen. Turvallisuuskäsitelmä keskittyy sosiaalityössä lähinnä henkiseen puoleen, vaikka työlaissäädännöllinen varautumisen velvoite koskee myös turvallisuuden fyysisiä rakenteita. Tukiasumisessa asumisen riittävään turvallisuuteen tulisi panostaa senkin takia, että yksilön riskikäyttäytyminen vaikuttaa koko yhteisöön.

Päihtymystila ja muut toimintakyvyn rajoitteet tuovat riskitekijöitä, joita ei aina ole huomioitu. Asuntokannan muuntelun tulisi olla mahdollista ja tukiasumisessa tulisi mielestäni noudattaa uudisrakentamisen lainsäädäntöä. Olisi mielenkiintoista selvittää minkälaisia mahdollisuuksia nykyisellä asuntokannalla on muutokkykyisyyteen ja mitä se tulisi maksamaan. Elämme avohoidollista aikakautta ja siinä korostuvat esteettömyyteen sekä tekniseen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät.

Turvallisuuteen vaikuttavana tekijänä on asiakkaiden moniongelmaisuus ja henkilöstön riittävyys. Asiakkaiden mukaan ottaminen turvallisuuden kehittämiseen ja tiedostamiseen saattaisi auttaa myös kuntouttamisessa. Mahdollisuus suunnitella omaa asuinympäristöä voisi muuttaa ajatusmalleja tukiasumisesta väliaikaisena asumispaikkana kohti hoidollista yhteisöä. Tukiasumisen asiakasrajaukset ovat edelleen haaste toimivan yhteisön näkökulmasta. Osalla asiakkaista on hoidollisesti vaativampia tarpeita. Olisi mielenkiintoista selvittää, mihin tarpeisiin tukiasumisen palvelumallilla pystyy vastaamaan.

Lainsäädäntöön liittyviä käytäntöjä tulisi tarkastella ja muuttaa. Tukiasumisessa palvelutarjoajalla tulisi olla suurempi mahdollisuus puuttua asumiskäytäntöihin. Näin voitaisiin rajata riskikäyttäytymistä. Tällä hetkellä asuminen kuuluu osana vuokra-asumislainsäädäntöä, vaikka sen luonne on erityyppinen. Tukiasuminen on huonosti valvottua, jonka takia tukiasumista suorittavien tahojen tulisi olla itse aktiivisia työturvallisuuteen vaikuttavien asioiden kehittämisessä.

Tekninen turvallisuus on tukiasumisen arkea. Tekniikan käytössä ja sen mahdollisuuksien löytämisessä on paljon työtä. Vaikuttavuuden arviointi toisi sen hyödyn näkyviin esimerkiksi valvontateknologian vaikuttavuutena ympäristön rauhallisuuteen. Tilanarviointi on tärkeää kun lisätään tai vähennetään turvallisuuden astetta. Turvallisuusteknologian mahdollisuuksiin tutustuminen voisi myös kehittää yhteistyötä turvallisuuspalvelun, vartioinnin ja viranomaistyön kanssa.

KUVIO 14: Tukiasumisen prosessikuvaus – Turvallisuuden näkökulmasta (Pennanen)

Tukiasumisen prosessikuvauksessa (Kuvio 14) ydinyksikkönä toimii asiakas ja työntekijä. Rakenteellisesti ydinyksikköön vaikuttaa tukiasumisyksikössä noudatetut raken-

nusmääräykset, jotka mielellään ovat uudisrakentamisen tasolla. Paloturvallisuusmääräyksiä on noudatettava ja kohderyhmän fyysisen toimintakyvyn perusteella arvioitava esteettömyyteen vaikuttavia tekijöitä. Turvallisuusteknologia toimii työntekijän, asiakkaan sekä tukiasumisyksikön tukena ja turvana, käsittäen hälyttimet, varoittimet ja valvontateknologian.

Ydinyksikköön vaikuttaa tukitoiminta, jonka tarve määritellään asiakaskohtaisesti ja resurssien mukaan. Yksilötukea saa sekä arjen hallintaan että omiin yksilökohtaisiin tarpeisiin. Tukiasuminen on yhteisöllistä tukea, josta muodostuu osa asiakkaan sosiaalista verkostoa. Motivoiva ympäristö mahdollistaa asiakkaan aktivoitumisen ja kiinnostumisen omasta hyvinvoinnistaan.

Turvallisuus ja tuki lisäävät asiakkaan psyykkisiä voimavaroja. Koettu turvallisuus lisää motivaatiota asiakkaan kuntoutumiseen. Laadullisina välineinä havainnointi ja seuranta mahdollistavat toiminnan kehittämisen, jonka hyöty kohdistuu ydinyksikköön.

8 POHDINTA

Asumispalveluja käyttävät tuhannet ihmiset ja lisäksi esiintyy piiloasunnottomuutta eli kämppäämistä. Varsinkin nuoret kokevat tukiasunnot helposti vääränlaisiksi tukimuodoiksi ja osa pelkää asumispalveluja niiden huonon maineen takia. Tukiasuminen on väliaikaiseksi tarkoitettu asuinpaikka, joka maksetaan yleensä sosiaalitoimen maksusitoumuksella. Tämä on hyvää sosiaalihuoltoa ja ennalta ehkäisevää terveydenhoitoa. Ajatuksena on, ettei kukaan joutuisi olemaan asunnottomana. Marginaaliryhmät, kuten päihdekuntoutujat käyttävät palveluita, minkä takia se nähdään heidän ongelmanaan. Korkeamman sosiaalisen statuksen omaavan henkilön voi olla vaikeampaa turvautua näihin palveluihin.

Asunnottomuus voi kohdata jokaista meistä. Tämänäyttymyksessä tilanteessa haemme yleensä tarvittavaa tukea ja väliaikaista paikkaa hoitaa asiat kuntoon. Tärkeää on silloin taata asuinympäristön turvallisuus. Asunnottomuus on jo itsessään kriisi. Voimaantumisen (empowerment) tapahtuu nopeammin ympäristössä, joka tukee yksilön pyrkimyksiä ja henkistä kasvua.

Tukiasuminen on välimuotoista kunnan järjestämää sosiaalipalvelua, joten sitä ei voi suoraan kytkeä hoidolliseen asumiseen eikä itsenäiseen asumiseen. Yhteisöasumisessa henkilöturvallisuuteen vaikuttavia asioita tulee miettiä tarkemmin kuin yksilöllisemmässä asumismuodossa. Tukiasuminen mielletään helposti vertaistukea tarjoavaksi tahoksi ammatillisen työn ohella. Vertaistuesta ei voida puhua, jos tukiasunnossa asuvien palvelu- ja kuntoutumistarpeet ovat erityyppisiä. Tukiasunnossa osa asiakkaista saattaa olla motorisesti ja psyykkisesti hyvinkin rajoittuneita, toisaalta osalla asiakkaista on sekä kykyjä että tahtoa tehdä töitä ja kuntoutua. Ongelmallisia ovat ne asiakkaat, joilta puuttuu sosiaalinen taito ja halu kunnioittaa yhteisön sääntöjä. Kuntoutujat ovat elämässä kanssa vielä suhteellisen heikoilla ja näin koko yhteisö on hauraassa tilassa. Tiettyjen asiakkaiden päihdekäyttö tai mielivalta voi vaikuttaa koko yhteisöön.

Opinnäytetyö on ollut prosessina haastava ja mielenkiintoinen. Asioiden jäsentäminen selkeäksi kokonaisuudeksi tuotti vaikeuksia teorian ollessa puutteellista ja hajanaista. Olen joutunut etsimään uusia tapoja tuottaa tietoa ja tuoda esille lähdekirjallisuuteen kätkeytyä piilotietoa. Tärkeimpänä tietolähteenä on ollut itse tutkimus, jonka pohjalta olen havainnut, mitkä aiheet ovat olennaisia. Tiettyssä vaiheessa opinnäytetyötä aloin hakea uutta suuntaa puutteellisten lähteitten takia. Otin yhteyttä moniin tahoihin, joista haluan mainita STAKES:in ja Sosiaali- ja terveysministeriön. Näiltä tahoilta sain vahvistuksen oletukselle, että tietoa ei ole paljon. Sain myös muutamia hyviä ehdotuksia, kuten Sisäasiainministeriön pelastusosaston raportti, jossa yhtenä alueena oli erityisryhmien asuminen. Tärkeintä antaa eivät kuitenkaan olleet lähteet vaan tieto siitä, että tutkin oikeita ja merkityksellisiä asioita.

Selkokielisyyden ja visuaalisuuden kannalta apua ovat tarjonneet äitini ja siskoni. Olen luetuttanut tutkimustani heillä useaan otteeseen tarkoituksena tehdä tutkimuksesta sellainen, joka aukeaa myös aiheesta tietämättömälle ja eri alalla työskentelevälle ihmiselle. Teknisen turvallisuuden suhteen olen kääntynyt opponenttini puoleen, jolla on pelastuslaitoksen työntekijänä enemmän tietoa alueesta. Näiden tekijöiden takia katson tutkimuksessa korostuvan sekä teknisen että sosiaalisen asiantuntijuuden.

Tutkimuksen alkuvaiheilla käytin kyselyn esiluvussa, muokkaamisessa ja testaamisessa apuna asumisyksikön asiakasta, tukiasumisyksikön ohjaajaa, vartiointipalvelun työntekijää ja ulkopuolista arvioijaa. Nämä tahot ovat auttaneet selvittämään kyselyn merkitystä työelämän kannalta ja antaneet näkökulmaa eri tahoilta. Tutkimuksen avaamisessa graafiseen muotoon SPSS-ohjelmalla auttoi sitä aiemmin käyttänyt tutkija.

Tutkimus käsitti 21 kysymyksen kyselyn, joka oli jaettu viiteen eri aihealueeseen. Tähän ei ole laskettu avoimia kysymyksiä, joita oli neljä kyselyssä ja yksi vastaavan ohjaajan täytettävänä olleessa kyselyn lisäosassa. Kyselyn lisäosassa selvitettiin turvalaitteiston tilaa, jotta tukiasumisesta saataisiin sekä reaalin että koettu turvallisuuden taso selville. (Liite 1 ja 2.)

Kyselyyn vastanneiden suuri määrä ja tulokset olivat yllättäviä. Odotin, että vastaajien löytäminen olisi suhteellisen vaikeaa, koska asiaa ei ole aiemmin näin kartoitettu. Oletin vastaajien keskittyvän enemmän väkivaltaan liittyviin tekijöihin ja kokevansa turvallisuuden tästä johtuen riittämättömäksi. Puutteita kieltämättä oli, mutta henkinen hyvinvointi oli kuitenkin oletettua parempaa. Tosin mietin olivatko avainkysymykset henkilöturvallisuuteen liittyen liian haasteellisia vastaajille ja näkyikö vastauksissa osittain yhteisölojaalisuus. Ihmissuhteet koettiin pääosin hyviksi, vaikka yhteisten sääntöjen noudattamisessa olikin puutteita. Suurimmat puutteet näkyivät ympäristön esteettömyyteen vaikuttavissa tekijöissä ja turvalaitteiston käytön osaamisessa. Osa jätti vastaamatta tiettyihin kysymyksiin. Kyselyn vastauksiin saattoi vaikuttaa se, ettei siinä ollut vaihtoehtoa; en osaa sanoa. Olin halunnut rajata pois sen vaihtoehdon siksi, että se olisi mielestäni passivoittanut vastaajia. Kommentteja tuli yllättävän vähän, vaikka osa asiakkaista koki jonkin kysymyksen vaikeaselkoiseksi. Tämä tuli esiin muun muassa yksityisyyteen liittyvissä asioissa, koska tukiasuminen on yhteisömuotoista ja siinä tuetaan asiakkaiden arkea myös valvonnalla.

Tutkimuksen haasteina oli tukiasumiskäsitteen epäselvyys ja materiaalin puuttuminen, jota olisi voinut käyttää tutkimuksen tukena. Tutkin turvallisuutta monelta näkökulmalta, vaikka rajausta oli pakko tehdä aiheen fokusoinnin takia. Osaan ilmiöistä toivoisin jatkotutkimusta joiden lähtökohtina on turvallisuuteen vaikuttavat inhimilliset ja teknologiset tekijät.

Tulevaisuuden haasteiksi ja jatkotutkimusaiheiksi löysin selkeästi kolme tärkeää aihetta:

1. Tutkimus, jossa havainnoitaisiin päihdekuntoutujan tukiasumisessa ilmeneviä riskikohtia ja niiden aiheuttajia.
2. Seurantatutkimus, jossa tarkkailtaisiin turvallisuusteknologian hyötyä tukiasumisessa; yksilötasolla, rikostenehkäisyyssä, onnettomuuksien ehkäisyyssä ja minimoimisessa.
3. Tutkimus, jossa tarkkailtaisiin apuvälineteknologian ja ergonomian hyötyä päihdekuntoutujan aktivoimisessa sekä omatoimisuuden lisäämisessä.

Lisäksi työtä on mahdollista käyttää tiedollisena ja sisällöllisenä perustana turvallisuus selvityksen laatimiseen. Tukiasumisen valvonta ja lain velvoitteet (Taulukko 1) ja Tukiasumisen prosessikuvaus – turvallisuuden näkökulmasta (Kuvio 14) voivat toimia ohjeistuksena sekä toimintaohjeena uusille että vanhoille tukiasumisyksiköille.

Sosiaalipuolen resurssien lisääminen tukiasumisen puolella olisi tarpeellista. Myös terveydenhoidollista osaamista tarvittaisiin ainakin suurimmissa yksiköissä ja niissä yksiköissä, joissa asukkaat ovat hyvin moniongelmaisia. Resurssien lisääminen henkilöstöllä on vaikeaa siksi, että eri palveluissa on jo nyt henkilöstöpulaa. Teknisellä osaamisella työ voisi helpottua siten, etteivät työntekijät joutuisi keskittymään niin paljon valvontaan ja asukkaiden omatoimisuutta pystyttäisiin lisäämään. Turvallisuuteen liittyvät asiat ovat yksi kuormittavimpia asioita. Valvonta joudutaan nykyisellään suorittamaan omatoimisella etsivällä työllä, jolloin siitä ei ole tukea ja työpanos ohjautuu väärään suuntaan. Avoimella otteella ja tehokkaalla turvallisuudella voidaan keskittyä oikeisiin asioihin eli ihmisiin. Tekniikan tuottama hyöty olisi helposti mitattavissa mahdollisella pilottikokeilulla. Kokeilun tulisi kuitenkin olla riittävän pitkä, jotta saataisiin käyttökelpoisia tuloksia.

Sosiaalityö ja turvapalvelut toimivat samalla kentällä, kohtaamatta toisiaan. Osasyynä tähän on, että työpanos sijoittuu yleensä eri osaan päivää kommunikoinnin tapahtuen lähinnä puhelimen ja sähköpostin välityksellä. Teknisellä ja sosiaalisella puolella ei ole yhteistä foorumia asioiden käsittelyyn. Sairaalamailmassa vartiointi on suoraan työn tukena ja vartijat kohtaavat myös sairaanhoitajien työn arjen. Sosiaalipuolella tämän tyyppinen yhteistyö on vieraampaa. Asiakkaat ovat sosiaalihuollon puolella samoja kuin terveydenhuollossa, joten varautumisenkin tulisi olla sama. Työn luonteesta johtuen toteutuksen pitäisi olla erityyppinen. Asiaa auttaisi, jos vartijat toimisivat osan aikaa samalla kentällä tukiasunnon asukasohjaajien kanssa. Näin saataisiin kehitettyä toimintaa ja yhtenäistettyä sitä.

Tekniikka on hyvä asia. Ongelmana on kuitenkin sen käytön osaamisen lisääminen. Tulevaisuuden haasteena on tukiasunnon kaikkien toimijoiden yhteiset koulutukset ja työntekijöiden oma koulutus, jota voitaisiin jakaa yhteisesti. Avoin turvallisuusasenne sekä sen yhteiseksi asiaksi nostaminen vähentäisi myös pelkoja ”kyttäämisestä”. Turvallisuuden olennaisin asia on ennaltaehkäistä riskejä ja suojata ihmishenkiä.

Sellaisten asunnottomien turvallisuutta, joilla ei ole vakinaista asumismuotoa on vaikea tarkastella asumisturvallisuuskysymyksenä. Turvattomuus näiden ihmisten keskuudessa on kiistatta suurin mahdollinen. Tähän voisi ratkaisuna olla inhimillisesti kohtuullisten ja turvallisten asumisvaihtoehtojen järjestäminen siten, ettei esimerkiksi sairaaloista tai asumispalveluyksiköistä voida lähettää ihmistä pois ilman osoitetta. Haasteena onkin kehittää asumismuotoja sellaisille ihmisille, jotka eivät halua yhteisöasumiseen ja joilla ei ole kykyä asua normaalissa vuokra-asumisessa.

LÄHTEET

Aivesalo, A & Nuutila, A-M (toim.). 2006. Rangaistava työn turvattomuus. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 13/2006. Helsinki: Edita Prima Oy.

Castel, R. 2007. Sosiaalinen turvattomuus. Mitä on olla suojattu? Kelan tutkimusosasto. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Dahlberg, L. Krug, E. Mercy, J ym. (toim.). 2005. Väkipalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Helsinki: Lääkärin sosiaalinen vastuu ry. Terveiden edistämisen keskus ry. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Doyal, L. Gough, I. 1991. A theory of human need. Published: Houndmills, Basingstoke, Hampshire RG21 2XS and London. Printed in Hong Kong. Reprinted 1992

Ekström, L. Leppämäki, P & Vilen M. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Porvoo: WSOY.

Forsberg, H. Juhila, K & Roivainen, I (toim.). 2002. Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä: Paino Korpiljyvä Oy.

Heine T. 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. STAKES – tutkimuksia 123. Saarijärvi, Gummerus Kirjapaino Oy.

Heinonen, J. 1997. Näkökulmia tukiasumiseen ja tukiasumistyöhön. Tukiasuntohanke. Sininauhaliitto. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hänninen, S. Karjalainen, J. Lahti, T. Toim. 2005. Toinen tieto. Kirjoituksia huonosuorituksen tunnistamisesta. Stakes sosiaali- ja terveysalan tutkimuskeskus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jokinen, A. Juhila, K (toim.). 2008. Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Juntti S (toim). Suomen kuntaliitto. 2004. Kuntien peruspalvelujen arviointi. Praxis – tiedosta toimeen nro:10. Helsinki, Suomen Kuntaliitto.

Kallinen, M. Salo, M. 2007. Yhteisasumisesta yhteiskuntaan? Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluiden tila ja tulevaisuus. Mielenterveyden keskusliitto. Pori: Kehitys Oy.

Karjalainen, S (toim.). 2002. Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus. Tampere. Tammer-Paino.

Karvinen-Niinikoski, Rantalaiho, Salonen. 2007. Työnohjaus sosiaalityössä. Helsinki, Edita Prima Oy.

Kauppinen S. Niskanen T. 2003. Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Saarijärvi, Gummerus kirjapaino Oy.

-
- Kivivuori J. 2008. Rikollisuuden syyt. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.
- Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi, Lozano (toim.). 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.
- Korkiamäki, R. Nylund, M. Raitakari, S & Roivainen, I (toim.). 2008. Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla? PS-kustannus, Juva: WS Bookwell Oy.
- Kuusela, H. & Ollikainen, R. (toim). 2005. Riskit ja riskienhallinta. Tampere, Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Kyllönen, Kurenniemi. 23/2003. Asunto ja elämänkaari. Katsaus asumisenlaatua koskevaan tutkimukseen. STAKES. Helsinki, Stakesin monistamo.
- Laine, M. 2006. Työolot ja hyvinvointi sosiaali- ja terveysalalla 2005. Helsinki: Työterveyslaitos. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy.
- Lehestö, Koivunen, Jaakkola. 2004. Hoitajan turva. Helsinki, Edita Prima Oy.
- Lehto, A-M & Sutela, H. 2004. Uhkia ja mahdollisuuksia. Työolotutkimuksen tuloksia 1977-2003. Tilastokeskus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Lund P. 2006. Torjuttu toivottomuus. Juva, WS Bookwell Oy.
- Lusa, S. Työterveyslaitos. 2002. Huumeet ja turvallinen työpaikka. Vammalan Kirjapaino Oy.
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 3. uudistettu painos. International Methelp Ky. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Moisio, P. 2008. Suomalaisten hyvinvointi. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Vammala: Vammalan kirjapaino.
- Niemelä P, Lahikainen A (toim). 2000 Tampere. Inhimillinen turvallisuus. Tallinna, Kirjakas/Tallprint.
- Nylander O, etc. STAKES. 2007. Päihdetilastollinen vuosikirja 2007. Alkoholi ja huumeet. Vaajakoski, Gummerus Kirjapaino Oy.
- Oedewald, P & Reiman, T. 2008. Turvallisuuskriittiset organisaatiot. Onnettomuudet, kulttuuri ja johtaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Pennington, Donald C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Helsinki, Tammer-Paino.
- Pentti V. 2003. Turvallinen yhteisö – turvattu yksilö. Turvallisuutta kasvatuksen ja yhteiskuntapolitiikan keinoin. Helsinki, Yliopistopaino.

Ranta-Tyrkkö, Ropo (toim). 2003. Turvallista hyvinvointia. Tampere, Juvenes Print-Tampereen yliopistopaino.

Sarajärvi, A. Tuomi, J. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2008. Asumisterveys Opas. Vammala, Vammalan Kirjapaino.

STAKES, Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa 2004. 2007. Helsinki, Yliopistopaino.

STAKES. 2006. Tällä lailla sosiaaliturvaa. Sosiaaliturvan saamisedellytyksistä ja –takeista. Helsinki, Edita Prima Oy.

Suomen Kuntaliitto. 2004. Kunnalliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Helsinki, Hakapaino Oy.

Suomen pelastusalan keskusjärjestö. 2004. Pelastussuunnitelma, Opas yrityksille ja laitosille. Tampere, Tammer-Paino.

Särkelä, Eronen (toim). Sosiaali- ja terveysalan keskusliitto ry. 2007. Perusturvan pulmat ja uudistamisen vaihtoehdot. Helsinki, Hakapaino Oy.

Törrönen J. (toim). 2004. Valvontaa ja vastuuta. Pääteet ja julkisen tilan moraalisaateily. Helsinki, Yliopistopaino.

Töttö, P. 2004. Syvällistä ja pinnallista: Teoria empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa. Tampere: Vastapaino. Saarijärvi: Gummerus.

Tähtinen, J. & Isoaho, H. 2001. Tilastollisen analyysin lähtökohtia. Ensiaskeleet kvantitointien käsittelyyn, analyysiin ja tulkintaan SPSS-ohjelmaympäristössä. Julkaisusarja C, Oppimateriaalit:13. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Turku: Painosalama Oy

Julkaisut:

Apuvälinepalveluiden laatusuositus. 2003. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:7. Sosiaali- ja terveysministeriö. Suomen Kuntaliitto. Helsinki. http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/apuvaine/opas03_7.pdf

Arkea helpottavat välineet. Opas ikäihmisille. 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:25. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Yliopistopaino. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2005/12/hl1134390268685/passthru.pdf>

Asumista ja kuntoutusta. Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus. 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:13. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Yliopistopaino. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2007/04/pr1176454313087/passthru.pdf>

Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen. 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:25. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.

<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2007/04/pr1175505765897/passthru.pdf>

Hietikko, M. 2004. Asumisneuvojalla säästöjä. Kontulan Kiinteistöt Oy:n asumisneuvojaprojektin 1999-2002 arviointi. Helsingin kaupungin tietokeskus.

<http://www.urbanfinland.info/dman/Document.phx?cmd=download&action=view&documentId=by09204140207538.pdf>

Ikäihmisten palveluiden laatusuositus. 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:3. Sosiaali- ja terveysministeriö. Suomen Kuntaliitto. Helsinki: Yliopistopaino. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2008/02/ka1202801063405/passthru.pdf>

Kansallinen raportti sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden strategioista. 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:53. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Yliopistopaino.

<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2006/10/hu1159883776568/passthru.pdf>

Kuittinen, K. Minttu, M. 2004. Arviointitutkimus sosiaalisen isännöinnin jatkoprojektin (v.2002-2004) vaikutuksista nuorten aikuisten asumiseen ja hyvinvointiin. Oulu: Multiprint Oy 2004. <http://www.osna.fi/sosisannarvtutkimus.pdf>

Pelastuslain uudistamisen esiselvitys-hanke. Onnettomuuksien ehkäisyä koskevien säännösten muutostarpeet-alahanke. Työryhmämuistio. 31.3.2008. Sisäasiainministeriö. Pelastusosasto. <http://www.pelastustoimi.fi/wp-content/uploads/2008/04/onnettomuuksien-ehkaisy-koskevat-muutostarpeet-tyoryhmamuistio-3132008.pdf>

Päihdepalvelujen laatusuositukset. 2002. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2002/3. Sosiaali- ja terveysministeriö. Suomen Kuntaliitto. Helsinki. Viitattu 17.5.2008. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/paihdepalvelu/paihdepalv.pdf>

Salmi, V. 2006. Asumalla kuntoon? Kuntoutuskäsitteen ulottuvuuksia asumispalveluissa. ASPA-julkaisuja 2/2006. Asumispalvelusäätiö. http://www.aspa.fi/files/327/asumalla_kuntoon_verkko.pdf

Taipale, V (pääjoht.). Kärkkäinen, S-L (tutkija). 8.6.2007. Stakesin lausunto erityisryhmien asumisturvallisuuden parantamista selvittäneen työryhmän selvityksestä. Viitattu 17.5.2008. Sivu päivitetty 12.6.2007. <http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/lausunnot/2007/070608.htm>

Terveyden edistämisen laatusuositus. 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:19. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Yliopistopaino. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2006/09/pr1158139777250/passthru.pdf>

Teräväinen, R. Räikkönen, O. Heikkilä, M. 2007. Laatusuosituksen arviointi. Arviointia laatusuosituksen ohjausvaikutuksista ja vaikutuksista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmään. Stakes työpapereita 27/2007. Stakes. Helsinki: Valopaino Oy.
<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T27-2007-VERKKO.pdf>

Tiirikainen, K. 2005. Uhri 2003. Perustaulukot. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn yksikkö. Kansanterveyslaitos.
http://www.ktl.fi/attachments/suomi/terveydenhuollon_ammattilaisille/tapaturmat/uhri03taulukot.pdf

Turvallisuussuunnitteluopas Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille. 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:13. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Yliopistopaino.
<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2005/07/hm1120566345021/passthru.pdf>

Vuorenkoski, L. Konttinen, M. Sinkkonen, M. (toim.). 2008. Signaaleja, Stakesin tulevaisuusraportti 2008. Stakes. Helsinki: Valopaino Oy.
<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T12-2008-VERKKO.pdf>

Verkko-lähteet: (Lakilähteet: www.finlex.fi)

IEA council. 8/2000. What is ergonomics? Official definition of ergonomics.
http://www.iea.cc/browse.php?contID=what_is_ergonomics

MTV3:n uutisarkisto. Julkaistu 28.03.2008 15:36 (päivitetty 16:50). Viitattu 19.5.2008.
<http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/arkistot/kotimaa/2008/03/627949>

Nuorisoasuntoliitto. 2003. Tuettu asuminen. Tasna ry & KOy Kullervo.
<http://www.nuorisoasuntoliitto.fi/tasna/fi/?Tuettu+asuminen>

Palveluluokitusluonnos. 2005. Stakes.
http://www.sosiaaliportti.fi/File/2318102e-ffc9-4fb4-813a-5dc9abccecad/4_Liite+4.doc

Pelastustoimen turvatieto. 2007. Sivua muokattu 25.6.2007
<http://www.pelastustoimi.fi/turvatietao/tupakka-vaarantaa-turvallisuutesi/>

Poliisin turvallisuusbarometri 2001. 4/2002.
[http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/40EDB90CB08EB151C2256B80003D660F/\\$file/turvallisuus2001.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/40EDB90CB08EB151C2256B80003D660F/$file/turvallisuus2001.pdf)

Rannila, J. 28.4.2000. Nuorisoasuntoselvitys. Nuorisoasumisen mahdollisuuksista Seinänaapurien alueella. Loppuraportti.
<http://www.jukkarannila.fi/selvitys/tuettu.html>

Salminen, L. Andrejeff, A-M. Laaksonen, S. Vol. 4 (2), 2006. Tutkiva hoitotyö.
<http://www.dosecontrol.fi/images/Tutkiva%20Hoitoty%9A%202-2006.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä. Erityisryhmien asumisturvallisuuteen enemmän huomiota. 2.4.2007. Tiedote 125/2007.
<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/documents/10921/index.htm>

LIITE 1: Turvallisuuskysely
KYSELY

Jussi Pennanen
Hyvinvointiteknologia
Ylempi amk.
HAMK

Rauman seudun tukiasuntoihin asukkaille ja työntekijöille turvapalveluista. Tavoitteena on kartoittaa turvallisuuden merkitystä ja toimivuutta tukiasunnossa. Kyselyn tarkoituksena on tehdä turvallisuusteknologista kartoitusta mitä kohteita tukiasunnossa on, johon kaivattaisiin lisää turvallisuutta. Kysely tehdään anonyyminä. Tulokset ovat saatavana tahoille, joille kysely on tehty. Tutkimus esitetään Hämeenlinnan ammattikorkeakoulussa.

Kysymyksiin vastaaminen tapahtuu ympyröimällä lähinnä omaa mielipidettä oleva vaihtoehto. Vastausvaihtoehdot ovat välillä 1-4, joista 1 = vähän tai ei ollenkaan, 2 = jonkin verran, 3 = melko paljon, 4 = paljon tai hyvin paljon.

Oletko: Asukas ☐ Työntekijä ☐

Asuinympäristö

- Ovatko tilat esteettömät liikkumiseen?
1 2 3 4
- Onko oma yksityisyytesi turvattu?
1 2 3 4
- Oletko yleisellä tasolla tyytyväinen asumiseen?
1 2 3 4

Ihmissuhteet

- Tuletko toimeen asunnossa toimivien henkilöiden kanssa?
1 2 3 4
- Toimitaanko talossa kunnioittavasti ja arvostavasti?
1 2 3 4
- Onko henkilökunnan toiminta mielestäsi hyväksyttävää?
1 2 3 4
- Noudatetaanko talossa yhteisiä sääntöjä?
1 2 3 4

Kokemus turvapalveluista

- Ovatko turvalaitteet mielestäsi riittävät?
1 2 3 4
- Toivoisitko enemmän opastusta turvalaitteitten käytössä?
1 2 3 4
- Onko vartiointipalvelu toiminut hyvin?
1 2 3 4
- Oletko kokenut että poliisin/palokunnan toiminta on ollut sujuvaa?
1 2 3 4
- Luotatko turvapalveluihin?
1 2 3 4

Hätätilanteen sattuessa

- Osaatko mielestäsi käyttää saatavilla olevia turvalaitteita?
1 2 3 4
- Tiedätkö mitä teet eri hätätilanteiden sattuessa? Esim. Tulipalo, murto.
1 2 3 4
- Pystytkö toimimaan ohjeiden mukaan hätätilanteen sattuessa?
1 2 3 4
- Tiedätkö mille tahoille pitää ottaa yhteyttä hätätilanteen sattuessa?
1 2 3 4

Henkilöturvallisuus

- Koetko olosi turvaksi asunnossa?
1 2 3 4
- Onko koskemattomuuttasi kunnioitettu?
1 2 3 4
- Koetko että yhteisistä säännöistä pidetään kiinni?
1 2 3 4
- Koetko että sinua on kunnioitettu ja arvostettu?
1 2 3 4
- Koetko että sinua on kohdeltu tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti?
1 2 3 4

Mitä kehitettävää turvapalveluissa sinun mielestäsi on?

Mihin olet ollut tyytyväinen turvapalveluissa?

Mikä ei toimi turvapalveluissa?

Muuta sanottavaa:

Kiitos vastauksista!

LIITE 2: Turvalaitteisto

KYSELY- lisäosa

Tämä lisäosio pitää sisällään kyselyn talosta vastaavalle ohjaajalle tai johtajalle.

Turvapalveluiden kattavuus

- Onko talossa riittävä sammutuskalusto? (sammutuspeite ja jauhesammutin)
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko talossa sprinklerit?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko talossa palohälyttimet?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko talossa palotikkaat?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko pelastussuunnitelma tehty?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko talossa asianmukaiset pelastusreitit?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Saako henkilökunta ja/tai hälytyskeskus tiedon hälytyksen syystä ja paikasta?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko talossa ovisilmä?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko talossa lukolliset ovet?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko talossa liikeilmaisin? (syttyvä valo, kameranauhoitus)
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko talossa valvontakamerat?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko taloon tehty riskikartoitus?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko henkilökunnalle varmistettu poistumistiet?
Kyllä ☐ Ei ☐
- Onko henkilökunnalla käytössä hälytysnappi poliisille/vartijoille?
Kyllä ☐ Ei ☐

Mitä kehitettävää laitteissa ja turvallisuudessa on?

Muuta sanottavaa:

Kiitos vastauksista!

LIITE 4: Tukipalvelun erillissopimus

TUKIPALVELUN ERILLISSOPIMUS			
1. ASUKKAAN NIMI		2. ASUKKAAN SYNT.AIKA	
3. JÄRJESTYSSÄÄNNÖT			
1§ RSK:N TILOISSA / ALUEELLA / ASUNNOSSA KÄYTTÄYDYTÄÄN ASIALLISESTI / RAUHALLISES- TI. VÄKIVALLAN KÄYTTÖ SEN KAIKISSA MUODOISSA ON EHDOTTOMASTI KIELLETTY.			
2§ RSK:N TILOISSA / ALUEELLA / ASUNNOSSA EI SAA OLLA PÄIHTEITÄ MISSÄÄN MUODOSSA.			
3§ RSK:N TILOISSA / ALUEELLA / ASUNNOSSA TUPAKOINTI ON SALLITTU VAIN SIIHEN TARKOI- TUKSEEN VARATULLA PAIKALLA.			
4. TUKIPALVELUSOPIMUS			
4A ASUKKAAN OI- KEUDET		Oikeus tukeen Tukiasunnoissa asuvalla asiakkaalla on oikeus omassa asunnossaan henkilökohtaisesti tavata tukiasunto- tai muuta työntekijää. Asiakkaalla on oikeus säännöllisesti osallistua ryhmään tai päiväkeskustoimintaan. Oikeus yksityisyyteen Asiakkaalla on oikeus omaan asuntoon/huoneeseen, rauhaan ja yksityisyyteen. Oikeus päihteettömyyttä edistävään lähiympäristöön Asiakkaalla on oikeus päihteettömyyttä edistävään lähiympäristöön. Tämä tarkoittaa sitä, että huoneistoissa ja yleisissä tiloissa ei asiakkaiden eikä vieraiden toimesta säilytetä eikä käytetä päihteitä eikä päihteiden valmistamisessa tai käyttöön tarkoitettuja välineitä. Asiakkaalla on oikeus ilmoittaa havaitsemistaan puutteista ja vuokranantajalla on velvollisuus puuttua asiaan. Oikeus jatkaa asumista Asiakkaalla on oikeus jatkaa asumista mahdollisen asumisen kriisiytymisen ja/tai retkahduksen jälkeen samassa asunnossa tai jossakin palveluyksikössä, mikäli hän sitoutuu päihdekuntoutukseen välittömästi, päihteidenkäyttö on hallinnassa ja mikäli asumisen edellytykset muutoin täyttyvät.	
4B ASUKKAAN VELVOLLISUUDET		Velvollisuus tapaamisiin Asukkaalla on velvollisuus omassa asunnossaan säännöllisesti tavata tukiasunto- tai muuta työntekijää. Työntekijällä/tukihenkilöllä on oikeus toisen työntekijän kanssa mennä asuntoon, mikäli on aihetta epäillä asukkaan terveyden tai turvallisuuden vakavasti vaarantuneen tai talon turvallisuuden olevan vaarassa. Työntekijöillä on oikeus tulla tukiasuntoon, mikäli on syytä epäillä järjestyssääntöihin tai asunnon käyttö- tarkoitukseen kohdistuvia rikkomuksia Velvollisuus muiden huomioimiseen Asukkaalla on velvollisuus ottaa huomioon muiden asukkaiden pyrkimys päihteettömyyteen ja huoneiston käyttötarkoitus päihteettömyyttä edistävänä tukiasuntona. Tämä merkitsee sitä, että asukas ei käytä häiritsevästi päihteitä, ei säilytä huoneistossaan päihteitä, ei ota vastaan päihtyneitä vieraita eikä tuo asuntoon päihteitä. Asukas on RSK:n alueella ja tiloissa, näin pyydettyessä velvollinen todistamaan ettei hänen hallussaan ole päihteiksi luokiteltavia aineita. Mikäli asukas kieltäytyy, tulkitaan tilanne sen mukaisesti, sekä ryhdytään tarvittaviin jatkotoimenpiteisiin. Asukas huomioi muita asukkaita, ja noudattaa hiljaista elämää klo 22-06 välillä. Uusi asukas saa muuttopäivästä lukien, ensimmäisen kuukauden (30 vrk), aikana ottaa vieraita vastaan vain ohjaajien kanssa erikseen sovittuna aikana. Velvollisuus kuntoutussuunnitelmaan Asiakkaalla on velvollisuus sitoutua yhdessä suunniteltuun avohuollolliseen kuntoutussuunnitelmaan. Asukas suostuu päihdetestiin kuntoutussuunnitelmassa sovitulla tavalla. Asukkaalla on velvollisuus ja oikeus osallistua kuukausittaiseen asukaskokoukseen. Poissaolosta on ilmoitettava ohjaajille (päihtymys tulkitaan poissaoloksi). Kahdesta poissaolosta, joihin ei ole hyväksyttävää syytä, seuraa varoitus. Velvollisuus väkivallattomuuteen Asukkaalla on velvollisuus olla käyttämättä väkivaltaa tai sen uhkaa missään muodossa työntekijöitä tai muita asukkaita kohtaan.	
5. VAROITUKSET			
Varoitus on voimassa 60 päivää allekirjoitushetkestä. Jos poliisi joutuu poistamaan asukkaan RSK:n alueelta tai tiloista. Otetaan hänen avain pois, kunnes hän on selvittänyt tapahtuman selvinpäin ohjaajien kanssa. Tapahtuman voi tulla selvittämään seuraavana arkipäivänä ohjaajien kanssa. Ennen tapahtuman selvittämistä asukkaalla ei ole oikeutta oleskella RSK:n alueella tai tiloissa eikä asunnossa. Mikäli asukas saa varoituksen, seuraa siitä myös varoituksen voimassaoloajan pituinen vierailukiello, jonka aikana asukas saa ottaa vieraita vastaan vain ohjaajien kanssa erikseen sovitusti VÄKIVALLASTA asuminen voi päättyä välittömästi. Kaikenlaisten päihteiksi luokiteltavien aineiden myynti tai välittäminen RSK:n alueella tai tiloissa, on ehdottomasti kielletty, ja johtaa asumisen päättymiseen. Asuminen Rauman Seudun Katulähetys Ry:n asunnossa päättyy kolmannelta (3) varoituksesta välittömästi. Asumisen päätyttyä asukkaalla ei ole enää asumisoikeutta asunnossa, ja hänen välittömästi luovutettava avaimensa RSK:n edustajalle. Asukas on velvollinen maksamaan vuokran kuluvalta kuulta asumisen päätyttyä.			
6. TAVARAT			
Asumisen päätyttyä RSK säilyttää kaksi (2) arkipäivää tavaroita asunnossa, jonka jälkeen ne poistetaan asunnosta. RSK säilyttää tavaroita kolmekymmentä (30) vuorokautta asumisen päättymisestä, jonka jälkeen tavarat siirtyvät RSK Ry:n omaisuudeksi.			

7. SOPIMUSLISÄYKSET Huom! Tuki palvelusopimuksen päivitys menossa. Tällä hetkellä käytössä olevat sopimuslisäykset: Vieraita ei saa olla asunnoissa klo 16 jälkeen eikä viikonloppuisin. Poikkeuksena perheenjäsenet, joista etukäteen on kysyttävä työntekijöiltä lupa. Huoneiden siivous. Asunnoissa on ohjeet, mitä perussiisteyteen kuuluu. Huoneiden siisteyttä seurataan viikottaisissa turvallisuus ja siisteysskierrokselle. Jos kehotuksesta huolimatta asukas ei huonetta siivoa, seuraa tästä varoitus. Varoitukset: Kahden varoituksen jälkeen pidetään palaveri asumisen jatkumisesta. Palaverin päätös voi olla myös että asumista jatketaan tietyin ehdoin ja uusia sääntörikkomuksia ei saa tulla tai asumista ei jatketa. Kolmannesta varoituksesta asuminen päättyy. Jos asukas ei hyväksy saamaansa varoitusta, on se silti voimassa kahden työntekijän allekirjoittamana. Asukkailla ei ole mahdollisuutta lainata tai ajaa itse yhdistyksen autoja. Virallisten asioiden hoitamiseen voi työntekijöiltä kysyä kyyti mahdollisuutta. Asunnoissa ei voi säilyttää minkäänlaisia aseiksi luokiteltavia esineitä. Asunnoissa ei myöskään voi säilyttää muita esineitä jotka voivat olla vaaraksi huoneistolle tai henkilöille (esim kaasupullot, sytytysnesteet). Esineet on asumisajaksi luovutettava ohjaajille. Asumisen päätyttyä esineet saa takaisin.
8. SUOSTUMUS TIETOJEN ANTAMISEEN PÄIHDEHUOLLON SASKE-RYHMÄLLE Suostun siihen, että asumis- ja kuntoutusmahdollisuuksistani neuvotellaan yhteistyöryhmässä (päihdehuollon SASKE-ryhmä), jossa on mukana sosiaalitoimiston, Päihdekliniikan, Sillanpielen, Toivontalon ja Kriisikeskuksen/ Osmosentalon edustajat.
9. SUOSTUMUS TIETOJEN VAHDOSTA Minä suostun, että Rauman Seudun Katulähetys Ry:n työntekijä saa vaihtaa tietojani puhelin- ja yhteistyöpalavereissa, myös kirjallisia minua koskevia dokumentteja, seuraavien yhteistyötahojen kanssa: (tarpeeton yliviivataan) Päihdekliniikka, Sosiaalitoimi, Työvoimatoimisto, Kansaneläkelaitos, Rauman Seudun Nuorisosasema, Rauman seurakunnan diakoniatyö, muu Minulla on oikeus saada tietää mitä asioita minusta on käsitelty tai aiotaan käsitellä. Tietojen vaihdon tulee liittyä minun hyvinvointiini.
10. HYVÄKSYMINEN Hyväksyn tämän erillisen tukipalvelusopimuksen, sekä suostun tietojeni antamisesta päihdehuollon SAS-ryhmälle (kohta 8) sekä tietojeni muun vaihdon (kohta 9). Raumalla _____ / _____ / 200 _____ _____ RSK:n työntekijän allekirjoitus _____ RSK:n työntekijän nimenselvennys Näitä erillisen tukipalvelusopimuksen asiakirjoja on tehty kaksi (2) kappaletta, toinen asukkaalle ja toinen Rauman Seudun Katulähetys Ry:lle.

LIITE 5: Turvallisuussuunnitelma (muokattu)

1. YLEISTÄ

Hyväksyminen

Turvallisuus suunnitelma on tarkistettu ja hyväksytty Rauman Seudun Katulähetys Ry:n hallituksen kokouksessa ____ / ____ - 200

Rauman Seudun Katulähetys Ry:n
Toiminnanjohtaja Anne Babb

Rauman Seudun Katulähetys Ry:n
Hallituksen pj. Heimo Ylitalo

Turvallisuussuunnitelman seuraava tarkistus ajankohta on _____

Turvallisuussuunnitelman tarkoitus

Turvallisuussuunnitelman tarkoituksena parantaa ja turvata Rauman Seudun Katulähetysalueella, Lyseokatu 7 / Kanavakatu 15, työskentelevien ja asuvien ihmisten viihtyvyys ja turvallisuus.

Työllistämiprojektissa (Isokatu 21) on oma suunnitelmansa ja Päiväkeskus Sinisessä Päivässä (Eurajoki) sekä Kirpputori (Syväraumankatu 13) noudatetaan tätä suunnitelmaa soveltuvin osin.

Kohteen yleistiedot

RAUMAN SEUDUN KATULÄHETYS RY
LYSEOKATU 7 / KANAVAKATU 15
26100 RAUMA

puh. 02 – 822 38 76, fax. 02 – 822 59 03

Sähköposti: etunimi.sukunimi@raumanseudunkatulahetys.fi

Rauman Seudun Katulähetys Ry (RSK) on yhteiskristilliseltä arvopohjalta toimiva yhdistys; joka tuottaa tukiasumis- ja päivätoimintapalveluja, sekä toimintaan kuuluu työllistämis- ja perheprojekti. RSK:n kohderyhmänä ovat kaikenikäiset raumalaiset. Monella heistä on ”moniongelmaisuus” sekä taustalla päihde- tai jokin muu riippuvuus. Kohderyhmän ongelmat ovat sosiaalisia ja terveydellisiä.

Toivontalo (vanha rakennus)

Rakennusvuosi: 1939

Peruskorjausvuosi: 1996 ja 2006

Rakennusmateriaali: Puu

Käyttö: päivätoiminta, keittiö, verstaas, toimistot, sauna, asuminen, yleiset tilat
2 kerrosta + kellari + ullakko

Kaksi rappukäytävää A ja B

Toimistoja: A-porras: 2 krs

Asunnot: B-porras: 2 krs 1kpl + 3h+k (soluasunto)

Neliöt: 1krs 196m² 2krs 194,5 m²+Kellari ja ullakko

Toivonpiha (uusi rakennus)

Rakennusvuosi: 2003

Rakennusmateriaali: Puu

Käyttö: asuminen, toimisto, päivätoiminta, sauna, yleiset tilat

2 kerrosta + ullakko

Yksi rappukäytävä

Asumnot: 1 krs 3kpl 1h+tk

2 krs 1kpl 2h+k

2kpl 4h+k (soluasunto)

Neliöt: 1krs 225,5 m² 2krs 245,5 m²

+ullakko

Kerrosala yht. 597 m²

Henkilökunta:

8 vakinaista, + projektityöntekijät ja työllistetyt

Asukkaita:

Max 20 henkilöä.

Vakuutukset

IF-VAHINKOVAKUUTUSYHTIÖ OY / SAMPO

Vakuutusyhtiön päivystysnumero

kiiretapauksissa viikonloppuisin ja iltaisin: 0800 1 3800

Hälytykset

Palohälytykset menevät suoraan vartiointiliike Securitaksen hälytyskeskukseen, josta suoritetaan välittömästi hälytys Satakunnan hätäkeskukseen (Pori). Vartiointiliike lähettää paikalle myös oman vartijansa.

Paloilmoitinkaappi sijaitsee uuden ja vanhan rakennuksen välisessä sisääntuloaulassa. Paloilmoitinkaapista löytyvät tarkat selosteet ja paloilmoitinkaaviot. Paloilmoitinkaapin yhteydessä on myös kooste paloilmoittimien sijainnista.

Apua- ja murtohälytykset menevät suoraan vartiointiliike Securitaksen hälytyskeskukseen, josta hälytetään poliisi tarvittaessa paikalle, esim. vartijalla este.

Vartiointiliikkeen saadessa hälytys, ilmoittavat he siitä asukaspäivystäjän numeroon 02-5347350 / 050-5280126, joka ilmoittaa siitä tarvittaessa toiminnanjohtajalle, vastaavalle ohjaajalle tai talonmiehelle.

2. VAARATILANTEIDEN EHKÄISEMINEN JA SUOJAUTUMINEN

Riskitekijät Rauman Seudun Katulähetys Ry:ssä

Väkivalta

Päihteet

Tupakointi asukashuoneissa

Tapaturmat verstaalla ja keittiössä

Tartuntataudit

Murrot

Tulipalot

Sairaskohtaukset

Psyykkinen kuormitus

Vaaratilanteiden ehkäiseminen ja suojautuminen

Henkilökunta on tavattavissa normaalista maanantaista perjantaihin klo 8-16 Toivontalolta / Toivonpihasta, Lyseokatu 7 / Kanavakatu 15. Osittain viikolla ja viikonloppuisin henkilökunta on myös iltaisin tavattavissa Toivontalolla ja Toivonpihassa. Toivontalossa asuu tukiperhe / talonmies. Viikonloppuisin päivystää vapaaehtoistyöntekijä. Asukaspäivystysnumerosta tavoittaa henkilön 24 tuntia vuorokaudessa. Murto-, palo- ja apua-hälytykset menevät suoraan vartiointiliike Securitakselle. Kaikista kriittisistä tilanteista kirjoitetaan raportti, joka annetaan toiminnanjohtajan allekirjoitettavaksi. (liite 5) Toivontalo / Toivonpiha sijaitsevat noin 0,5 km päässä Satakunnan pelastuslaitoksen Rauman asemasta, ja noin 1 km päässä poliisilaitoksesta. Sairaalaan on matkaa noin 2,5 km.

Väkivalta

Väkivalta on kielletty sen kaikissa muodoissa RSK:n järjestyssäännöissä (1§). Henkilökunnalla käytössä apua-painikkeet. Yhdistyksen ulko-ovet ovat 24 tuntia vuorokaudessa suljettu, sisään pääsee ovikelloa soittamalla. Henkilökunnalle neuvotaan ohjeeksi väkivalta-tilanteessa paikalta poistumista, ja ulkopuolisten varoittamista sekä suojaamista mahdolliselta väkivallalta. Tarvittaessa painetaan apu-painiketta tai soitetaan poliisit.

Päihtyneenä oleminen

Asiakkaat saavat tulla päihtyneenä päivätoimintaan, maanantaista perjantaihin klo 8-14. Muuna aikana, jos asukas on päihtyneenä, hän on omassa huoneessaan. Toivonpihan alueelle ei saa tuoda päihteitä missään muodossa (Järjestyssäännöt 2§)

Tupakointi

Tupakointi on sallittu vain siihen tarkoitukseen varatulla paikalla, erillisessä ulkorakennuksessa ns. pihakatoksessa (Järjestyssäännöt 3§).

Työskentely verstaalla ja keittiössä

Verstaalla kellarikerroksessa ja keittiössä työskennellään selvinpäin ja henkilökunnan valvonnassa. Sisätiloissa ei käytetä laitteita jotka aiheuttavat paloturvallisuusriskin. Työpisteet, koneet ja laitteet on puhdistettava syttyvistä jätteistä aina työn päätyttyä, vähintään kerran päivässä. Jätteet on kerättävä jäteastioihin, jotka tyhjennettävä ulos palovaarattomaan paikkaan. Sähkölaitteet sammutetaan aina poistuttaessa työpisteestä, ”ei jätetä turhaan päälle”.

Eritteet

Veren ja muiden eritteiden kanssa työskenneltäessä noudatetaan erityistä varovaisuutta, sekä käytetään asianmukaisia suojavarusteita.

Kemikaalit

Ohjaaja-emäntä opastaa uusia työntekijöitä mahdollisten siivouskemikaalien käytössä. Jokaisesta yhdistyksen tiloissa käytettävästä kemikaalista pidetään ohjekirjaa punaisessa kansiossa siivouskaapissa vanhalla puolella.

Vaitiolo

Vaitiolovelvolliset asiakirjat säilytetään lukkojen takana. Toimistojen ovet ovat suljettu, kun niissä ei ole henkilökuntaa. Työpöydillä ei säilytetä turhaan vaitiolovelvollisia papereita, eikä niitä saateta ulkopuolisten nähtäville. Henkilökunnalla, työllistetyillä, projektityöntekijöillä ja vapaaehtoistyöntekijöillä on vaitiolovelvollisuus.

Murto- ja paloilmoittimet

Taloissa on murtohälyttimet. Rahaa tai muita arvoesineitä ei säilytetä suuria määriä yhdistyksen tiloissa.

Kun henkilökunta poistuu talosta, kytketään murtohälyttimet päälle. Murtohälyttimet kattavat toimistot ja keittiön. Automaatti tarkistaa klo 22 joka ilta että hälyttimet ovat päällä. Ns. murtohälytin koodia ei anneta kuin valikoiduille henkilöille.

Hälytyslaitteet ja turvanapit testataan kolmen kuukauden välein. Palohälyttimet testataan kerran kuukaudessa. Testaukset suorittavat Talonmies tai Vastaava ohjaaja. Testauksista pidetään erillistä kirjanpitoa.

Paloilmoitinkaappi sijaitsee uuden ja vanhan puolen välissä olevassa eteisessä. Se ilmoittaa onko paloilmoitus uudelta vai vanhalta puolelta.

Avaimet

Avaimet annetaan työtehtävän mukaan – rajoitetusti.

Avainten haltijoista pidetään kirjanpitoa.

Matkapuhelimet

Puhelimiin puhuttaessa noudatetaan kohteliasta käytöstä ja hyvää tapaa ympäristöhuomioiden. Autossa kuljettajan puhuessa ajon aikana hänen tulee käyttää hands free – laitetta. Puhuttaessa vaitiolovelvollisia asioita puhelimessa, huomiodaan ettei ole ylimääräisiä henkilöitä kuulemassa niitä.

Tekstiviestit lähetettäessä henkilön pitää olla tarkkana että viesti lähtee oikeaan puhelinnumeroon. Tekstiviestit eivät saa sisältää vaitiolovelvollisia tietoja tai tunnisteita.

Tulipalon sattuessa, pysäköinti

Tulipalon sattuessa, katso kohta 3.

Toivonpihassa ei säilytetä ylimääräisiä ajoneuvoja, eikä muutakaan joka on esteenä mahdolliselle pelastuskalustolle. Ajoneuvot pysäköidään niille varatuille paikoille. Toivonpihan päädyssä oleva kulkureitti pidetään avoimena mahdolliselle pelastus- ja huolto- kalustolle. Toivonpihan päädyssä oleva portti pidetään suljettuna, mutta ei lukossa.

Ensiapu ja ensiapuvälineet

Henkilökunnassa on ensiaputaitoisia henkilöitä, kuten sairaanhoitajia sekä ensiapukurs- sin käyneitä henkilöitä. Ensiapuvälineet löytyvät päivätoiminnanohjaajien huoneesta vanhalla puolelta alakerrasta ja Toivontuulen puolelta asukastyöntekijöiden toimiston kaapista. Kiireellinen ensiapu, soita hätänumeroon 112. Kiireetön ensiapu, soita ter- veyskeskukseen (ma-pe klo 8-22) / työterveyshuoltoon (ma-pe klo 8-16) / tai Rauman Seudun päivystykseen) kso. Liiteosiossa puhelinnumerot.

Atk-laitteet

Varmuuskopiointi suoritetaan säännöllisin väliajoin. Atk-huolto hoitaa RSK:n tietoko- nehuollon, ja siihen liittyvät asiat. Rauman Seudun Katulähetys Ry:n tietokoneet on va-

rustettu F-securen viruksentorjuntaohjelmilla, jotka päivittyvä automaattisesti internet yhteyden avautuessa. Viruksentorjunta ohjelman löytäessä viruksen se tulee poistaa koneaan ohjelman ohjeiden mukaan.

Jos sähköposti on epäilyttävä, ei sitä tule avata. Se tulee välittömästi poistaa Saapuneiden joukosta ja sen jälkeen vielä roskakorista.

Sähköpostia kirjoitettaessa ja lähetettäessä noudatetaan erityistä varovaisuutta vaitiolon suhteen. Mitään henkilön tai asian tunnistusta helpottavaa / paljastavaa informaatiota ei kirjoiteta, kuten nimet, henkilötunnukset, osoitteet ja paljastavat tuntomerkit.

Ovipuhelin, ovisilmä

Lyseokadun puoleisissa ovissa (2kpl) on kameralla varustetut ovipuhelimet, joista saa yhteyden uuden puolen tukiperheen asuntoon. Kameroiden kuva välittyy myös uuden puolen tukiperheen asuntoon.

Uuden ja vanhan puolen tukiperheenasuntoihin on asennettu suurentavat ovisilmät, jotka lisäävät turvallisuutta. Tukiperheen asukkaat näkevät kenelle avaavat oven.

Turvallisuusmateriaali, turvavalokeskus

Poistumistiet ovat merkattu heijastavilla poistumistie-merkeillä. Osassa taloa on akuilla varustetut poistumistiemerkit, joiden tulee loistaa sähkökatkoksen aikana vähintään 30 minuuttia.

Turvavalokeskus sijaitsee vanhan puolen sähköpääkeskuksessa(kellarikerrot)
(Hätäpoistumistiemerkkien akut)

TURVAVALOKESKUS

Vanhan puolen kellarikerroksessa ilmastointihuoneen turvakytin.

Eripuolille taloa on seiniin kiinnitetty hätäpoistumista varten palotikkaita.

Jauhesammuttimet löytyvät Toivontalon A- ja B-rapun sisäänkäyntien luota. Sammutuspeitteet ovat keittiössä, päiväkeskusohjaajien toimistossa ja asukastyön tiloissa.

Toivonpihassa (Lyseokatu 7c) on porraskäytävän puolivälissä sammutusletku. Soluasunnoissa 4 ja 6 löytyy jauhesammuttimet asunnon sisään-tulo-oven vierestä. Toivonpihan seinissä on punaisin kehyksin varustettuja nappeja ”riko lasi”, jotka laukaisevat palo-ilmoittimen.

Toivontalossa (vanha puoli) ja Toivontuulussa (uusi puoli) on automaattiset palo-ilmoittimet käytävillä, yleisissä tiloissa ja asunnoissa.

Psyykkinen kuormitus

Jokaisella työntekijällä on mahdollisuus keskustella lähiesimiehen kanssa ja pohtia työssä vastaan tulleita vaikeita tilanteita. Jokaiselle työntekijälle järjestetään työntuikeskustelut lähiesimiehen kanssa vähintään 8 viikon välein. Tuesta tehdään erillinen

sopimus. Tarvittaessa yksittäiselle henkilölle tai ryhmälle järjestetään ulkopuolista työnohjausta.

Kriisitilanteessa järjestetään tarvittaessa debriefing-istunto eli jälkipuintitilaisuus. Toiminnanjohtaja päättää mahdollisesta debriefing-istunnon kokoon kutumisesta.

Vastuu ja koulutus

Turvallisuudesta vastaavat henkilöt

Toiminnanjohtaja

Vastaava Ohjaaja

Projektipäällikkö

Koulutus

Henkilökunta, työllistetyt, projektityöntekijät ja vapaaehtoistyöntekijät sekä opiskelijat perehdytetään turvallisuus asioihin heidän saapuessa yhdistykselle töihin tai harjoitteluun. Perehdytys tapahtuu alkuvaiheessa. Perehdytyksessä apuna on perehdytyskansio sekä työntekijöiden rajat dokumentti. Tietojen ajantasaistaminen tapahtuu säännöllisissä palavereissa. Jokainen työntekijä on vastuussa omasta työskentelystään ja sen turvallisuudesta.

3. TOIMINTAOHJEET

Ilmoittaminen vahingoista

Arkisin päivätoiminnan (klo 8-14) ollessa auki ja työllistettyjen ollessa töissä otetaan vahinko ja tapaturmatapauksissa ensisijaisesti yhteys, mahdollisimman pian, lähimpään esimieheen tai toiminnanjohtajaan. Iltaisin ja viikonloppuisin otetaan yhteys asukas-päivystäjään, joka ottaa tarvittaessa yhteyttä toiminnanjohtajaan tai vastaavaan ohjaajaan. tapahtumista kirjoitetaan aina raportti kriittisten tapahtumien raportointi lomakkeelle.

Tulipalon sattuessa

Tulipalon sattuessa taloihin / asuntoihin on asennettu automaattiset paloilmoittimet. Pelasta hengenvaarassa olevat (jos pystyt). Soita hätänumeroon 112. Suorita alkusammutus. Ohjaa ihmiset ulos, suoraan kokoontumispaikkana toimivaan Parpansaliin (Toivontaloa vastapäätä olevaan puistoon, esiintymislavalle). Ihmiset pysyvät siellä yhdessä ryhmässä, jossa voidaan laskea kaikki. Odotetaan pelastusviranomaiselta lupaa poistua.

Ohjaaja / päivystäjä / talonmies tarkistaa huoneet ja yleiset tilat. Tarkistettuaan huoneet, ovet suljetaan tulipalon rajoittamiseksi.

Palon havainnut järjestää opastuksen pelastusviranomaisille. Jokainen asukas on velvolinen koputtamaan naapurinsa oveen poistuessaan talosta.

Ilmoita tapahtuneesta arkisin lähimmälle esimiehelle tai toiminnanjohtajalle. Muuna aikana ilmoitetaan asukaspäivystäjälle, joka aina ilmoittaa toiminnanjohtajalle tai vastaavalle ohjaajalle. (kts. lisäohjeita s. 15-19)

Murron sattuessa

Ilmoitus poliisille ja lähiesimiehelle tai toiminnanjohtajalle. Katso kohta ”Vahinkotilanteessa”.

Väkivalta tilanne

Ilmoitus tarvittaessa poliisille. Kutsu tarvittaessa sairausauto. Vammat näytettävä lääkärille. Tapahtuma kirjattava tarkasti ylös kriittisten tilanteiden lomakkeelle, mahdollisia jälkiseuraamuksia varten.

Ilmoita arkisin lähimmälle esimiehelle tai toiminnanjohtajalle. Muuna aikana asukaspäivystäjälle, joka tarvittaessa ilmoittaa toiminnanjohtajalle tai vastaavalle ohjaajalle.

Tarvittaessa järjestetään debriefing-tilaisuus väkivallan uhreille. Tilaisuuden kokoon kutsuu toiminnanjohtaja tai lähiesimies.

Sairaskohtaus

Tilataan sairausauto hätänumerosta 112. Oireen mukainen ensiapu.

Ilmoita arkisin lähiesimiehelle tai toiminnanjohtajalle. Muuna aikana ilmoita asukaspäivystäjälle, joka tarvittaessa ilmoittaa toiminnanjohtajalle tai vastaavalle ohjaajalle. Kirjoita kriittisten tapahtumien raportti.

Kiireettömissä tapauksissa turvaututaan terveyskeskuksen päivystykseen tai työterveyshuoltoon, kuljetus omalla autolla tai taksilla (taksi asiakkaan kustannuksella).

Tartuntataudit

Veren ja muiden eritteiden kanssa työskenteleviä opastetaan erityiseen varovaisuuteen sekä käyttämään asianmukaisia suojavälineitä. Osa vakinaisesta henkilöstöstä on saanut B-hepatiitti suojarokotteen.

Jos tapahtuu altistuminen vereen tai muihin eritteisiin, joissa on riski tartuntataudeille, on välittömästi otettava yhteyttä työterveyshuoltoon / terveyskeskuksen päivystykseen / aluesairaalan ensiapuun, ja toimittava sieltä saatujen ohjeiden mukaan.

Kirjaa kaikki tarkasti ylös; tapahtuma, aika, paikka, läsnäolijat, hoito, jne. Ilmoita arkisin lähimmälle esimiehelle tai toiminnanjohtajalle. Muuna aikana asukaspäivystäjälle, joka tarvittaessa ilmoittaa toiminnanjohtajalle tai vastaavalle ohjaajalle.

Tiedottaminen

Kriisitiedottamisesta vastaa Rauman Seudun Katulähetys Ry:n puheenjohtaja ja toiminnanjohtaja tai heidän määräämä henkilö.

Turvallisuussuunnitelma on kaikkien työntekijöiden nähtävillä toimistoissa. Asukkaille ja henkilökunnalle jaetaan tiivistelmät, esimerkiksi toiminta tulipalotilanteessa.

Vahingosta toipuminen

Tarvittaessa järjestetään debriefing onnettomuuden uhreille ja auttajille.

Toiminta sähkökatkoksen aikana tai vesivahingon sattuessa.

Ilmoita arkisin lähimmälle esimiehelle tai toiminnanjohtajalle. Muuna aikana asukaspäivystäjälle tai talonmiehelle, joka tarvittaessa ilmoittaa toiminnanjohtajalle tai vastaavalle ohjaajalle.

Kiireellisissä tapauksissa soitto hätänumeroon 112, esimerkiksi ”vettä lainehtii runsaasti” tai ”pistorasiasta tulee kipinöitä”.

Sähkökatkoksen aikana jääkaappien ja pakastimien on hyvä olla suljettuna, jottei ko. lämpötilat muutu. Tuotteet säilyvät hyvänä suljetussa jääkaapissa tai pakastimessa muutaman tunnin.

Sähkökaapit löytyvät osasta asuntoja sekä uuden ja vanhan puolen käytäviltä. Vanhalla puolella sijaitsee alakerrassa (kellarikerros) sähkötaulut ja sulakkeet, samassa huoneessa sijaitsee myös turvavalokeskus.

Ilmastointi huone sijaitsee vanhan puolen kellarikerroksessa

ILMASTOINTI VANHA PUOLI

Uudella puolella sijaitsee sähkökaappi automaattisulakkeineen ryhmätilan vieressä, asukkaiden kodinhoitohuonetta vastapäätä.

ILMASTOINTI UUSI PUOLI

Uuden puolen yläkerran käytävältä löytyvät molempien solujen sähkökaapit.

ILMASTOINNIN HÄTÄPYSÄYTYS UUSI PUOLI, UUDEN JA VANHAN PUOLEN YHT. AULA

Ilmastointi

Ilmastoinnin ohjaus tapahtuu erikseen uudella ja vanhalla puolella, samoin hätäpysäytys. Vanhalla puolella ilmastointi löytyy sähköpääkeskuksesta vanhan puolen kellarikerroksesta (kts aikaisemmat kuvat kappale: 3. *Toiminta sähkökatkoksen aikana tai vesivahingon sattuessa*). Uudella puolella ilmastoinnin säätely löytyy ryhmätilan viereisestä sähkökaapista.

Vahinkotilanteessa

Ilmoita arkisin lähimmälle esimiehelle tai toiminnanjohtajalle. Muuna aikana asukas-päivystäjälle, joka tarvittaessa ilmoittaa toiminnanjohtajalle tai vastaavalle ohjaajalle.

Estä aina lisävahinkojen syntyminen.

Kutsu apua tarvittaessa, avunlaatu tilanteesta riippuen.

Eristä vahinkoalue tarpeen mukaan.

KIRJAA AINA TARKASTI YLÖS; vahingon aiheuttajan nimi, osoite, todistajat, kuvaus tapahtumasta kriittisten tapahtumien lomakkeelle.

Ilmoita vakuutusyhtiöön, rikostapauksissa lisäksi poliisille.

Varatkaa vakuutuksen antajalle tilaisuus vahingon tarkastamiseen.

Jos mahdollista, ota valokuvia tai videoi vahinkoalue/vahinko.

Tehkää vahinkoilmoitus mahdollisimman pian vakuutuksen antajalle.

Lopullisen vahinkoilmoituksen vakuutusyhtiölle tekee Toiminnanjohtaja tai hänen määräämä henkilö, silloin esittää kaikki asiakirjat ja tiedot, joilla on merkitystä vahinkotapahtumien selvittelyssä.

Tallettakaa mahdolliset vaurioituneet esineet ja koneet. Mitään ei saa hävittää ennen vakuutusyhtiön lupaa.

Ota kopiot asiakirjoista ja valokuvista sekä muistiinpanoista itsellesi.

Kerratkaa vahinko tapaus mielessänne ja miettikää, miten olisitte voinut estää sen tapahtumisen ja varautukaa entistä paremmin vastaisten vahinkojen varalle.

Vartiointiliike Securitas

SOVITTU KÄYNTI / TARKASTUS

Vartija saapuu ennalta sovittuna aikana ja kulkee sovittun reitin.

Saapuessa katsoo että Lyseokadun puoleinen valkoinen portti on suljettu.

Saapuu pääovesta Lyseokadun puolelta.

Jatkaa kulkua oikealle uuden rakennuksen puolelle asukastyöntilojen läpi. Katsoo että kaikki kunnossa, ikkunat kiinni, yms.

Uusi talo, Asumisyksikön puoli. Alakerta – yläkerta. Kuuntelee että on rauhallista. Poistuu takapihalle josta vanhalle puolelle.

Pihalla katsoo että on rauhallista.

Huom. Tupakkapaikka. Jos henkilöitä klo 22-06 välillä – nimet ylös.

Vanha talo. Nousee ns. B-rapun ylös. Jossa 1 kpl 3-hengen soluasunto sekä 1kpl yksiö. Kuuntelee.

Palaa alakertaan päiväsalin, yms. katsoo paikat rauhallista, ikkunat kiinni, yms. Poistuu välieteisen kautta. Kierros päättyy.

Osissa huoneissa (jotka erikseen merkattu pohjapiirustukseen) hälytys – liiketunnistin.

Jos kova meteli talossa / asunnoissa / pihassa. Paikallistaa metelin lähteen – asunto: koputtaa oveen kovaa vähintään 3 kertaa. Ilmoittaa olevansa vartija. Menee sisälle jos ei avata. Kehottaa – käskee olemaan hiljaa. Selvittää ketkä asunnossa möykkäävät. Jos melu ei lopu – soittaa tarvittaessa poliisit paikalle. Poistaa asukkaat ja muut poliisin avulla. Henkilöt jotka eivät asu – poistetaan.

Vartija kehottaa poistumaan / poistaa klo 22-06 välillä kaikki ylimääräiset henkilöt talosta, käytäviltä ja pihasta sekä ottaa heidän nimet ylös. Poistaa yksin tai poliisin avulla. Talossa ei saa olla päihtyneitä vieraita.

Asuntoihin ei saa mennä kuin syystä. Eli vartija ei mene automaattisesti asuntoihin.

Asukkaat voivat mennä päihtyneenä omaan asuntoonsa. Jos asukas käytävällä, kehottaa menemään omaan asuntoonsa.

Jos asukas joudutaan poistamaan poliisin toimesta – syynä väkivalta, päihtymys tai joku muu – otetaan häneltä aina avain pois.

Asukkaalla on mahdollisuus tulla selvittämään asia selvinpäin seuraavana arkipäivänä. Siihen asti hänellä ei ole asumis- tai oleskeluoikeutta talossa eikä asunnossaan. Näin talon taataan turvallisuus.

Avain aina pois jos poliisit joutuvat poistamaan asukkaan!!

Avain asukasohjaajien toimiston pöydälle, missä on myös vartijakansio.

RISKITEKIJÄT

Asukas / tai muu henkilö voi olla päihtyneenä.

Asukas / tai muu henkilö voi olla arvaamaton / aggressiivinen.

Hänellä voi olla hallussaan teräase tai vastaava.

RAPORTTI

Normaalista kierrosta ei tarvitse erikseen kirjallista raporttia. Mutta jos vartija joutuu tekemään jotain – kirjallinen raportti on hyvä, missä näkyy nimet ja tapahtumat kello aikoineen.

Raportti asukastyöntekijöiden työpöydälle. Sama huone jos ns. vartija-kansio, missä asukasluettelo, kenellä oikeus oleskella talossa, yms.

APUAPAINIKKEET

Talossa 6 kpl kannettavia APUA-painikkeita. Sijainti:

Asukastyön toimisto, uusi puoli

Alakerta ohjaajien toimisto, vanha puoli alakerta

SRK:N kriminaali- ja päihdetyöntekijän toimisto, vanha puoli yläkerta, vanha puoli, alakerta

Talonmies, puoli as. 5

Kiinteä apua –painike vastaavan ohjaajan toimistossa ja keittiön seinässä.

PALOHÄLYTYS

Vartija saapuu paikalle.

Yleissilmäys.

Palokaappi: palohälyn paikallistaminen.

Aloittaa asukkaiden evakuoinnin.

Jos paloviranomainen paikalla – toimii ohjeen mukaan tai poistuu paikalta.

Otaa yhteyttä RSK:n päivystys numeroon p. 050 – 528 0126.

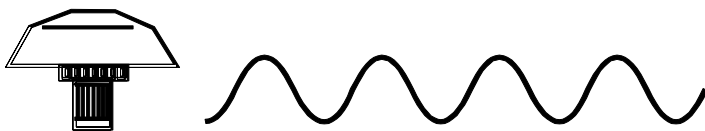
MURTOHÄLYTYS

Paikallistaa murtokohteen – hälytyksen aiheuttajan.

Eristää alueen jos tapahtunut jotain poikkeavaa.

Ottaa yhteyttä RSK:n päivystys numeroon p. 050 – 528 0126 / 02-5347350

YLEINEN VAARAMERKKI

Lähimmän väestöhälyttimen sijainti:

[Sahankatu 4](#)

Mene sisälle.

Sulje ovet, ikkunat, tuuletusaukot ja pysäytä ilmastointi.

Kuuntele ohjeita radiosta. Ne kuuluvat kaikilta kanavilta.

Vältä puhelimen käyttöä etteivät linjat tukkeutuisi.

Älä poistu alueelta ilman viranomaisen lupaa ettei joutuisi ulkona vaaraan.

Poikkeusoloissa yleinen vaaramerkki kehottaa nopeaan suojautumiseen väestönsuojaan tai muuhun suojatilaan.

TOIMI NÄIN KAASUVAARATILANTEESSA

ULKONA

Tarkasta tuulen suunta. Poistu kaasun alta sivutuuleen. Pyri sisälle.

Jos et pääse sisälle, pyri korkeampaan maastokohtaan, vältä alavia paikkoja.

Vältä hengästymistä liikkumalla rauhallisesti. Suojaa hengitystä esim. kostealla kankaalla.

Autossa ollessasi sulje ilmanvaihto, aja sivutuuleen, kuuntele radiota.

SISÄLLÄ

Pysäytä koneellinen ilmanvaihto. Sulje ja tiivistä ovet, ikkunat ja venttiilit.

Kuuntele ohjeita radiosta.

Vältä puhelimen käyttöä.

Hengitä kostean vaatteiden läpi, jos kaasun haju tuntuu.

Pyri rakennuksen yläkerrokseen, vältä kellariin menoa.

TOIMI NÄIN SÄTEILYVAARATILANTEESSA

Mene sisälle.

Sulje rakennuksen ilmanvaihto ja tiivistä rakennus.

Avaa radio ja toimi sieltä annettavien ohjeiden mukaisesti.

Nauti joditabletit vasta viranomaisen kehottaessa.

Suojaa ruoka ja vesi.

Suojaa ulkona olevat tavarat.

Säteilyvaaratilanne ei yleensä kehity nopeasti, silloin jää aikaa toimia!

OHJEITA TULIPALOSTA PELASTAUTUMISEKSI

Ryömi savun täyttämästä huoneesta turvaan savun ja kuumuuden alapuolella lattian rajassa. Siellä on enemmän happea ja näkyvyys parempi. Paksu huopa suojaa kuumuudelta.

Mene alas rappuja pitkin, hissiin voit jäädä loukkuun sähkökatkon sattuessa.

Älä mene savun täyttämään rappukäytävään! Sulje palavaan ja savuiseen tilaan johtavat ovet ja mene parvekkeelle tai ikkunan ääreen odottamaan palokunnan apua. Oven raot voi tilkitä määrillä kankailla tai huovilla.

Huuda apua, heiluta vaatetta, vilkuta valoja tai soita hätänumeroon 112 ja kerro tarkkaan missä olet.

Älä avaa kuumalta tuntuvaa ovea, sillä sen takana palaa. Valitse toinen pakoreitti.

(Tähän kuuluivat myös kuvalliset kohteen/henkilön sammutusohjeet)

HÄTÄILMOITUS 112

Yleinen hätänumero on 112 Hätänumerosta saa apua kun kyseessä on tulipalo, sairauskohaus, liikenne- tai muu onnettomuus. Myös poliisille tarkoitetut avunpyynnöt välitetään yleisestä hätänumerosta.

Hätänumeron eteen ei laiteta suuntanumeroa, ei edes matkapuhelimesta soittaessa. [Hätäilmoituksen](#) voi tehdä maksutta kaikista puhelinautomaateista.

Näin teet hätäilmoituksen

Kun soitat hätäpuhelun **112**, kerro mitä on tapahtunut ja onnettomuuspaikan tarkka osoite.

Vastaa sinulle esitettäviin kysymyksiin rauhallisesti, sillä apua lähetetään paikalle jo puhelun aikana.

Hätäkeskuksesta saat toimintaohjeita. Älä katkaise puhelua ennen kuin saat hätäkeskuksesta luvan lopettaa. Älä tämänkään jälkeen varaa puhelinta muihin puheluihin, sillä sinulle saatetaan soittaa vastapuhelu lisätietojen saamiseksi.

Jos tilanne onnettomuuspaikalla muuttuu ennen avun tuloa, ilmoita hätäkeskukseen uudelleen.

1§ TOIVONTALOLLA KÄYTTÄYDYTÄÄN ASIALLISESTI / RAUHALLISESTI. VÄKIVALLAN KÄYTTÖ SEN KAIKISSA MUODOISSA ON EHDOTTOMASTI KIELLETTY.

2§ TOIVONTALON ALUEELLA EI SAA OLLA PÄHTEITÄ MISSÄÄN MUODOSSA.

3§ TUPAKOINTI ON SALLITTU VAIN SIIHEN TARKOITUKSEEN VARATULLA PAIKALLA.

JOS ET NOUDATA NÄITÄ SÄÄNTÖJÄ, JOUDUT SILLÄ KERTAA POISTUMAAN TOIVONTALOLTA.-Rauman Seudun Katulähetys ry:n hallitus-

5. TÄRKEITÄ PUHELINNUMEROITA

HÄTÄNUMERO 112

SAIRAANKULJETUS, PALOKUNTA, POLIISI

MYRKYTYSKESKUS

09 – 4711

LÄÄKÄRI ma-pe 8-16 02 – 8352558

(eteläinen)

02-8352557

02-8352559

(pohjoinen)

02 – 8352556

02-8352555

02-8352554

02-8352553

ENSIAPU/Yhteispäivystys ma-su 02 – 8352670

TYÖTERVEYSHUOLTO Minerva 02 – 8380800

VARTIOINTILIKE: SECURITAS (24h) 020 47004700

VESIHUOLTO / Rauman Puhdistuspalvelu Oy

02 – 8229500 /

02 – 5336530 DCS

KIINTEISTÖHUOLTO

Talonmies / Securitas

Talonmies Eero Heino

044-068 4935

IF-VAHINKOVAKUUTUSYHTIÖ OY / SAMPO

VAKUUTUSYHTIÖN PÄIVYSTÄVÄ VAHINKOILMOITUSNRO VIIKONLOPPUISIN JA ILTAISIN: 0800 1 3800 (arkisin kts puhelinluettlo)

Kriittiset tapahtumat
Asiakkaiden käyttöön, Rauman Seudun Katulähetys r.y.

Päivämäärä:

Paikka ja klo.aika:

Tilanteen luonne:

Raportin kirjoittaja/t:

Tilanteen kuvaus ja tapahtumien kulku:

Allekirjoitus, nimen selvennys

Asian käsittelijän nimi ja päivämäärä, milloin saatu

Kriittiset tapahtumat
Työntekijöiden käyttöön, Rauman Seudun Katulähetys

Päivämäärä:

Paikka ja klo.aika:

Tilanteen luonne:

Raportin kirjoittaja/t:

Tilanteen kuvaus ja tapahtumien kulku:

Raportin kirjoittajan allekirjoitus:

Päivämäärä ja kellonai-
ka:

Silminnäkijöiden kommentit:

Allekirjoitus:

Nimen selvennys:

Päivämäärä:

Yksikön vastaavan työntekijän kommentit ja jatkosuunnitelma:

Allekirjoitus:

Nimen selvennys:

Päivämäärä:

Toiminnanjohtajan kommentit ja jatkosuunnitelma:

Allekirjoitus:

Nimen selvennys:

Päivämäärä:

Tarvittavat jatkotoimenpiteet:

Kelan tapaturmalomake:

Muu lomake: mikä?

Vakuutus hakemus:

Henkinen tuki:

Hengellinen tuki:

Ohjeet:

Tapahtumat joista tulisi kirjoittaa: väkivaltatilanteet, pelottelu, uhkaukset, asiakkaiden väliset riitatilanteet, pelastuspalveluita tarvitsevat tapahtumat (poliisi, palokunta, ambulanssi), vaaratilanteet, tapaturmat, muut kriittiset tapahtumat

Kirjoita raportti tapahtumista mahdollisimman tarkasti.

Nimeä kaikki paikalla olleet ja heidän osallisuutensa tilanteeseen.

Pyydä kaikkia työntekijä silminnäkijöitä kirjoittamaan kommenttinsa oman raporttisi lisäksi. Pyydä asiakkailta erilliset kertomukset tapahtumien kulusta, jotta salassapito-velvollisuus toimii.

Allekirjoita raportti ja anna yksikön vastaavalle työntekijälle.

Yksikön vastaava toimittaa raportin toiminnanjohtajalle ja hän sopii jatkotoimenpiteistä 5 päivän kuluessa raportin saamisesta.